Journal of Social Sciences of Mus Alparslan University

anemon

Derginin ana sayfası: http://dergipark.gov.tr/anemon

Araştırma Makalesi ● Research Article

An Analysis of Kahramanmaraş Folk Songs from the Perspective of Local Codes and Cultural Heritage's Digital Continuity

Alper Şakalar*, Burak Telli**, Günsu Yılma Şakalar***

Abstract: This study analyzes the lyrics of 36 folk songs from the Kahramanmaraş region, archived in the TRT Music Department repertoire, through semantic network analysis to explore the role of local codes in constructing collective memory and identity, as well as the requirements for digitally preserving this oral heritage. Employing qualitative ethnographic description, content analysis, text mining, and social network analysis in tandem, the study identifies that the themes of love, separation, heroism, and faith cluster around high-centrality nodes. Toponyms, metaphors, idioms, and ritual terms are shown to function as linguistic markers reinforcing regional identity. The research proposes an open-access, stakeholder-driven digital archive model grounded in metadata standards such as Dublin Core, OAIS, METS, and PREMIS, aiming to contribute to the long-term sustainability of intangible cultural heritage. The findings highlight the necessity of interdisciplinary approaches for the scientific documentation and digital safeguarding of folk music traditions, underlining that semantic and archival methods together can foster a more resilient and accessible cultural memory infrastructure in the digital age.

Keywords: Kahramanmaraş Folk Songs, Semantic Network Analysis, Digital Continuity, Archival Sustainability, Intangible Cultural Heritage

Kahramanmaraş Türkülerinin Yerel Kodlar ve Kültürel Mirasın Dijital Sürekliliği Perspektifinden Analizi

Öz: Bu araştırma, TRT Müzik Dairesi'nden temin edilen Kahramanmaraş yöresine ait 36 türkünün sözlü içeriğini anlamsal ağ analiziyle inceleyerek, yerel kodların toplumsal hafıza ve kimlik inşasındaki rolünü ve ayrıca bu sözlü mirasın dijital çağda korunmasına yönelik gereklilikleri değerlendirmektedir. Araştırmada nitel etnografik betimleme, içerik çözümlemesi, metin madenciliği ve sosyal ağ analitiği eşzamanlı olarak kullanılmış; aşk, ayrılık, kahramanlık ve inanç temalarının yüksek merkezîlik gösteren düğümler etrafında kümelendiği saptanmıştır. Ayrıca toponimler, metaforlar, deyimler ve ritüel terimlerin bölgesel kimliği pekiştiren dilsel işaretleyiciler olarak işlev gördüğü ortaya konmuştur. Çalışma, Dublin Core, OAIS, METS ve PREMIS gibi üstveri standartlarına dayalı açık erişimli ve paydaş katılımlı bir dijital arşiv modeli önererek, kültürel mirasın uzun erimli sürdürülebilirliğine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Elde edilen bulgular, disiplinlerarası yaklaşımların, özellikle halk müziği sözlü mirasının bilimsel belgelenmesi ve dijital koruma stratejileriyle desteklenmesinde ne denli gerekli olduğunu göstermektedir.

* Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü
ORCID: 0000-0002-0137-9089 alpersakalar@gmail.com
** Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ORCID: 0000-0003-4924-9205 buraktelli@ksu.edu.tr
*** Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü
ORCID: 0000-0002-6635-5010 yilmagunsu@gmail.com
Cite as/ Atıf: Şakalar, A., Telli, B. & Yılma Şakalar, G. (2025). An analysis of Kahramanmaraş folk songs from the perspective of local codes and cultural heritage's digital continuity. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *13*(2), 898-954. http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1701996
Received/Geliş: 19 May/Mayıs 2025
Accepted/Kabul: 16 Jul/Temmuz 2025
Published/Yayın: 30 August/Ağustos 2025

e-ISSN: 2149-4622. © 2013-2025 Muş Alparslan Üniversitesi. TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde.

Anahtar Kelimeler: Kahramanmaraş Türküleri, Anlamsal Ağ Analizi, Dijital Süreklilik, Arşivsel Sürdürülebilirlik, Somut Olmayan Kültürel Miras

Introduction

As underscored in UNESCO's Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (UNESCO, 2003), the oral narratives, rituals, and musical practices transmitted from generation to generation within a cultural community constitute fundamental components not only of identity formation but also of social continuity. The digital age, however, reduces the carriers of this heritage -speech, sound, and performance- to "volatile data," tying their archival life spans to rapid cycles of technological renewal and thereby raising new cognitive, ethical, and technical questions about preservation (Wan Isa et al., 2018). The folk songs of Kahramanmaraş offer a concrete illustration of this phenomenon. Nearly eighty pieces located through research in the TRT (Turkish Radio and Television Corporation) repertoire and across digital channels -encompassing themes of love, heroism, lament, and dance- possess the potential to serve as a living archive of local codes within the region's social memory (Kum & Ulusoy Yılmaz, 2022). Abdal musical practices in the same geography likewise confront sustainability crises stemming from the weakening of traditional performance contexts, diminishing interest among younger generations, and the growing dominance of popular music (İlhan, 2025). These dual dynamics make a detailed analysis of the repertoire and the reinforcement of musical memory through digital preservation strategies imperative.

Digital continuity -securing the permanence of sonic cultural objects once migrated into digital environments- entails more than bit-level storage; it also requires supporting users with new modes of interaction. Recent scholarship shows that preferences and intentions to use digital versions of intangible heritage depend on a composite of perceived usefulness, ease of use, social influence and experiential immersion (Ye et al., 2025). Nevertheless, studies that systematically address criteria such as long-term preservation, standardized metadata and multilingual accessibility in digital archives of folk music remain limited (Wan Isa et al., 2018).

From a methodological standpoint, analyzing the semantic network structures of folk-song lyrics through social network analysis (SNA) offers a quantitative means of mapping relationships among motifs, metaphors, and word co-occurrences and linking them to indicators of social identity. Recent SNA-based studies modeling the online circulation of local folk songs reveal the patterns of dissemination that intangible heritage undergoes in digital environments and develop data-driven strategies to strengthen archival sustainability (Yang, 2024).

This study analyzes the lyric data of thirty-six Kahramanmaraş folk songs in the TRT repertoire using semantic-network techniques and relates the findings to the principles of digital continuity and archival sustainability. In doing so, it seeks to illuminate the function of local codes within cultural memory and to propose a holistic model for their long-term preservation in digital ecosystems.

Problem Statement, Purpose, and Research Questions

The lyrics of the folk songs unique to Kahramanmaraş harbour a dense semiotic residue of toponyms, ethnonyms, metaphors and ritual references embedded in the city's social memory; as Kum and Ulusoy Yılmaz have shown, this oral heritage is preserved only in limited institutional archives such as the TRT repertoire and has not yet been fully opened to sustainable public access within digital ecosystems (Kum & Ulusoy Yılmaz, 2022). Contemporary surveys on the transfer of intangible cultural heritage into digital environments indicate that folk-music data in Turkey largely suffers from what

Bayraktar terms “metadata poverty” and a “lack of semantic analysis” (Bayraktar, 2024). International empirical work likewise demonstrates that digital preservation incurs serious risks unless the processes integrate public participation, standardised metadata, and semantic-network mapping in a holistic manner (Wan Isa et al., 2018; Rieger, Schonfeld, & Sweeney, 2022). Against this backdrop, the core problem addressed here is that the lyric data of the thirty-six Kahramanmaraş folk songs recorded in the TRT repertoire have not yet been subjected to a comprehensive semantic-network analysis capable of making the cultural functions of local codes visible while meeting the life-cycle requirements of digital preservation. Put differently, existing archival records lack a digital-modelling framework that can, through a quantitative–qualitative synthesis, explicate the layers of social memory signalled by in-text concept clusters and motif co-occurrences.

The general purpose of the study is to examine the verbal data of Kahramanmaraş folk songs through a social-network-analysis-based semantic-mapping method and to interpret the resulting node–edge structures in the light of the parameters of digital continuity and archival sustainability. Three specific objectives guide the inquiry:

i) to calculate measures of semantic centrality and co-occurrence for the local codes contained in the song lyrics
ii) to uncover the relationships between the resulting semantic sub-structure and regional indicators of social memory
iii) to align the findings with principles of digital-archive design so as to propose long-term storage and interaction strategies.

In line with these objectives, the study seeks answers to the following questions:

i) Which concepts and motifs occupy central positions within the semantic network of Kahramanmaraş folk-song lyrics?
ii) To which clusters of local codes associated with social memory do these central nodes point, and how can the semantic-network structure be interpreted with respect to principles of accessibility, user participation, and data verification in digital archives?
iii) In what ways can the findings inform proposals that transform both the technical dimensions (format migration, metadata integrity) and the social dimensions (participant engagement, local ownership) of archival sustainability?

The expected contribution of the research is to provide a holistic framework for the scientific documentation of regional musical heritage and for the governance-oriented design of digital-preservation practices by merging the quantitative indicators produced via semantic-network analytics with current conceptual debates on the digital continuity of intangible heritage. In doing so, the study aims to address acknowledged gaps within the ethnomusicology and digital-cultural-heritage literature and to offer an original contribution at conceptual, methodological, and applied levels (Ye et al., 2025; Yang, 2024).

Theoretical Framework

The conceptualisation of intangible cultural heritage highlights the “living” character of traditional oral narratives, musical practices and rituals, casting their inter-generational transmission as a community-based responsibility (UNESCO, 2003). The digital age, however, anchors that continuity in numerical codes, rendering the technical and social life span of data uncertain. The notion of digital continuity therefore denotes a holistic approach that extends beyond bit-level storage to safeguard the

interactions established between user-communities and content; its core parameters have recently been systematised through life-cycle-oriented preservation models (Yue, Xueyang & Ziyun, 2024). One theoretical axis of digital preservation is the development of participatory strategies that strengthen social memory as much as guaranteeing data against technological obsolescence. A Malaysia-based empirical study has shown that, owing to low awareness and insufficient documentation, intangible heritage faces the risk of being transmitted without ever being recorded (Wan Isa et al., 2018)—a warning that cannot be ignored in the digitisation of Kahramanmaraş folk songs. Thematic surveys along the same axis reveal that digital-preservation strategies cluster around sub-themes such as "cultural transmission," "strategy implementation" and "metadata integrity" (Yue et al., 2024). Within that scope, the linguistic elements embedded in folk songs hold a pivotal position. As Aksan observes, language is "both the carrier of culture and the fundamental institution that secures its existence" (Aksan, 2015).

Local codes—that is, region-specific toponyms, ethnonyms, idioms and ritual references—function simultaneously as indicators and vehicles of social memory. A recent policy study conducted on a national scale in Turkey frames the status of these codes within local ecosystems in terms of participation, accessibility and sustainability, and thus offers a rights-based cultural framework (Bayraktar, 2024). As seen in the Kahramanmaraş corpus, the musical function of geographical markers or metaphors can be regarded as concrete manifestations of this theoretical frame.

Semantic Network Theory, employed to map the semantic structure of oral-heritage texts, quantifies node-edge relations through word frequencies and motif co-occurrences, thereby uncovering markers of social identity. Corpus-driven research on Estonian runo songs has made visible the historical layers of conceptual sequences within the discourse; similarly, SNA-enhanced SIR models have identified the online dissemination dynamics of local folk songs, pinpointing breakdowns or stagnation in the transmission process (Sarg & Veskis, 2024; Yang, 2024). The long-term viability of digital archives, however, depends on parameters beyond technical standards, such as business models, governance structures and institutional resource sustainability. A comprehensive report comparing eight third-party preservation systems shows that "fully automated" digital-preservation workflows are constrained in practice by issues of human resources, financing and transparency (Rieger et al., 2022). These findings make it clear that any digital platform hosting the Kahramanmaraş repertoire must comply with principles of open-standard metadata, multi-format replication and inter-institutional collaboration.

In the digitisation of intangible heritage, the mode and quality of user experience also emerge as decisive factors. A recent constructivist study that merges the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT2) with immersion theory identifies four distinct configurations within the target–context–process triad, underscoring the importance of intrinsic and experiential value criteria in the design of cultural-heritage platforms (Ye et al., 2025). Conversely, a contemporary debate examining the transformation of field-work ethics in digital domains argues that researcher–community relations are redefining the insider/outsider dichotomy and that local knowledge competence remains determinative in data-classification processes (Egan, 2021). Together, these perspectives demonstrate a need for ethically designed data-collection workflows and end-user interfaces that foreground local-stakeholder participation.

The components outlined above constitute the theoretical foundation of this study, which aims to reveal the semantic networks of Kahramanmaraş folk songs: technical and social mechanisms that secure the continuity of intangible heritage in the digital age, the function of local codes within social memory, the quantitative mapping capacities of semantic-network analytics, the governance dimension of archival sustainability and the ethical-participatory paradigms of digital ethnography. Taken together, these concepts offer a holistic theoretical framework for the scientific documentation of regional musical heritage and its long-term vitality in digital ecosystems.

Data Sources and Field of Inquiry

This study draws its corpus from thirty-six folk songs registered under the Kahramanmaraş region in the Turkish Radio and Television Corporation (TRT) Turkish Folk Music repertoire, each of which possesses a complete lyric text, musical score and basic bibliographic record. The entire repertory universe has been verified in the most recent scholarly examination of the seventy-eight-item corpus, where the works are described in detail with respect to topic, makam and usûl distribution (Kum & Ulusoy Yılmaz, 2022). For the artistic research and practice project entitled Ethnographic Analysis and Digital Documentation of Kahramanmaraş's Intangible Vocal Cultural Heritage, conducted by the Scientific Research Projects Coordination Unit of Kahramanmaraş Sütçü İmam University, the document supplied by the TRT Music Department was consulted; the sample was consequently restricted to thirty-six pieces in order to maintain analytical coherence. In other words, at the time of the present study only thirty-six Kahramanmaraş folk songs were officially registered in the TRT repertoire, and the Department has indicated that notation and archiving work on newly collected items is still in progress. Core lyrical and musical metadata were extracted from the digital PDF file of the Kahramanmaraş folk-music inventory, dispatched by the TRT Music Department under official reference E-94933574-449-1752176. This file also contains a repertoire list whose standardised descriptive fields include serial number, collector–informant data, music transcriber, dates of collection and notation (TRT Music Department, 2025).

The full lyric texts were cross-checked against TRT records and verified through online repertoire catalogues that synchronously display repertoire numbers and lyric information; during in-line data cleaning these catalogues proved useful—for instance, the piece "Ben Bir Gazoğluyum," Repertoire No. 4545, served as a control line for identifying discrepancies within the lyrics–informant–transcriber triad. The field of inquiry is defined within a cultural–geographical frame encompassing the entire province of Kahramanmaraş. According to the repertoire, the greatest number of registrations originates from the central districts (Dulkadiroğlu and Onikişubat) together with Elbistan and Afşin, while fewer items come from Türkoğlu, Pazarcık and Andırın. Initial collections date to the 1960s, whereas the latest entry included in the analysis is from 2014; the data set thus represents nearly six decades of history, spanning both the early radio-collection era and more recent field compilations. In MAXQDA Analytical Pro, each work was coded in separate fields for source location, repertoire serial number and form category (uzun hava / kırık hava); these codes were then imported into Gephi to construct node–edge matrices. Data-cleaning steps comprised Unicode conversion, in-line punctuation standardisation and synonym/variant merging, while automatic dialect normalisation—where root–suffix segmentation was required—was performed with the Zemberek-TR library. The design aims to ensure that the sampled works holistically reflect the linguistic and semantic distribution of Kahramanmaraş's local codes, while simultaneously making visible the gaps arising from institutional limitations in the TRT repertoire so as to inform future field collections. Accordingly, the study seeks to maximise the analytical potential of existing archival data and to provide a methodological reference for new compilations. The list of works obtained from the TRT Music Department is presented in the table below.

Table 1. Folk Songs Examined in the Study

Title of the Folk Song	Derleme Bilgileri
Ben Atımı Nallatırım	Informant: Ökkeş Eşkin, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Çamdan Sakız Akıyor	Informant: Özer Oruç, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Gayabaşı Dirgenlik	Informant: Mehmet Çıtak, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen

Oniki Şubat'tır Kurtuluş Günü	Informant: Mehmet Temiz, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Gine Geldi Yaz Baharın Ayları	Informant: Aşık Yanık Mehmet, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Bilal'ımsın Bilal'ım	Informant: Azmi Işıklı, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Çiy Köfteler	Informant: Mehmet Temiz, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Çıksam Baksam Görünür mü	Informant: Aşık Hazeri, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Güzel Ne Güzel Olmuşsun	Informant: Aşık Yanık Mehmet, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Gökte Uçan Huma Kuşu	Informant: Mehmet Kara, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Havada Kar Sesi Var	K Informant: Bekir Büke, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Kara Tavuk Cücüğü	Informant: Nazım Tahaoğlu, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Bin Derdim Var İdi	Informant: Müslim Aydoğdu, Collector: Nazmiye Coşkun Özgül, Transcribed by: Mustafa Özgül
Kara Çadır Düzdedir	Informant: Ökkeş Eşkin, Collector: Muzaffer Sarısözen, Transcribed by: Muzaffer Sarısözen
Seher Yeli Nazlı Yare	Informant: Aşık Kul Ahmet, Collector: Arif Sağ, Transcribed by: Adnan Ataman
Kaleden İniyordum	Informant: Hüseyin Erden, Collector: Ankara State Conservatory, Transcribed by: Ateş Köyoğlu
Evleri Fadime'li	Informant: Ali Akbaş, Collector: Mehmet Özbek, Transcribed by: Mehmet Özbek
Bir durna uçurdum hublar gölünden	Informant: Güzel Köse, Collector: Nazmiye Coşkun Özgül, Transcribed by: Mustafa Özgül
Kanadım Deydi Sevdaya	Informant: Aşık Mahzuni Şerif, Collector: Nazmiye Coşkun Özgül, Transcribed by: Nazmiye Coşkun Özgül
Zeyno Bana Kar Getir	Informant: Müslüm Örenel, Collector: Mustafa Geceyatmaz, Transcribed by: Altan Demirel
Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin	Informant: Mahmut Karakaya, Collector: TRT Ankara Radio Turkish Folk Music Directorate, Transcribed by: Altan Demirel
Bir Sen Kaldın Felek	Informant: Vahap Koç, Collector: Kemal Karasüleymanoğlu, Transcribed by: Mustafa Özgül
Körpe İken Kırdın Felek Dalımı	Informant: Aşık Mahzuni Şerif, Collector: Yıldıray Çınar, Transcribed by: Altan Demirel
Yüce Dağdan İndirdiler	Informant: Leyla Esen, Collector: Yücel Paşmakçı, Transcribed by: Yücel Paşmakçı
İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım	Informant: Aşık Mahzuni Şerif, Collector: Transcribed from Record, Transcribed by: Ahmet Günday
Biner Atın İyisine	Informant: Mesut Yinanç, Collector: Mesut Yinanç, Transcribed by: Mesut Yinanç
Tükenmek Bilmiyor Kara Günlerim	Informant: Aşık Mahzuni Şerif, Collector: Yıldıray Çınar, Transcribed by: Altan Demirel
Bugün Ben Şahımı Gördüm	Informant: Aşık Mahzuni Şerif, Collector: Transcribed from Tape, Transcribed by: Süleyman Yıldız
Sarı Kaya Sarı Kaya	Informant: Mehmet Temiz, Collector: Ankara State Conservatory, Transcribed by: Altan Demirel
Çayıra Serdim Postu	Informant: Ökkeş Eşkin, Collector: Ankara State Conservatory, Transcribed by: Altan Demirel
Paytonumun Tekeri	Informant: Mehmet Temiz, Collector: Ankara State Conservatory, Transcribed by: Altan Demirel
Sürmelimin Gözlerine Mailem	Informant: Mehmet Temiz, Collector: Ankara State Conservatory, Transcribed by: Altan Demirel

Yine Göynüm Havalandı	Informant: Döne Özcan, Collector: Ankara State Conservatory, Transcribed by: Altan Demirel
Ben Bir Gazoğluyum Kendi Elimde	Informant: Mehmet Temiz, Collector: Ankara State Conservatory, Transcribed by: Altan Demirel
Bismi Şah Allah Allah	Informant: Aşık Dertli Divani, Collector: Transcribed from Tape, Transcribed by: Süleyman Yıldız
Bir Çiçek Açılmış	Informant: İbrahim Ünsalan, Collector: Nazmi Gültekin, Transcribed by: Ahmet Turan Şan

Source: TRT Music Department, 2025

Method

The research is grounded in a four-component analytical chain structured according to a concurrent mixed-methods design. The first component applies qualitative documentary ethnography to provide a descriptive frame for the historical context of the TRT documents and the associated field-collection practices. The second component employs content analysis to code the thematic elements of the song texts systematically; the third transforms the coded data into word–co-occurrence networks through text-mining techniques; the fourth deploys social network analysis (SNA) to quantify those networks in terms of centrality, density and community structure, thereby rendering the semantic architecture visible. In design logic, the four components correspond to the "exploration–elaboration" cycle proposed in the explanatory sequential mixed-methods approach (Miles, Huberman & Saldana, 2020). A deductive data-cleaning protocol guided the preparation phase. The lyric texts were first converted to Unicode (UTF-8) and purged of punctuation and line-break inconsistencies. Because Turkish is agglutinative, root–suffix segmentation was executed automatically with the Zemberek morphological parser (Akın & Akın, 2007); variant forms were merged under common lemmas. The cleaned corpus was imported into MAXQDA Analytical Pro, where toponyms, ethnonyms, metaphors and ritual references in each line were tagged according to an a priori coding scheme. To ensure coding reliability, two researchers coded independently; Cohen's κ and Krippendorff's α were then calculated with MAXQDA modules, and codes failing to meet the $\alpha \geq .79$ threshold were redefined in a consensus session (Halpin, 2024; Krippendorff, 2019). MAXQDA's built-in visualisations of percentage agreement among codes exposed potential bias clusters, providing an empirical basis for revising the codebook (VERBI Software, 2024).

The qualitative code set was converted via a Python script into a word–co-occurrence matrix; nodes exceeding a co-presence threshold of three or more were treated as instances of "semantic proximity," yielding a co-occurrence graph. The quantitative arm of the content analysis was aligned with the criteria in Neuendorf's Content Analysis Guidebook that specify unitisation, sampling and variable validity in detail (Neuendorf, 2022). The resulting node–edge list was imported into Gephi 0.10.1. Girvan–Newman modularity optimisation demarcated cluster boundaries, and degree, closeness and betweenness-centrality metrics identified conceptual hub nodes (Bastian et al., 2009). Betweenness scores above 0.40 were interpreted as "switching motifs" of local memory; for example, certain metaphors exhibited high transition values across love- and lament-related sub-contexts, indicating a cultural bridge function between motifs.

Integrated analytical validity was reinforced through methodological triangulation. The thematic code densities from content analysis were cross-tabulated with the modularity clusters from SNA; the concordance yielded $\chi^2 = 41.27$, $p < .001$, demonstrating a statistically significant association between the two methods. Study reliability rests on coder consensus, the preservation of cleaned text outputs and Gephi project files in open formats (CSV, GEXF), and the consequent replicability of all procedures.

Findings

Semantic-network analysis findings

Word frequencies and themes

A word-frequency analysis of the corpus comprising thirty-six Kahramanmaraş folk-song texts demonstrates that the most dominant themes in the repertoire are love (sevda) and separation/longing (ayrılık / gurbet). The single most frequent lexical item is yar -meaning "beloved"- which occurs thirty-three times. While yar designates the loved person, the form yare functions as an allative, denoting movement or address toward the beloved (e.g., "Yâre selam söyle" - "Send greetings to the beloved"). This pattern underscores the centrality of apostrophising the beloved and the love theme within the lyrics: the lemma yar appears in twenty-one of the songs, attesting to the thematic prevalence. Other conspicuous lexemes include dost (twelve occurrences) and canım (six occurrences), both of which convey intimacy or affectionate address. The adjective güzel (seven occurrences) likewise constitutes a common linguistic element in many songs that praise the beloved's physical and spiritual beauty. Table 2 below enumerates several of the most frequent meaningful words together with their respective frequencies:

Table 2. Most Frequent Meaningful Words in Kahramanmaraş Folk Songs, with English Glosses

Word	English Gloss / Context	Frequency	Theme
yar	beloved, sweetheart	33	Love (beloved)
dost	friend/comrade (Sufi–Alevi usage)	12	Friendship / Alevi culture
gel	come (invitation)	9	Invitation / summons
güzel	beautiful, fair	7	Love (praise)
gelin	bride, young woman	7	Love / narrative motif
yare	to the beloved (allative form of yar)	7	Love (address)
Ali	Ali (Imam Ali), venerated figure	7	Religious / Alevi
canım	my dear, my soul	6	Love (affectionate address)
Maraş(lı)	Maraş / native of Maraş	11 (total)	Heroism / regional identity

The frequency results confirm that the repertory foregrounds the themes of love and yearning. A considerable portion of the songs revolves around longing for the beloved, the desire for reunion, or eulogies to beauty. For instance, "Güzel Ne Güzel Olmuşsun" and "Seher Yeli Nazlı Yare" explicitly highlight the beloved's allure and affective caprice. Separation and gurbet (longing for one's homeland) likewise form a recurrent motif: "İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım" and "Zeyno Bana Kar Getir" articulate the pain of distance from a lover living "in foreign lands," a phrase reiterated multiple times in these texts. Themes of death and sorrow are also present. "Yüce Dağdan İndirdiler" narrates the funeral of a son in lament style, while "Körpe İken Kırdın Felek Dalımı" and "Tükenmek Bilmiyor Kara Günlerim" give voice to life's tribulations and reproach fate (felek).

A further salient cluster of meaning concerns heroism and historical remembrance. "Oniki Şubat'tır Kurtuluş Günü" recounts, in epic language, Maraş's liberation from occupation in 1920; the noun Maraş and the adjective Maraşlı appear eleven times, accompanied by lexemes such as düşman (enemy), top, tüfek and bomba, alluding to War of Independence imagery. Similarly, "Ben Bir Gazoğluyum Kendi Elimde" portrays a folk hero brandishing sword and shield; words such as kılıç, kalkan, cellat, tuzak and the historical rifle name martini accentuate the heroic frame. These examples indicate that the Kahramanmaraş corpus carries collective historical memory and heroic narratives

alongside individual sentiments. Although explicit geographical terms are scarce, their presence is nevertheless meaningful. Maraş recurs in the liberation song and in the lyrics of "Zeyno Bana Kar Getir" (e.g., "Zeyno Maraş'ta durur…"), reinforcing regional identity. Beyond that, direct toponyms are rare, yet several texts evoke the local landscape obliquely "Gökte Uçan Huma Kuşu," for instance, invokes mountains and the natural environment. Direct ethnic designations are absent; instead, the Turkmen/Yörük identity is conveyed indirectly through images such as the black nomad tent in "Kara Çadır Düzdedir," where motifs of çadır (tent) and kırat (gray horse) allude to the historical Yörük/Avşar culture of the region.

Traditional idioms, metaphors and ritual references constitute a further textual stratum. Love and separation songs employ metaphoric expressions such as bağrına taş basmak ("to press a stone to one's chest," i.e., to endure pain) and körpe iken kırdın dalımı ("you broke my branch while still tender," i.e., you shattered my hopes in youth). Phrases such as "Kanadım deydi sevdaya" liken the burning sting of love to a bird that has brushed against fire. In gurbet songs, set expressions like gurbet elde yad eller ("alien hands in foreign lands") and sıladan uzak ("far from home") articulate homesickness. In the heroism song, the phrase utma düğünü (utma meaning "victory") designates victory celebrations likened to a wedding. Ritual and devotional references are especially conspicuous in Alevi-Bektashi-oriented texts: "Bismi Şah Allah Allah" strings together terms specific to the Alevi belief system -dört kapı, üryan büryan meydana gelmek, can baş feda, On İki İmam, Pir Hacı Bektaş, mürşid, rehber- thereby inscribing elements of Alevi cultural memory and signalling the confessional diversity of Kahramanmaraş. Lines such as Secde haktır Âdem'e, seyrangâhı âleme ("Prostration is due to Adam, a spectacle to the universe") poetically reflect Alevi ritual thought, suggesting that such songs function as ritual music within their own communities.

Semantic-network and centrality analysis

An inspection of the semantic network generated from the song texts reveals that certain lexical items occupy highly central positions. The analysis treats every word as a node and links any two words that co-occur in the same song, thereby producing a graph in which the thirty-six lyrics yield roughly 1 100 distinct word nodes and tens of thousands of edges. Given the complexity of this structure, the present discussion privileges description over visualisation. To render the network intelligible, three standard centrality metrics were applied:

Degree centrality: The number of distinct neighbours with which a node is directly connected (i.e., how many other words it co-occurs with).

Betweenness centrality: The extent to which a node lies on the shortest paths between other nodes, and thus its capacity to serve as a bridge between semantic clusters.

Closeness centrality: the inverse of the average length of the shortest paths from a node to all others, indicating how near a word is, on average, to the entire network.

By degree, the verb gel ("come," frequently used as an imperative or exhortation) is the most highly connected node in the corpus, co-occurring with approximately 471 other words. Because gel appears in refrains and line-initial positions across virtually every thematic context -love, gurbet (homesickness), ritual discourse, and so forth- it functions as a ubiquitous pivot. The lexemes yar (beloved) and yâre ("to the beloved," allative form of yar) also register high degree values (≈ 280 connections each), demonstrating that love-related vocabulary permeates multiple sub-themes. Similarly prominent are çekip ("to draw" or "to pull/withdraw," ≈ 229 links) and ayrı ("separate," ≈ 229 links), whose semantic versatility allows them to bridge disparate contexts such as affective parting, heroic combat (kılıç çekmek = "to draw a sword"), or ritual utterances (gülbank çekmek = "to recite a litany").

In terms of betweenness -the measure that surfaces bridge words- "gel" again ranks first, confirming its role in connecting otherwise distinct thematic clusters. Whether summoning a lover ("Gelin ey yar"), rallying townsfolk in a heroic narrative ("Come, people of Maraş, unite"), or serving as a spiritual injunction in an Alevi hymn ("Gel ey gönül"), the verb mediates between semantic regions of the graph. Yar holds the second-highest betweenness value (≈ 0.12), linking joyous and plaintive registers alike. Yâre follows closely, while lexemes such as gelin ("bride," betweenness ≈ 0.06) and kız ("girl," ≈ 0.03) mark transition points between celebratory wedding imagery and lamentation over tragic fates. The adjective kara ("black/dark," betweenness ≈ 0.042) likewise bridges multiple motifs -kara gün ("dark day," sorrow), Kara Çadır ("black tent," nomadic life), kara kaş ("dark eyebrow," beloved's beauty)- and thus operates as a semantic crossroads.

Closeness scores corroborate the foregoing pattern: "gel", "yar" and "yâre" are the nodes closest, on average, to all others, reflecting their pervasive presence across the corpus. Any given word in the network lies only a few steps away from these high-closeness nodes, because they border almost every thematic cluster.

Overall, the analysis demonstrates that vocabulary of love and longing (yar, gel, güzel, etc.) constitutes the semantic core of Kahramanmaraş folk songs, with other motifs clustering around this nucleus. Lexemes belonging to ritual/religious or heroic registers (e.g., Ali, Muhammed, kurban "sacrificial offering," Maraş, düşman "enemy") reside in more peripheral communities, yet they are tethered to the centre through bridge words such as dost ("comrade" in both secular and Alevi discourse), gel and can ("dear, soul"). The pattern indicates that the shared emotional lexicon of the region's song tradition links disparate sub-genres, thereby forging a cohesive linguistic and affective universe.

Thematic clusters and modular communities

Community-detection procedures applied to the semantic network disclose subgroups of words that co-occur with markedly higher frequency, and these subgroups correspond, for the most part, to coherent thematic domains. Within the verbal heritage of the Kahramanmaraş corpus, six principal semantic communities can be identified.

Love and Longing Cluster: The largest cluster concentrates lexical items such as yar (beloved), güzel (beautiful), canım (my dear), gönül (heart, soul), sevda (ardent love), nazlı (coquettish) and ağla (weep), all of which articulate affection, separation and the desire for reunion. A wide array of songs shares this lexicon—for example, "Çıksam Baksam Görünür mü (Yar)" and "Yine Göynüm Havalandı" belong entirely to this affective idiom. The intra-cluster edge density is extremely high, indicating that love-themed expressions are reiterated and recombined in nearly every piece.

Exile and Separation Cluster: Interwoven with the love cluster, this subset is signalled by items such as gurbet (distant land, exile), ayrılık (separation), hasret (yearning), gözyaşı (tear), ağlar (she/he cries) and mektup (letter). "İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım" and "Zeyno Bana Kar Getir" exemplify this group. Because these songs depict lovers parted from one another, the vocabulary of gurbet is grafted onto the love lexicon: in the word graph the node gurbet is adjacent to both yar and ağlar, demonstrating that exile is narratively coupled with affection and weeping.

Sorrow and Lament Cluster: This community clusters words that evoke death, calamity and fate-felek (pitiless fate), dert (woe), kara gün (dark day), mezar (grave), ölüm (death), ağla and yavrum (my child). "Yüce Dağdan İndirdiler," which laments the loss of a child, together with "Biner Atın İyisine," "Körpe İken Kırdın Felek Dalımı" and "Tükenmek Bilmiyor Kara Günlerim," belongs to this group. Here the address is directed less to the beloved and more to destiny or death itself. Nodes such as felek and dert are densely connected to ağla and gözyaşı, forming a distinct sub-module that is nonetheless bridged to the love network through shared verbs of lament.

Heroism and Historical Epic Cluster: This clearly demarcated cluster contains the lexicon of Kahramanmaraş's struggle for liberation and its local hero legends. Terms such as Maraş, düşman (enemy), kurtuluş (liberation), zafer -often expressed with the regional synonym utma- kan (blood), kurşun (bullet), kılıç (sword), kalkan (shield) and cellat (executioner) converge here. "Oniki Şubat'tır Kurtuluş Günü" and "Ben Bir Gazoğluyum Kendi Elimde" typify the cluster. The community is linguistically distant from the love and exile idioms, forming its own epic register. In the graph the node Maraş is tightly bound to düşman, top (cannon) and tüfek (rifle) yet links only weakly to the high-centrality yar network, usually through neutral intermediaries such as gün (day) or selam (greeting). Thus the heroic songs employ a distinctive diction while retaining a few intersection points; e.g., the shared word gün or the verb ağlar, which even appears in narratives of battle.

Faith and Alevi-Bektashi Cluster: This community is characterised by overtly religious-mystical terminology. The dense lexicon of "Bîsm-i Şâh Allah Allah" constitutes the nucleus, featuring Ali, Şah, Pir, On İki İmam (Twelve Imams), eyvallah (a devotional assent), kurban (sacrificial offering), meydan (ritual arena), dar (ritual posture), rehber (guide) and mürşid (spiritual master). Nodes such as Ali, pir and kurban are strongly interconnected yet have limited overlap with the love or exile clusters. The word dost (friend, beloved, also a theophoric title in Alevi discourse) performs a crucial bridging role: in mystical hymns dost may denote God or the mürşid, whereas in secular love lyrics it stands for the intimate companion, thereby linking the devotional vocabulary to the affective lexicon. Unsurprisingly, dost displays both high degree and high betweenness values.

Local Humour and Everyday-Life Cluster: A small number of songs depart from themes of love or heroism to depict quotidian or comic subjects. "Çiy Köfteler," for instance, humorously celebrates the local raw-meat delicacy and introduces terms such as çiğ köfte, soğan (onion) and et (meat), forming a mini-network that is largely detached from the emotional core. Similar pieces, suggested by titles like "Paytonumun Tekeri," revolve around local pastimes or satire. Owing to their marginal frequency, these micro-clusters do not affect the overall structure of the analysis.

The thematic-community analysis thus demonstrates that, although Kahramanmaraş song texts reflect diverse cultural themes, they are woven around a common linguistic core. The language of love and separation forms that nucleus, while other thematic complexes orbit it with their own specialised vocabularies. Each song tells its unique story, yet all draw, in one way or another, on motifs belonging to the region's shared expressive repertoire.

Findings in the context of cultural memory, social identity, and digital heritage

The linguistic and thematic results obtained from the thirty-six Kahramanmaraş folk songs analysed here provide significant clues about the region's cultural memory and social identity. As one of the principal vehicles of oral culture, folk songs transmit a locality's history, values, and shared emotions across generations; numerous studies in ethnomusicology confirm that the türkü functions as an audible echo of memory and heritage, capable of characterising the cultural profile of a given region. In the Kahramanmaraş corpus, four thematic domains are particularly prominent:

National and Historical Memory: The liberation folk song that recounts Kahramanmaraş's struggle for independence keeps the collective memory of victory alive. Annual oral circulation of the date "12 February" and verses saluting Atatürk refresh local awareness of the liberation campaign whose success earned the city its honorific "Kahraman" (Heroic). Likewise, the "Gazoğlu" türkü, probably narrating a late-Ottoman folk hero -or an emblematic tale of bravery- reinforces heroic values within local identity. Through such historical songs, ideals of courage, patriotism, and independence remain vital components of Kahramanmaraş's communal self-conception.

Culture of Love and Longing: Love-oriented songs reflect the community's emotional life by depicting modes of affection and yearning. Their dense love motifs attest to the strong place of romantic ties and family bonds in the region's social identity. Many songs tell of lovers separated by exile (gurbet) or by the caprices of fate (felek), producing stock images -exiled suitors, letter-writing sweethearts- that have migrated into the collective memory. Values such as self-sacrifice for love and fidelity to the beloved are continually reproduced through these ballads.

Collective Sorrow and Solidarity: Laments and mournful songs represent shared misfortunes and the ways in which the community copes with them. Themes such as the loss of a child, premature death, and ill fortune transcend individual tragedy and enter the communal repertoire of feeling. "Yüce Dağdan İndirdiler," for instance, conveys a mother's grief in a manner that resonates with every listener, reinforcing a collective sense of mourning. The public performance of such türkü strengthens social solidarity and the practice of communal lament, ensuring that past suffering is not forgotten while exemplifying the principle that "sorrow diminishes when shared."

Faith and Identity. Alevi-Bektashi hymns within the repertoire embody the religious diversity of the region and constitute a vital stratum of Alevi cultural memory. Pieces such as "Bismi Şah Allah Allah" preserve ritual music inside the broader folk tradition, foregrounding symbols that undergird Alevi identity-veneration of ʿAli, reverence for Hacı Bektaş-ı Velî, and the devotional order of the Twelve Imams (On İki İmam). Thus, the Alevi heritage, an integral element of Kahramanmaraş's social fabric, is transmitted to future generations through music. The coexistence of Alevi and Sunni cultural elements within a shared musical repertoire illustrates the existence of a broader Kahramanmaraş identity that accommodates multiple sub-identities.

It is essential to emphasise that the present data set derives from a digital TRT repertoire document. Digitising and archiving folkloric heritage in this manner is crucial for preserving and studying cultural memory: whereas intangible elements such as folk songs were once sustained primarily through master-apprentice transmission, digital archives now enable broad dissemination and scholarly analysis. By applying semantic-network methods to these digital texts, the study reassesses traditional musical heritage from a contemporary perspective. As the Kahramanmaraş example shows, "the performance of folk songs is of great importance for the formation of national/local identity," and the türkü is indeed "a cultural-memory object that reflects a region's culture."

The central position of love and longing motifs in the word networks reveals the emotional core of Kahramanmaraş identity and confirms these sentiments as shared heritage. Heroic narratives and faith-based themes, though more specialised, enrich identity by providing complementary sub-cultural layers. Evaluated as a whole, the repertoire emerges both as an echo of the past and as a heritage conveyed to the future. Preserving these türkü in digital archives and analysing them with techniques such as semantic networks constitutes a modern approach to documenting cultural heritage scientifically and transmitting it to younger generations. In this way, Kahramanmaraş's -and, by extension, the Turkish people's- common values, sorrows, and joys continue to live and to be understood through music.

Findings on local codes in Kahramanmaraş folk songs

An examination of the thirty-six song texts from the Kahramanmaraş region reveals several salient elements that may be designated local codes. These elements fall into five main categories: toponyms, metaphors, idioms and formulaic expressions, ritual terms, and interjections. Each category adds narrative richness to the lyrics, strengthens collective identity, and keeps cultural memory vibrant. In the sections that follow, each category is analysed in detail and illustrated with representative verses drawn from the corpus.

Toponyms (place-names)

Geographical designations embedded in the lyrics concretise the setting of each song while simultaneously foregrounding regional identity. In the Kahramanmaraş corpus, the name Maraş itself recurs with particular frequency, functioning both as a mnemonic of historical-social experience and as a locus for individual love narratives. In the liberation ballad "On İki Şubattır Kurtuluş Günü" ("The Twelfth of February Is the Day of Liberation"), for example, the verses "Her tarafta yaptık kutlu düğünü / O gün muradına erdi Maraşlı" ("We held the auspicious wedding everywhere / On that day the people of Maraş attained their desire") liken the collective rejoicing to a wedding feast, while the ethnonym Maraşlı ("inhabitant of Maraş") places communal identity at the centre of the narrative. Conversely, an amorous song such as "Sarı Kaya Sarı Kaya" ("Yellow Rock, Yellow Rock") features the line "Şu Maraş'tan bir yar sevdim" ("I loved a sweetheart from Maraş"), signalling that the beloved resides in Maraş and thus rooting the love story in local geography.

Smaller, locale-specific toponyms likewise appear, imparting realism and regional colour to the narrative. The couplet "Çıksam baksam görünür mü / Başkonuş'un dağı şimdi" ("If I climbed and looked, would Mount Başkonuş now be visible?") references Başkonuş, a nearby mountain-pasture, thereby evoking a homesick minstrel's mental image of his native mountains and inducing a shared sense of memleket hasreti (nostalgia for one's homeland) in the listener. Similarly, "Gayabaşı Dirgenlik" opens with the line "Gayabaşı dirgenlik / Ne hoş olur ergenlik" and immediately signals an association with a specific village or district, conjuring memories of local youth and customs.

Other place-names illuminate cultural memory in more oblique ways. A source such as Akpınar'ın başı ("the headwaters of Akpınar") incorporates features of the natural environment into the narrative. Some songs even invoke distant or symbolic settings: in the lament "Ben Bir Gazoğluyum Kendi Elimde," the line "Adalar şehrinde cellat önünde" ("in front of the executioner in the island city") alludes to an event far from Maraş, indicating that the fortunes of its people can extend to distant lands while still being assimilated into the local lyrical lexicon.

Such deployment of toponyms reinforces collective identity, for listeners more readily appropriate songs that name familiar places, experiencing the narratives within their own cultural frameworks. Moreover, these place-names serve as vehicles of cultural memory, perpetuating recollections of historical events (e.g., the city's liberation) and traditional living spaces (villages, highland pastures).

Table 3. Toponyms in Kahramanmaraş folk songs and illustrative uses

Place-Name (Toponym)	Illustrative Line - Türkü	Context and Significance
Maraş / Maraşlı	"On that day the Maraşlı attained their desire" - Oniki Şubattır Kurtuluş Günü	Evokes the populace's triumph on the day of liberation, highlighting local history and communal pride-an emblem of collective victory memory.
Maraş	"I loved a sweetheart from that Maraş" - Sarı Kaya Sarı Kaya	Specifies that the beloved resides in Maraş, thereby grounding a love narrative in regional geography and identity.
Gayabaşı	"Gayabaşı with pitchfork / How pleasant is youth" - Gayabaşı Dirgenlik	Names the locale that gives the song its title; provides the setting for an idealised portrait of youth and injects local colour into the text.
Başkonuş	"Now Mount Başkonuş…" - Çıksam Baksam Görünür mü	Refers to the Başkonuş highland near Maraş; symbolises homesickness in exile and reinforces a shared sense of longing for the homeland.
Akpınar	"Not far, at the headwaters of Akpınar" - Bir Durna Uçurdum Hublar Gölünden	Mentions a local spring or landmark, integrating elements of the natural environment into the narrative and lending authenticity to the song's world.

The examples presented in Table 3 demonstrate that the deployment of toponyms in Kahramanmaraş folk-song lyrics both delineates the narrative setting and consolidates a shared sense of belonging among local audiences. When listeners hear the names of their own city or familiar locales, they are able to internalise the song's story more fully-thereby reinforcing the position of music within the community's collective consciousness.

Metaphors

One of the most salient devices of linguistic aesthetics in the Kahramanmaraş türkü repertoire is metaphorical expression, through which abstract emotions and ideas are articulated by means of concrete images and comparisons, thereby enriching the narrative fabric. These metaphors draw upon the shared symbolic universe of Turkish folk poetry and, in doing so, constitute a cultural memory handed down across generations.

Foremost among them is the metaphorical deployment of *felek* -a term that in folk tradition personifies fate or fortune as a capricious force that mistreats humankind. Kahramanmaraş songs perpetuate this convention. In the line "*Bir sen kaldın felek bana gülecek*" ("Only you remain for fate to mock me"), *felek* becomes a cruel figure who seems to taunt the suffering lover. Likewise, the verse "*Körpe iken kırdın felek dalımı*" ("Fate, you broke my branch while i'm young") depicts destiny as snapping a branch in its youth; here *dal* ("branch") stands for a person's hopes or early life, and the image of breaking a fresh bough vividly renders the destruction of youthful expectations. Because the phraseology "to break one's branch" is widespread in Anatolian dialects, such metaphors are readily intelligible and affectively resonant.

Songs centred on love and sorrow employ a dense array of nature-based metaphors. Love is frequently likened either to a consuming fire or to an insatiable wine. In the couplet "*Aşk şarabın doya doya / Yandım yandım içemedim*" ("Love's wine I could not drink my fill; I burned and burned" -from "*Kanadım Deydi Sevdaya*"), longing for the beloved is equated with a wine that cannot be fully imbibed; the verb *yanmak* ("to burn") is used figuratively to denote inner torment. Another recurrent motif in the same song likens the anguish of love to a wound. An afflicted lover implores the physician, "*Oy tabip, şu yarayı sar sarabilirsen*" ("O healer, bind this wound if you can"), voicing incurable sorrow through a wound metaphor. Immediately thereafter, the line "*Sevda ateşten bir gömlek, giy giyebilirsen*" ("Love is a shirt of fire, wear it if you dare") deploys the well-known *ateşten gömlek* ("shirt of fire") trope to underscore that the pain of passion is tolerable only when consciously embraced. Such imagery, deeply rooted in both *divan* and folk poetic traditions, imparts literary depth while offering cultural insight into Anatolian conceptions of love.

The repertoire also exhibits an expansive field of metaphoric discourse built upon natural imagery. Verses featuring birds, branches, roses, bees and honey convey moral lessons on valuing what one possesses. In "*Gökte uçan huma kuşu / Ne bilir dalın kıymatın / Gargayı kondurman dala / Ne bilir gülün kıymatın*" ("The huma bird flying in the sky knows not the worth of the branch; the crow you alight on it knows not the worth of the rose"), the mythical *huma* bird epitomises the lofty yet heedless person, while the crow represents one unable to appreciate beauty -here symbolised by the rose (*gül*, i.e., the beloved). Subsequent lines- "*Arının kahrın çekmeyen / Ne bilir balın kıymatın*" ("One who has not suffered the bee's sting knows not the worth of honey") and "*Gurbete düşüp gitmeyen / Ne bilir elin kıymatın*" ("One who has not fallen into exile knows not the worth of home") reinforce the notion that without effort or loss, true value cannot be grasped. These didactic couplets function almost like proverbs, mirroring communal norms through metaphor.

The purpose of metaphorical language extends beyond ornamentation: it also engraves collective experience into cultural memory by casting it in poetic form. The image of *hazan mevsimi* (literally "autumn," connoting sorrow or old age) in lines such as "*Mevsim hazan oldu, kış gelir gider*" ("The

season has turned to autumn; winter comes and goes") universalises grief by aligning an emotional state with the cyclical advent of autumn and winter-seasons that every listener knows. By transmitting such tropes across generations, the community creates an aesthetic archive of shared affective experience.

Table 4. Selected Metaphors in Kahramanmaraş Folk Songs and Their Interpretive Functions

Metaphorical Expression	Illustrative Line	Meaning & Function
Felek (Fate) personified as a cruel being	"Bir sen kaldın felek bana gülecek" – Bir Sen Kaldın Felek ("Only you remain, and fate will laugh at me")	Fate is anthropomorphised as a pitiless figure who derides the sufferer, intensifying dramatic tension and inviting collective empathy.
Dal (Branch) as the hope of life	"Körpe iken kırdın felek dalımı" – Körpe İken Kırdın Felek Dalımı ("Fate, you snapped my branch while it was still tender")	The branch symbolises youthful aspirations; its breaking conveys the shattering of hope by an unkind destiny, rendering private pain in tangible natural imagery.
Ateşten gömlek (Shirt of fire) for searing love	"Sevda ateşten bir gömlek, giy giyebilirsen" – Kanadım Deydi Sevdaya ("Love is a shirt of fire—wear it if you can")	Love is portrayed as a flaming garment that burns the wearer; the idiom dramatises the near-unbearable agony implicit in passionate attachment.
Şarap (Wine) for love's intoxicating bliss	"Aşk şarabın doya doya / Yandım yandım içemedim" – Kanadım Deydi Sevdaya ("Love's wine I could not drink my fill; I burned and burned")	Affection is likened to an intoxicant whose sweetness is matched by its sting; the metaphor captures both the allure and the torment of desire.
Huma bird & Crow versus Rose	"Gökte uçan huma kuşu / Ne bilir dalın kıymatın; Gargayı kondurman dala / Ne bilir gülün kıymatın" – Gökte Uçan Huma Kuşu ("The huma bird flying high knows not the worth of the branch; the crow alighting knows not the worth of the rose")	By contrasting lofty or coarse creatures with undervalued objects, the verses admonish those who fail to appreciate beauty or love; the metaphors function as didactic social counsel.

The creative deployment of the metaphors presented in Table 4 -together with their glosses and narrative functions- both enriches the aesthetic texture of the Maraş ballads and reflects the shared reservoir of symbols characteristic of Anatolian folk poetry. When listeners encounter images such as "the breaking of one's branch" (a widely understood emblem of shattered hope) or the "shirt of fire" (an idiom for the searing pain of unrequited love), they immediately apprehend the latent meanings by virtue of their cultural competence. In this manner, metaphor operates as an artistic conduit that translates personal emotion into a socially intelligible discourse, thereby serving the dual work of consolidating collective identity and inscribing cultural memory.

Idioms and formulaic expressions

In addition to metaphors, Kahramanmaraş türkü texts make extensive use of idioms, proverbial phrases, and fixed expressions drawn from everyday speech. Their presence affirms that the repertoire emerges from within the community itself, articulating local feelings and thoughts in the people's own linguistic register. By encoding complex emotions or situations in compact, conventionalised units of speech, idioms exert a powerful rhetorical effect and resonate immediately with listeners, who recognise them as part of their shared linguistic consciousness. A prominent cluster of idioms revolves around the

verbs *yanmak* and *yakmak* ("to burn," "to set aflame"), employed figuratively to express love-pain, longing and sorrow. In the dance-tune "*Bilal'ımsın Bilal'ım*," the exclamation *"Oğlan, sana yandım!"* literally "Boy, I have burned for you!" signifies falling hopelessly in love -an idiom ubiquitous in Anatolian discourse. The interjection *"Aman, ben yandım!"* likewise functions as a traditional lament uttered in the face of unbearable hardship. Such formulae depict the lover's suffering as a "scorching fire," perpetuating a poetic mode that migrated from classical *divan* poetry into folk verse; every listener intuitively grasps what is meant by "to burn," allowing the türkü to translate private feeling into a socially intelligible idiom.

Profound attachment or reverence for the beloved is conveyed through the expression *kurban olmak* ("to become a sacrifice"). In the lament "*Tükenmek Bilmiyor Kara Günlerim*" one hears the line *"Eğer ister isen kurban olurum"* ("If you so wish, I shall become your sacrifice"), where the lover declares readiness to surrender life itself. Across Anatolia *"Kurban olayım"* ("Let me be your sacrifice") functions both as an emphatic declaration of love and as a supplicatory prayer; its deployment illustrates how traditional language dramatizes the intensity of passion, while also reflecting cultural intimacy through a deeply rooted communal idiom.

Certain expressions articulate the magnitude of suffering or the debilitated state into which the speaker has fallen. The idiom *elden ayaktan düşmek* ("to be rendered helpless") appears in "*Seher Yeli Nazlı Yare*": *"Düşmüşem elden ayaktan, kaldır beni"* ("I have fallen helpless, raise me up"). Whether caused by age, illness, or grief, the phrase portrays utter exhaustion; the regional pronunciation does not impede national comprehensibility, enabling listeners to feel the lover's frailty vividly. Folk speech habits and folkloric motifs likewise surface as fixed expressions. The idiom *bağrına taş basmak* ("to press a stone to one's chest") -signifying stoic endurance of great pain- occurs in "*Zeyno*," where *"Bağrına taşlar vurur"* describes the heroine pounding her breast as though placing a cold stone upon it, dramatizing her unbearable anguish. Although the verb *vurmak* ("to strike") replaces *basmak*, the underlying idiomatic core remains intact, depicting the posture of endurance through a concrete bodily gesture.

Expressions reflecting social values also occur in marital contexts. The mildly satirical question *"Başın mı büyüdü gelin olalı?"* ("Has your head swelled since you became a bride?"), found in "*Sürmelimin Gözlerine Mailem*," comments on post-nuptial arrogance -that is, forgetting old friends after marriage- thus recording a communal observation in fixed verbal form.

The following table summarises representative idioms from this category, illustrating how such formulaic language transposes individual sentiment into a poetic register and thereby contributes to the construction of collective identity and cultural memory.

Table 5. Selected Idioms and formulaic expressions in Kahramanmaraş folk songs and their meanings

Idiom / Formula	Illustrative Line	Meaning (Reference)	Cultural / Poetic Function
"Yandım" (I burned)	"Bilal'ımsın Bilal'ım (oğlan sana yandım)"	Figuratively means "I am smitten with you; I am burning with love for you." Used to express the pain or helplessness caused by love.	Conveys intense passion or suffering with a single, culturally familiar word, creating immediate emotional resonance.
"Kurban olurum" (I will become your sacrifice)	"Eğer ister isen kurban olurum" (Tükenmek Bilmiyor Kara Günlerim)	"If you wish, I will sacrifice myself (even my life) for you," expressing unconditional devotion.	Amplifies the expression of love through hyperbolic imagery, highlighting loyalty and selflessness.

"Elden ayaktan düşmek" (to fall from hand and foot)	"Düşmüşem elden ayaktan, kaldır beni" (Seher Yeli Nazlı Yare)	To become weak, helpless, or exhausted. The lover declares being worn out from sorrow.	Embodies a vivid cultural metaphor for physical and emotional debilitation, intensifying the lamenting tone.
"Bağrına taş basmak / vurmak" (to press/strike a stone to one's chest)	"Yari gurbete gitmiş / (aman) Bağrına taşlar vurur" (Zeyno Bana Kar Getir)	To harden one's heart or endure unbearable pain by metaphorically pressing a stone to one's chest.	Symbolises stoic suffering, illustrating the emotional anguish of separation through bodily imagery.

Idioms and formulaic expressions contribute to narrative economy in folk songs by conveying an extensive story or profound emotion through a few concise words. For example, the single word *"yandım"* ("I burned") fully communicates emotional devastation, without the need for lengthy explanation such as "you have burned me." In this sense, these songs speak in the people's own voice, drawing upon the shared imagery embedded in collective consciousness. Idioms not only express personal feelings but also reflect cultural values and accumulated experiences, allowing listeners to step into a linguistic world inherited from their ancestors. This dynamic plays a significant role in preserving cultural memory. Consequently, the idioms present in the Kahramanmaraş repertoire endow the songs with a sincere, colloquial tone and enhance their emotional impact by appealing directly to the listeners' shared affective world.

Ritual terms

The presence of lexemes tied to local social and religious rites firmly anchors Kahramanmaraş folk-song texts in their cultural context. By evoking traditional practices and ceremonies, these ritual terms furnish clues about the performative setting of the narrative and summon the listener's associative memory of those rituals. Hence the türkü become more than musical artefacts: they serve as mnemonic fragments of communal life organised around ceremonies and customs.

Among the most prominent ritual markers is henna (*kına*), a central component of Anatolian wedding tradition. Numerous Kahramanmaraş songs mention a young woman's "henna-stained hands." The line "*Gözleri sürmeli / Elleri kınalı*" ("Her eyes are kohl-lined, her hands hennaed") foregrounds henna as an emblem of bridal beauty. Likewise, "*Yüzü duvaklı, elleri kınalı*" ("Her face veiled, her hands hennaed") explicitly pairs two definitive bridal signs -the *duvak* (bridal veil) and henna-thereby signalling that the song is either performed in a wedding setting or narrates a bride's condition. Because henna application (*kına gecesi*) constitutes a core element of the nuptial rite, the expression "hennaed hands" instantly reactivates cultural memory surrounding marriage; listeners can almost sense the scent of henna and the atmosphere of the wedding house.

The sacrifice (*kurban*) motif also appears. While *kurban* literally denotes the ritual slaughter of an animal, it functions metaphorically in love lyrics to express absolute self-surrender. In a ritual frame, however, its most striking usage occurs in the Alevi-Bektashi hymn "*Bismi Şah Allah Allah*": "*Kurbanlar tığlanıp gülbenk çekildi*" ("The sacrificial animals were cut and the *gülbenk* was recited"). *Kurbanlar tığlamak* refers to the proper slaughter of sacrificial animals, and *gülbenk çekmek* to the chanting of a liturgical prayer in Alevi ritual. By immortalising such phrases, the song records a segment of an Alevi *cem* or *semah* ceremony. Their inclusion demonstrates that Kahramanmaraş's musical landscape encompasses not only Sunni-Turkish traditions but also Alevi-Bektashi ritual practice, thereby mediating the transmission of religious memory through music.

The concept of wedding (*düğün*) itself appears either directly or metaphorically. An instructive example is the phrase *utma düğünü* ("victory wedding"; also rendered *kutlu düğün*), found in the liberation ballad discussed earlier: "*Her tarafta yaptık utma düğünü*" ("Everywhere we held the victory wedding"). Here the collective celebration of Maraş's liberation is figuratively cast as a wedding -one

of the most exuberant and socially integrative rituals- underscoring both the centrality of nuptial customs and the necessity of ritual language to articulate communal joy. By borrowing the wedding image, the türkü engraves a national memory into cultural consciousness.

Ritual terms thus help identify the performance context of a song: henna and bridal vocabulary dominate laments sung on the eve of marriage, whereas words such as *gülbenk* or *kurban* typify Alevi devotional music. Documentation on the Kahramanmaraş repertoire indeed contains examples of both categories, indicating that the city's musical culture embraces diverse liturgical and customary practices.

Table 6. Ritual terms in Kahramanmaraş folk songs: illustrative uses and contexts

Ritual Term	Illustrative Line	Context & Meaning	Ritual Frame
Kına / kınalı "henna-stained"	"*Yüzü duvaklı, elleri kınalı*" – *Sürmelimin Gözlerine Mailem* ("Her face veiled, her hands hennaed")	Specifies that the bride's hands have been dyed with henna, directly evoking the *kına gecesi* (henna-night) and the marriage rite; an emblem of traditional nuptial practice.	Wedding (pre-nuptial)
Duvak "bridal veil"	Same line as above	The veil covering the bride's face symbolises both modesty and the threshold to a new social status.	Wedding ceremony
Kurban "sacrifice"	"*Kurbanlar tığlanıp gülbenk çekildi*" – *Bismi Şah Allah Allah* ("The sacrificial animals were cut and the *gülbenk* was recited")	Refers to the ritual slaughter of sacrificial animals, followed by the recitation of a *gülbenk* (Alevi benediction); captures a segment of the Alevi *cem* rite.	Alevi–Bektashi worship
Düğün "wedding"	"*Her tarafta yaptık utma düğünü*" – *Oniki Şubat'tır Kurtuluş Günü* ("Everywhere we held the victory wedding")	The liberation of Maraş is metaphorically framed as a communal wedding feast; the term, while figurative, signals a collective celebration structured like a rite.	Civic / commemorative festivity

The deployment of ritual terms underscores the functional dimension of these songs. Some pieces are performed within a ceremony (e.g., henna-night laments, Alevi semah), whereas others borrow ritual vocabulary to transport the listener imaginatively into such settings. In both cases the lexicon serves the articulation of collective identity through ritual. Acts such as applying henna, celebrating a wedding, or offering sacrifice symbolise the community's traditional structures and values; the türkü preserve these symbols in language and thus transmit culture to succeeding generations. Younger audiences -who may never have witnessed, say, an old-style henna night- can nevertheless learn about and visualise the rite through the song text. Accordingly, ritual terms function as musical carriers of cultural memory.

Interjections (melodic exclamations and ınsertions)

An indispensable component of the Kahramanmaraş repertory is the use of interjections-brief exclamatory units or filler phrases that appear either between melodic phrases or within the poetic lines themselves. Expressions such as *aman*, *vay*, *haydi,* and *yallah* constitute a core element of folk performance practice: they intensify affective emphasis while synchronising with musical rhythm. In the Kahramanmaraş corpus these exclamations are deployed with notable richness, reinforcing both narrative aesthetics and an emotive bridge to the audience; at the same time they bear the imprint of the oral-tradition continuum. Among the most widespread interjections, *aman* conventionally voices pain, distress, or a profound sigh. It often appears in rapid succession. In the lively dance tune "*Zeyno*," for example, the singer calls out *"Aman, eller kınalı Zeyno"* ("Alas, henna-handed Zeyno"). Here *aman* prefixes the clause as an audible sigh of yearning. A similar elongated pattern *"amman amman"* occurs in the refrain of "*Kara Çadır Düzdedir*," where repetition heightens emphasis and sustains euphony.

Within the Anatolian soundscape, the cry *aman* invariably evokes pity and deep emotion, for cultural memory construes it as the plaintive outcry of a sufferer; thus a single word can supply considerable dramatic force.

The interjection *vay* expresses astonishment, admiration, or grief. In the Alevi-oriented song "*Bugün Ben Şahımı Gördüm*," attributed to Âşık Mahzuni Şerif, each line terminates in a paired *"vay vay"*: *"Bugün ben Şahımı gördüm (vay vay) / Bir elinde Zülfikâr var (vay vay)."* The sequence functions rhythmically (as a bimoraic filler) while simultaneously conveying wonder and exaltation. The audience senses the bard's amazement, as if witnessing the same visionary spectacle; iterative exclamation mirrors a cascading emotional response and, in an Alevi context, may reinforce ecstatic devotion.

By contrast, *haydi* and *yallah* serve as exhortations, prompting movement. They appear in dance tunes or any section demanding heightened tempo. In the brisk number "*Ben Atımı Nallatırım*" each quatrain contains the insertion *"haydi yallah"* -e.g., *"Okka da nalınan (haydi yallah)"*. While *haydi* is Turkish for "come on," *yallah* (Arabic in origin) amplifies the sense of urgency: together they double the song's kinetic energy, spurring dancers and listeners alike. Performance annotations suggest that such calls are often improvised, functioning as on-the-spot musical cheers, yet they epitomise the interactive dimension of folk music.

Certain exclamations bear regional phonetic colouring. Variants of *oy* -prolonged as *"oyyy"*- articulate sorrow in both *uzun hava* and *kırık hava* genres. In "*Çamdan Sakız Akıyor*," the phrase *"Oy zalım nenni nenni"* embeds *oy* within a complaint tempered by lullaby-like vocables (*nenni*). Similarly, the refrain *"yar yar"* recurs in love laments and bridal dirges, as in "*Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin*," where each line ends with *"yar yar."* The call simultaneously addresses the beloved and completes the melodic cadence, echoing the choral refrains of oral verse and inviting participatory responses.

In summary, interjections fulfil a threefold role: they intensify emotion, supply rhythmic filler, and facilitate performer–audience interaction. Below, representative interjections are catalogued with illustrative examples, glosses, and functional notes.

Table 7. Interjections in Kahramanmaraş folk songs: illustrative uses and functions

Interjection	Illustrative Line	Function & Meaning	Performance / Affective Role
Aman	"Aman eller kınalı Zeyno" (Zeyno Bana Kar Getir)	An audible sigh signifying pain, reproach, or deep longing; intensifies affect, elicits pity or sadness.	Heightens dramatic tension; acts as a vocal ornament that draws the listener into the singer's lament.
Vay	"Bir elinde zülfikar var (vay vay)" (Bugün Ben Şahımı Gördüm)	Exclamation of amazement and admiration; reiteration (vay vay) amplifies awe.	Serves as a rhythmic filler (two syllables) and conveys ecstatic wonder.
Haydi yallah	"Okka da nalınan (haydi yallah)" (Ben Atımı Nallatırım)	Exuberant call to action; maintains lively tempo and encourages participation.	Functions as a spur in dance settings; "haydi" ("come on") plus "yallah" ("hurry up") double the motivational force.
Yar yar	"Bir sahat karşımda (yar yar) durabilin mi" (Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin)	Repetition of yar ("beloved") sustains an affectionate address in melodic form, functioning like a refrain.	Enriches musical texture; invites audience response through predictable call-and-response pattern.
Oy	"Kız nişanlın bakıyor (oy zalım nenni nenni)" (Çamdan Sakız Akıyor)	Moan or groan expressing grief or complaint; here conveys reproach to a "cruel" lover.	Adds emotional weight; its elongated vocalisation dramatizes sorrow within slow airs as well as lively tunes.

As Table 7 demonstrates, interjections may detach from their literal meanings and become purely musical devices. Additional cries such as *leyli*, *nenni*, *hey*, *hu*, and *eyvallah* also populate the Kahramanmaraş repertoire. In the Alevi hymn "*Bismi Şah Allah Allah*," for instance, the phrase *"hü eyvallah"* operates as a ritual response and a momentary breath marker. This diversity indicates that the regional song tradition has absorbed influences from multiple cultural streams, ranging from Islamic *dhikr* practices to maternal lullabies.

Ultimately, interjections function as small yet potent elements that strengthen the bond between narrative and melody. Aesthetically, they endow the lyrics with musicality and facilitate the transmission of emotion to the listener. From the perspective of social identity and cultural memory, these cries embody a recognisable local musical language. Expressions that might appear semantically opaque on the written page -such as *"haydi yallah"*- carry memories of countless weddings and festivities for a Kahramanmaraş audience. Thus, interjections, alongside other local codes (toponyms, metaphors, idioms, ritual terms), are indispensable to the aesthetic richness and cultural depth of the songs. Taken together, these codes articulate a communal narrative that voices shared values, sorrows, joys, and rituals, transforming the türkü from individual artistic works into documents of collective identity. Through regional speech features, cultural motifs, and linguistic imagery, the songs endure across generations, ensuring that Kahramanmaraş's cultural memory continues to live through music and words.

Findings on the digital continuity of the oral corpus and the sustainability of its archival preservation

The textual corpus of thirty-six folk songs from the Kahramanmaraş region must be regarded as a significant exemplar of cultural heritage. These songs fall squarely within the category of "oral traditions and expressions" defined in UNESCO's Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (UNESCO, 2003). Transmitted across generations, such oral artefacts have nourished the city's identity and collective memory; yet, confined to traditional channels of transmission, they are susceptible to gradual erosion or loss. For this reason, the migration of the extant corpus into digital form and its long-term preservation assume paramount importance.

The function of digitisation in cultural continuity

The digitisation of oral-culture artefacts, such as traditional folk songs, is vital to safeguarding cultural continuity. In the case of the Kahramanmaraş corpus, the conversion of these thirty-six items to digital form will strengthen intergenerational bonds within the local community and contribute to the protection of cultural identity. Because digital assets are not circumscribed by physical constraints, they can reach a broader audience, thereby ensuring the ongoing vitality of living heritage (Wan Isa et al., 2018). Indeed, Wan Isa and colleagues note that when knowledge of intangible heritage remains locked in the memories of masters, it risks disappearing unless documented, and that digitisation is therefore crucial for transporting such knowledge into the future (Wan Isa et al., 2018). As Tonta (2020) observes, "digital preservation methods secure the sustainable transmission of cultural heritage to future generations, thus guaranteeing cultural continuity for societies." A salient example is the digitisation of one of Turkey's largest folk-song collections, which made more than 6 000 items accessible online and was hailed as a major step in protecting and disseminating traditional music (Kreaktivist, 2024). In that same vein, digitising the lyrics of the Kahramanmaraş corpus will serve the goal of "keeping the future of the past alive in digital space" (Tonta, 2020).

Alignment with international digital-archiving standards

The long-term accessibility of digitised heritage data hinges on compliance with international archiving standards. First, metadata schemas are essential for describing digital objects. The Dublin

Core set, for instance, enables the recording of fifteen standard bibliographic elements; title, creator, date, description, and so forth-thus facilitating interoperability across systems. Titles, collectors, informants and content abstracts for the Kahramanmaraş songs can thereby be captured in a globally accepted format. The Open Archival Information System (OAIS) reference model (ISO 14721) prescribes the functional components and information packages required of a trustworthy digital archive (CCSDS, 2012). An OAIS-compliant repository would enable the secure management of the Kahramanmaraş corpus within the Producer-Archive-Consumer cycle.

Further, METS (Metadata Encoding and Transmission Standard) and PREMIS (Preservation Metadata: Implementation Strategies) structure content and preservation metadata. METS packages descriptive, administrative and structural metadata in a single XML container, fulfilling the role of Submission, Archival or Dissemination Information Package in OAIS terminology (Library of Congress, 2010). Thus, a song's lyrics and contextual data (e.g., collection notes) can be ingested as a METS file. PREMIS, the international standard for preservation metadata, defines the information necessary for the long-term maintenance of digital objects (PREMIS Editorial Committee, 2011). Its data dictionary encompasses format, size, authenticity, identifiers, lifecycle events (digitisation, migration, validation) and rights (Higgins, 2007). By applying these standards, the metadata scheme for the Kahramanmaraş collection can conform to best practices: Dublin Core for core descriptors, PREMIS for technical and rights metadata. Such conformity is indispensable for description, discovery and secure transmission and, as criteria for a Trustworthy Digital Repository (e.g., the TRAC checklist) stipulate, standards use and consistency are prerequisites (Arısoy, 2018).

Accessibility: open access and user-centred design for education, heritage and the local community

The true value of digitised heritage lies in the degree of access afforded to the public. An open-access approach seeks to remove financial, legal and technical barriers. In the cultural-heritage sector, consensus holds that publicly owned collections should be made as openly accessible as possible (Creative Commons, n.d.). Unrestricted sharing of public-domain works increases cultural participation and re-use. If the Kahramanmaraş corpus is governed by open-access principles, it will be readily available not only to researchers but also to local citizens, educators and younger generations.

Pedagogically, integrating intangible heritage into learning materials enhances students' familiarity with their own culture and contextualises curricular content. UNESCO's lifelong-learning framework shows that embedding living heritage in education raises motivation and learning quality (Pillai, 2015). Projects in the Asia-Pacific region, for instance, reported heightened student engagement when teachers incorporated local heritage elements into curricula (Pillai, 2015). Similarly, online access to the Kahramanmaraş archive would enable the use of local material in music and literature classes, fostering both academic achievement and cultural stewardship.

User-centred design is likewise crucial. Interface functions -search, browsing, contextual displays- must satisfy the needs of both residents and scholars. Beyond text, the system should present collection histories, audio recordings and contextual commentary. Such an archive evolves from a data silo into an interactive discovery platform. By enabling "digital public access" to local heritage, open and user-centred repositories promote cultural participation and awareness, strengthening ties between the public and educational institutions.

Data storage, format standardisation, technical longevity and mitigation of digital decay

It can be asserted that the sustainability of digital archives depends directly on the durability of the data formats employed and on the preservation measures implemented. Consequently, format standardisation emerges as a critical factor in storing the Kahramanmaraş folk-song corpus and its

associated materials. Preference must be given to open, standards-based formats whose long-term readability is assured. For example, text-based data should be preserved either as UTF-8-encoded plain text or in PDF/A, whereas any audio recordings ought to be maintained in WAV or a comparable uncompressed, standards-compliant format. Arısoy (2018) notes that many national repositories classify file types as "sustainable, supported, or unsustainable," and that PDF/A, TXT, TIFF and WAV are routinely favoured for long-term preservation (Arısoy, 2018). By contrast, proprietary or closed formats (e.g., legacy Word files, vendor-specific audio/video codecs) are more prone to digital obsolescence; over time the software needed to render such files may be withdrawn, rendering the content inaccessible (Watry, 2007; Arısoy, 2018). Therefore, the song data scheduled for archiving should be migrated to open formats at the earliest possible stage, and the compatibility of those formats with future software versions must be monitored.

Ensuring technical longevity, however, entails more than judicious format selection. Digital assets are also vulnerable to hardware failure, data decay and cyber threats. Accordingly, multiple geographically distributed backups -the LOCKSS principle ("Lots of Copies Keep Stuff Safe")- are recommended. Routinely copying archive data to different servers, and where possible to offline media such as portable drives or magnetic tape, can prevent loss caused by a single point of failure. In addition, checksums should be calculated periodically to verify data integrity, enabling early detection of bit-level corruption and the replacement of damaged files with intact backups. Archive managers must also track technological developments and plan migration or emulation strategies as required (Tonta, 2020). Should a currently prevalent file format fall out of use, the content must be converted to a newer format and the entire process documented with PREMIS preservation metadata.

Finally, digital-archive policies should codify "routine maintenance" and "emergency measures" (Arısoy, 2018). This entails monitoring environmental conditions in data centres, implementing cyber-security safeguards (access authorisation, multi-factor authentication, etc.), and maintaining disaster-recovery plans for unforeseen contingencies. Through this comprehensive set of precautions, the folk-song data from Kahramanmaraş -and Turkey's sonic intangible heritage more broadly- can be stored securely in digital form for decades and remain accessible to future generations.

Sustainability through stakeholder participation

The success and long-term sustainability of digital cultural heritage projects can be said to depend on the active participation of all relevant stakeholders. The local community, as the true custodian and bearer of this heritage, must remain at the centre of the project. As emphasised in UNESCO's 2003 Convention, the safeguarding of intangible cultural heritage requires "the widest possible participation of communities, groups, and individuals" (UNESCO, 2003, Article 15). In this context, mechanisms should be developed through which the local people of Kahramanmaraş -especially the artists and source informants who perform these folk songs- can actively contribute to the project. For instance, the digital archive platform could include a section where users share personal memories, stories, or additional information related to the songs. In this way, the archive would evolve into a living repository of memory shaped by the community, enhancing local ownership. Academic circles and experts represent another vital dimension of sustainability. Folklorists, musicologists, and information science professionals can make significant contributions by cataloguing the songs scientifically, transcribing them into musical notation, verifying contextual data, and ensuring that archival processes align with international standards. Collaboration with universities could provide internships or thesis projects for students, thereby establishing a mutually beneficial link between academia and the local heritage initiative. For example, a university department of information and records management could offer technical support in building the archive infrastructure or standardising metadata entry. Such collaborations would not only strengthen the scientific integrity and reliability of the archive but also encourage the involvement of young researchers.

Public institutions and cultural heritage authorities play a crucial role in ensuring sustainability, particularly in terms of resources and policy. The Turkish Ministry of Culture and Tourism, local municipalities, or national archive and library directorates could provide financial support, human resources, or technological infrastructure for the project. Moreover, integrating the collection into national inventory systems would enable these songs to be registered as part of the official cultural heritage inventory and enhance their national and international visibility. Public support is also essential for the regular updating, maintenance, and legal protection of the archive (e.g., copyright management). Digital cultural heritage platforms and networks may also serve as stakeholders. For instance, adding the Kahramanmaraş folk-song collection to platforms like Europeana, which aggregates cultural content across Europe, or to national digital archives, would expand its global accessibility. Similarly, partnerships with open-licensing initiatives such as Creative Commons could facilitate the sharing of song lyrics and recordings (where available) under appropriate licences. This would enable researchers and musicians to reuse and reinterpret the content, thereby expanding the circulation of cultural materials.

The involvement of younger generations is indispensable for keeping this heritage alive and transmitting it into the future. Today's digitally native youth possess significant potential to promote cultural heritage through their effective use of technology and social media. Workshops, folk-song competitions, and online campaigns could be organised to engage young audiences. For example, a cover-song competition based on the Kahramanmaraş folk-song archive could be launched among high school and university students, with digital recordings serving as an inspiration. Such activities would not only foster an emotional connection between young people and their cultural heritage but also ensure that the archive remains a dynamic and living platform. UNESCO's good practice examples demonstrate that heritage projects involving young people and local communities are more sustainable and impactful (Pillai, 2015; UNESCO, 2003). Indeed, when a community-based and intergenerational approach is adopted, digital archives evolve beyond mere repositories of information to become centres of cultural interaction.

The digitisation and long-term preservation of oral data derived from Kahramanmaraş folk songs hold significant value for safeguarding regional cultural heritage and contributing to the national and international treasury of culture. As this assessment highlights, transferring data into a digital environment serves the purpose of cultural continuity; employing appropriate metadata standards and archival models ensures that this heritage remains comprehensible and accessible to future generations. Likewise, open-access and user-oriented approaches make the digital archive functional in multiple domains, ranging from education to social engagement, while accurate format selection and preservation strategies mitigate the risks of digital obsolescence and data loss. Most importantly, the success of such a project relies on the commitment of all stakeholders—from local communities to academia, and from public institutions to younger generations. With the intellectual and practical contributions of these stakeholders, the Kahramanmaraş folk-song digital archive project can evolve into a living, adaptive, and continuously developing cultural memory institution. Thus, the melodies and lyrics we have inherited from the past will be safely carried into the future through the possibilities of the digital world, ensuring that this essential component of our cultural identity is preserved for eternity.

Discussion

Focusing on the thirty-six Kahramanmaraş folk-song texts held in the TRT Music Department repertoire, this study has demonstrated how local codes -toponyms, metaphors, idioms, ritual terms and interjections- function within narrative aesthetics, social identity and cultural memory, and has subsequently examined the requirements for digitising and safeguarding these data over the long term. The findings reveal, first, the decisive role linguistic elements play in shaping shared memory and identity among local inhabitants and, second, the technical and social prerequisites for ensuring the

continuity of this oral heritage in digital space. Toponyms act as memory markers that anchor collective recollections in place. The recurrent appearance of names such as Maraş and Başkonuş triggers a common historical consciousness among listeners, confirming Halbwachs's (1992) and Assmann's (2001) arguments regarding the spatial organisation of memory. Metaphors and idioms, by drawing on a shared cultural imaginary, endow the oral narrative with aesthetic density and cultural familiarity an observation that corroborates Bohlman's (1988) notion of "memory markers" in folk music.

The restriction of the dataset to only thirty-six songs, however, renders a comprehensive representation of motif diversity difficult; in particular, uncollected songs by Kahramanmaraş minstrels and the potential richness of Alevi-Bektashi terminology could not be fully documented. Expanded fieldwork collections would therefore allow the local-code map to be elaborated thematically and geographically.

The importance of digitising the corpus for cultural continuity is supported by studies such as Wan Isa et al. (2018), which highlight the risk of loss facing undocumented intangible heritage. Storing the lyrics merely as a raw PDF may facilitate access yet still poses risks for long-term preservation and discovery because of metadata deficiencies. Creating basic descriptive fields in Dublin Core, preservation metadata in PREMIS and OAIS-compliant information packages will guarantee intelligible transmission to the future (Tonta, 2020; CCSDS, 2012); integrating METS will unify content and preservation data within a single schema. Maintaining files in open, sustainable formats (UTF-8 for text, WAV for audio), running regular checksum audits to detect bit rot and adopting geographically distributed backup strategies will further mitigate digital decay.

With respect to accessibility, adopting an open-access policy will extend the corpus beyond researchers to local communities, educators and younger generations. In keeping with UNESCO's lifelong-learning principle, a digital archive can be used by teachers and students as instructional material, thereby strengthening cultural awareness and local stewardship (Pillai, 2015). A user-friendly interface that provides contextual information alongside the lyrics, supplemented with audio-visual materials, could transform the collection from a mere data store into an interactive learning platform. Stakeholder participation emerges as a key determinant of sustainability. When members of local artistic associations, performers, scholars and public agencies are engaged, the archive becomes a living memory repository. Balanced application of open licences (e.g., Creative Commons) facilitates reuse while respecting copyright and moral rights. University music departments can supply technical and scholarly assistance, and younger generations can join workshops or online events that foster active engagement with cultural heritage.

The peer-reviewed sources consulted have strengthened the theoretical framework, whereas grey literature and up-to-date web content have provided current, practice-oriented data. Yet, because web-based news lacks long-term persistence, the relevant items must be preserved via stable links. Reliance solely on written sources for toponym data risks overlooking local variants; fieldwork based on oral evidence could mitigate this lacuna. Future work should implement multimodal documentation and attach audio, notation and video files to the lyrics; build metadata layers that link local codes through semantic-web principles; gather community narratives via participatory interfaces; and subject PREMIS-based preservation plans to stress testing. By doing so, the digital archive of Kahramanmaraş folk songs can evolve from a static dataset into a dynamic centre of cultural interaction and regeneration.

Conclusion

By applying semantic-network analysis to the lyrics of thirty-six folk songs from the Kahramanmaraş region, this study has demonstrated how the principal themes of love, exile (separation), heroism and faith are woven together through local codes-namely toponyms, metaphors,

idioms, ritual terms and interjections. The findings indicate that a discourse of love and yearning constitutes the semantic core of the corpus, around which motifs belonging to other thematic spheres cluster. Words such as *yar* ("beloved"), *gel* ("come") and *güzel* ("beautiful") recur in virtually every piece and occupy the network's central positions. By contrast, lexemes associated with heroic epics or Alevi belief -*Maraş*, *düşman* ("enemy"), *kılıç* ("sword"), *Ali*, *pir*- remain more peripheral, yet they connect to the core discourse through bridge words like *gel*, *can* ("soul/dear") and *dost* ("comrade/friend"). This pattern reveals a shared linguistic universe that links songs of different genres and themes, pointing to a communal emotional world that the local populace employs to articulate its sentiments.

Taken as a whole, the identified local codes -regional speech forms, place-names, metaphors, idioms, ritual lexemes and interjections- constitute a social narrative that conveys collective values, sorrows, joys and rites. The uniquely regional expression *kutlu düğün* (celebrating victory as a wedding) articulates triumph in heroic songs, whereas set phrases such as *gurbet elde yâd eller* ("strange hands in a foreign land") and *sıladan uzak* ("far from home") foreground homesickness in exile songs. Likewise, interjections like *haydi yallah* or *eyvallah* may appear opaque to outsiders but serve as potent cultural signals that evoke memories of countless weddings, *semah* ceremonies or festivities for the people of Kahramanmaraş. In this way, local codes elevate the songs beyond individual works of art, transforming them into documents of collective identity. Indeed, their linguistic and cultural motifs have been faithfully transmitted across generations, ensuring that the cultural memory of Kahramanmaraş remains vibrant through music and words.

At the same time, the findings underscore the responsibility of preserving this oral heritage in the digital age. Folk songs traditionally transmitted across generations now face the risk of disappearance or alteration in a modern context. During the investigation, the existing archives -such as the TRT repertoire database- were found to contain limited data fields and inadequate metadata, posing risks to sustainable access. Consequently, the study identifies not only the need to uncover the thematic and semantic richness of these heritage items but also the necessity of ensuring their digital continuity. The interdisciplinary methodology adopted here -combining ethnographic description, text mining and social-network analytics- demonstrates that integrated approaches are essential for safeguarding intangible heritage. Employing both qualitative and quantitative techniques has yielded a more comprehensive understanding of the songs' cultural context and semantic structure.

In sum, this research has made visible the role of Kahramanmaraş folk songs' local codes in the construction of social identity; through the themes and motifs they carry, these songs are validated as powerful elements of social memory with considerable potential for cultural transmission.

Recommendations

In the light of the findings, the following multi-dimensional strategies are proposed for the preservation, access, and intergenerational transmission of the Kahramanmaraş folk-song corpus—and, by extension, of comparable forms of oral cultural heritage:

For sustainable digital preservation, each item should be accompanied by basic descriptive metadata conforming to the Dublin Core schema, while file format, creation date, digitisation events, and rights information should be recorded according to the PREMIS data dictionary. The repository itself ought to be designed in accordance with the Open Archival Information System (OAIS) reference model; METS can be employed for metadata packaging. Such standards-based stewardship will facilitate resource discovery, interoperability, and long-term intelligibility. From an access and licensing perspective, the archive should operate on an open-access basis; where appropriate, Creative Commons licences that respect copyright and moral rights should be applied, thereby encouraging reuse and creative reworking of the content. An openly accessible archive will enable a broad user community -

from researchers to musicians- to benefit from this heritage and thus transform its preservation into a collective endeavour.

The evidence clearly indicates the need to involve local stakeholders in digital-preservation work. Folk-music associations, local minstrels, artists, scholars, and cultural institutions should participate actively in the creation and enhancement of the archive, ensuring that it functions not merely as a data store but as a living centre of memory. Within institutional partnerships, university departments of information science and music in Kahramanmaraş can supply technical and scholarly support, while local museums and libraries may contribute infrastructure and space.

Integrating the songs into local educational programmes is essential for transmitting them to younger generations. Workshops, music classes, and listening sessions held in schools and cultural centres will familiarise pupils with this heritage, keeping the digital archive alive within society. Interactive learning materials -puzzles, games, virtual exhibitions- can be developed on the archive's online platforms to promote user engagement.

The archive should incorporate multimedia assets alongside the textual lyrics. Wherever possible, audio recordings, score transcriptions, and video performances should be digitised and appended, thereby documenting the musical and visual context of each song. Semantic-web techniques are likewise recommended: for instance, a place-name occurring in a song might be linked via metadata to open knowledge bases (Wikipedia, Wikidata) that describe its geographical location or historical significance. Such enrichment will enhance discoverability and scholarly utility. A sustainable-preservation plan should include geographically distributed backups, routine format migrations, and integrity checks; PREMIS-based preservation policies must be stress-tested to ensure resilience against disaster scenarios.

Considering the community-based transmission and vitality dimension, it is clear that it is necessary to develop participation strategies in which the community itself is the subject in the transfer of cultural heritage to the future. In Kahramanmaraş, these folk songs should continue to be kept alive as a part of daily life through activities such as folk concerts, folk song singing competitions, and master-to-apprentice training programmes. The digital archive can work in integration with such activities to bring social participation online; for example, users can share their family stories, memories of folk songs or local variants through the archive portal. In this way, the archive will become a place of shared cultural production; knowledge will be continuously enriched and the community's awareness of protecting this heritage will be strengthened. This community-oriented approach will also serve the principle of preserving tradition by keeping it alive, as emphasised by UNESCO in the protection of intangible cultural heritage.

The recommendations articulated here offer concrete steps that can be implemented at multiple levels, from academic research to cultural-heritage management. The combined realisation of digital archiving, open access, technical standards, education, and community participation will secure the long-term success of this initiative for the Kahramanmaraş corpus and provide a holistic model of digital continuity applicable to other oral traditions in Turkey and worldwide. In doing so, the rich legacy of the past can be conveyed uninterrupted to future generations, and our cultural memory will remain vibrant through scientific and sustainable means.

Disclosure Statements

1. Declaration of the contribution of the researchers: Author contributions have been determined in accordance with the international CRediT (Contributor Roles Taxonomy) guidelines, and the percentage of each author's total contribution has been allocated across the activity areas listed below. The first author assumed primary responsibility for conceptualising the study, constructing the

theoretical framework, formulating the research questions and designing the overall methodology; after data collection, the first author also conducted the analyses and computational procedures, contributing approximately 50 per cent to the study. The second author gathered data, linked the dataset to the literature, served as an independent coder during content analysis, reviewed the findings with a critical perspective and enhanced the conceptual depth of the discussion section, contributing roughly 30 per cent. The third author coordinated terminology in cultural musicology, managed the relevant literature and ethical processes, conducted text normalisation, verified the accuracy of data-cleaning scripts, ensured that tables and figures met visual standards and performed formal editing and reference control at the final reading stage, contributing about 20 per cent. All authors were informed of each stage of the research, verified the accuracy of the results and jointly approved the final version of the manuscript for publication.

2. Conflict of interest: The researchers declare that they have no financial, commercial, institutional or personal conflicts of interest that could have influenced the design of the study, the collection, analysis or interpretation of the data, or the decision to publish the article. The authors confirm that all phases of the work were conducted independently in accordance with scientific principles and that all findings are reported objectively.

3. Ethics Report: This study involved no intervention with, observation of, or personal-data collection from human or animal participants. It is based solely on the secondary analysis of song lists, scores and lyrics obtained by official correspondence from the repertoire of the Turkish Radio and Television Corporation (TRT) Music Department. Therefore, under the "Flowchart of Ethical Principles for TR Index" dated 31 May 2024, it is classified as research that does not require ethics-committee approval. Throughout the investigation, the principles of the Helsinki Declaration, the COPE guidelines on publication ethics and the community-participation provisions of UNESCO's 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage were respected; scientific integrity and professional ethical standards were fully observed in the storage, analysis and reporting of the data.

4. Research Model: The study follows a mixed-methods design aimed at comprehensively analysing intangible-heritage oral data in both quantitative and qualitative terms. The core strategy combines

(i) a documentary-ethnographic approach (Bowen, 2009) to describe qualitatively the historical context of TRT repertoire records and field-collection processes;

(ii) the structuring of code schemes derived from that description through content-analysis principles (Neuendorf, 2022);

(iii) the transformation of the coded corpus into word co-occurrence matrices via text mining; and

(iv) the quantification of the resulting networks through social-network-analysis metrics (Bastian, Heymann & Jacomy, 2009)

to generate semantic maps. Methodologically, these four components display the features of a simultaneous convergent mixed-methods model based on the "exploration-elaboration" cycle described in the literature; the reciprocal interpretation of qualitative findings and quantitative results strengthens theoretical validity through methodological triangulation (Creswell & Plano Clark, 2018). During data preparation, Unicode harmonisation and lexico-stylistic normalisation were automated using the Zemberek-TR morphological analyser, and variant forms were merged under common lemmas. Coding reliability was assessed by Krippendorff's α between two independent researchers; codes failing to reach $\alpha \geq .79$ were redefined in reconciliation sessions (Krippendorff, 2019; Halpin, 2024). Node-edge lists generated via Python scripts were imported into Gephi 0.10.1, and conceptual hub nodes were identified by Girvan–Newman modularity optimisation and by degree, closeness and betweenness centrality (Yang, 2024). The high concordance between thematic densities from content analysis and social-

network modules ($\chi^2 = 41.27$; $p < .001$) confirmed the internal coherence of the mixed design (Miles et al., 2020). This architecture rendered visible, through quantitative indicators, the role of local codes in collective memory, while enabling discussion of digital-continuity parameters (Wan Isa et al., 2018); thereby, a sequentially integrated research model was established, extending from qualitative ethnographic description to quantitative network analysis.

5. Funding information: This research was conducted within the framework of Project No. 2024/6-13, "Ethnographic Analysis and Digital Documentation of Kahramanmaraş's Intangible Sonic Cultural Heritage," funded under the Artistic Research and Practice Projects category by the Scientific Research Projects Coordination Office of Kahramanmaraş Sütçü İmam University. The project support made a significant contribution to the planning, implementation and completion of the study; the authors gratefully acknowledge the Coordination Office's assistance.

TÜRKÇE SÜRÜM

Giriş

Bir kültür topluluğunun kuşaktan kuşağa aktardığı sözlü anlatımlar, ritüeller ve müzik uygulamaları, UNESCO'nun 2003 tarihli Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde vurgulandığı gibi (UNESCO, 2003), kimlik inşasının yanı sıra toplumsal sürekliliğin de temel ögelerindendir. Dijital çağ, bu mirasın taşıyıcı formları olan söz, ses ve performanslarını "uçucu veri"ye indirgerken, arşivsel saklama ömürlerini teknolojik güncellenme döngülerine bağlamakta; dolayısıyla mirasın korunması bilişsel, etik ve teknik düzeyde yeni soruların oluşmasına neden olmaktadır (Wan Isa vd., 2018). Kahramanmaraş türküleri bu durumun somut bir örneğini oluşturmaktadır. TRT repertuvarından ve dijital kanallardan yapılan bir araştırmada ulaşılabilen seksene yakın türkü, aşk-sevda, kahramanlık, ağıt ve oyun gibi tematik yelpazesiyle bölgenin toplumsal belleğinde yerel kodların canlı bir arşivini sunabilecek niteliktedir (Kum ve Ulusoy Yılmaz, 2022). Aynı coğrafyada sürdürülen Abdal müziği uygulamaları da geleneksel icra bağlamının zayıflaması, genç kuşakların ilgisinin düşmesi ve popüler müzik baskısının artması gibi nedenlerle sürdürülebilirlik krizleriyle karşı karşıyadır (İlhan, 2025). Bu çift yönlü olgular, repertuvar verisinin detaylı çözümlenmesini ve müzikal belleğin dijital koruma stratejileriyle desteklenmesini gerekli kılmaktadır.

Dijital ortama taşınan sesli kültürel nesnelerin kalıcılığını güvence altına almak için gerekli olan "dijital süreklilik", verinin bit düzeyinde saklanmasının yanı sıra kullanıcıların yeni etkileşim modelleriyle desteklenmesi anlamına da gelmektedir. Son dönemlerde yapılan çalışmalar, somut olmayan mirasın dijital sürümlerine yönelik tercih ve kullanım isteğinin, algılanan yarar, kolaylık, toplumsal etki ve deneyimsel "immersiyon (dahil olma)" gibi değişkenlerin bileşkesine bağlı olduğunu göstermektedir (Ye vd., 2025). Buna karşın, özellikle halk müziği bağlamındaki dijital arşivlerin uzun ömürlü saklama, standartlaştırılmış metadata ve çok dilli erişilebilirlik gibi ölçütlerini sistematik biçimde ele alan çalışmaların sınırlı olduğunu söylemek mümkündür (Wan Isa ve ark., 2018).

Yöntemsel açıdan bakıldığında, halk müziğinde yer alan metinlerin anlamsal ağ yapılarının sosyal ağ analizi (SNA) yoluyla çözümlenmesi; motiflerin, metaforların ve sözcük birlikteliklerinin toplumsal kimlik göstergeleriyle ilişkisini nicel olarak haritalama olanağı sunmaktadır. Yerel halk şarkılarının çevrimiçi dolaşımını modelleyen güncel SNA temelli çalışmalar, kültürel mirasın dijital ortamlarda ne tür yayılım hareketliliğine tabi olduğunu ortaya koyarak, arşivsel sürdürülebilirliği güçlendirecek veri odaklı stratejiler geliştirmektedir (Yang, 2024).

Bu araştırma, TRT repertuvarında yer alan 36 Kahramanmaraş türküsünün söz verisini anlam ağları üzerinden çözümlerken, elde edilen sonuçları dijital süreklilik ve arşivsel sürdürülebilirlik

ilkeleriyle de ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır. Böylece yerel kodların kültürel bellek içindeki işlevi görünür kılınmaya çalışılmış ve bu kodların dijital ekosistemlerde uzun erimli korunmasına yönelik bütüncül bir model önerilmiştir.

Araştırmanın problemi, amacı ve soruları

Kahramanmaraş'a özgü türkü sözleri, Kahramanmaraş'ın toplumsal belleğinde yer alan toponim, etnonim, metafor ve ritüel göndergelerin yoğun bir semiyotik kalıntısını barındırmaktadır; Kum ve Ulusoy Yılmaz'ın çalışmasından da anlaşılacağı üzere bu sözlü miras, yalnızca TRT repertuvarı gibi sınırlı kurumsal arşivlerde korunmakta, yerel halkın dijital ekosistemlerde sürdürülebilir erişimine henüz tam olarak açılmamaktadır (Kum ve Ulusoy Yılmaz, 2022). Somut olmayan kültürel mirasın dijital ortama aktarımını inceleyen güncel derlemeler, Türkiye ölçeğinde halk müziği verilerinin büyük ölçüde "meta-veri yoksunluğu" ve "anlamsal çözümleme eksikliği" sorunlarıyla karşı karşıya olduğunu göstermektedir (Bayraktar, 2024). Uluslararası alanda gerçekleştirilen ampirik çalışmalar da dijital koruma süreçlerinin halkın katılımı, standartlaştırılmış metadata ve anlamsal ağ haritalaması bileşenlerini bütüncül olarak ele almadığı takdirde, arşivsel sürdürülebilirliğin ciddi riskler taşıdığını ortaya koymaktadır (Wan Isa vd., 2018; Rieger, Schonfeld ve Sweeney, 2022). Bu bağlamda araştırmanın temel problemi, TRT repertuvarında kayıtlı 36 Kahramanmaraş türküsünün söz verisinin, yerel kodların kültürel işlevlerini görünür kılacak ve dijital korumanın yaşam-döngüsel gereksinimlerini karşılayacak şekilde henüz bütüncül bir anlam ağı analitiğine tabi tutulmamış olmasıdır. Başka bir deyişle, mevcut arşivsel kayıtlar, metin içi kavram kümelerinin ve motif birlikteliklerinin işaret ettiği toplumsal bellek katmanlarını nicel-nitel sentezle açıklayabilecek bir dijital modellemeden yoksundur.

Araştırmanın genel amacı, Kahramanmaraş türkülerinin sözlü verilerini sosyal ağ analizi temelli anlamsal haritalama yöntemiyle inceleyerek, ortaya çıkan düğüm-kenar yapılarını "dijital süreklilik" ve "arşivsel sürdürülebilirlik" parametreleri ışığında yorumlamaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada üç özgül hedef belirlenmiştir:

i) Türkü sözlerinde yer alan yerel kodların anlamsal merkezîlik ve birliktelik ölçümlerini hesaplamak,
ii) Elde edilen anlamsal alt-yapı ile bölgesel toplumsal bellek göstergeleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak,
iii) Bulguları dijital arşiv tasarım ilkeleriyle eşleştirerek uzun erimli saklama ve etkileşim stratejileri önermek.

Bu hedefler ışığında araştırma şu sorulara yanıt aramaktadır:

i) Kahramanmaraş türkülerinin söz verilerinde hangi kavram ve motifler anlamsal ağın merkezinde konumlanmaktadır?
ii) Bu merkezî düğümler toplumsal bellekle ilişkili hangi yerel kod kümelerine işaret etmektedir; anlamsal ağ yapısı, dijital arşivlerin erişilebilirlik, kullanıcı katılımı ve veri doğrulama ilkeleri açısından nasıl yorumlanabilir?
iii) Elde edilen bulgular arşivsel sürdürülebilirliğin teknik (format çoğaltma, metadata bütünlüğü) ve toplumsal (katılımcıların dahil olma durumu, yerel sahiplenme) boyutlarını nasıl dönüştürebilecek öneriler sunmaktadır?

Araştırmanın beklenen katkısı, anlamsal ağ analitiğiyle üretilen nicel göstergeleri, somut olmayan mirasın dijital sürekliliğine ilişkin kavramsal tartışmalarla buluşturarak bölgesel müzik mirasının

bilimsel belgelenmesine ve dijital koruma uygulamasının yönetişim odaklı tasarımına bütüncül bir çerçeve sağlamaktır. Böylelikle çalışma, etnomüzikoloji ve dijital kültürel miras literatüründe dile getirilen eksiklikleri doldurarak, alan yazına kavramsal, yöntemsel ve uygulamalı düzeyde özgün katkı getirmeyi hedeflemektedir (Ye vd., 2025; Yang, 2024).

Kuramsal Çerçeve

Somut olmayan kültürel miras kavramsallaştırması, geleneksel sözlü anlatımların, müzikal uygulamaların ve ritüellerin "yaşayan" niteliklerini belirginleştirerek aktarımın sürekliliğini toplum temelli bir yükümlülük alanı olarak tanımlamaktadır (UNESCO, 2003). Dijital çağ ise bu sürekliliği sayısal kodlara bağlayarak verinin teknik ve toplumsal ömrünü belirsizleştirmektedir. Dijital süreklilik terimi, verinin bit düzeyinde saklanmasının ötesine geçip kullanıcı olan toplumların içerikle kurdukları etkileşimi de korumayı hedefleyen bütüncül bir yaklaşımı ifade etmektedir ve bu yaklaşımın temel parametreleri son dönemde yaşam döngüsü temelli koruma modelleriyle sistematikleştirilmiştir (Yue, Xueyang ve Ziyun, 2024). Dijital korumanın kuramsal eksenlerinden biri, verinin teknolojik eskimeye karşı güvence altına alınması kadar toplum belleğini güçlendirecek katılımcı stratejilerin geliştirilmesidir. Malezya temelli ampirik bir çalışma, farkındalık düzeyinin düşüklüğü ve belgelendirme eksikliği nedeniyle somut olmayan mirasın kaydedilmeden aktarılmaya çalışılması riskiyle karşı karşıya olduğunu göstermiştir (Wan Isa, vd., 2018) ve bu bulgu, Kahramanmaraş türkülerinin dijitalleştirilmesinde de göz ardı edilemeyecek bir uyarı niteliğindedir. Aynı eksende yapılan tematik derlemeler, dijital koruma stratejilerinin "kültürel aktarım", "strateji uygulama" ve "metadata bütünlüğü" gibi alt başlıklarda yoğunlaştığını ortaya koymaktadır (Yue vd., 2024). Bu kapsamda türkülerdeki dil unsurlarının çok önemli bir konumda olduğunu söylemek mümkündür. Aksan'a göre dil, "kültürün hem taşıyıcısı hem de onun varlığını güvence altına alan temel kurumdur" (Aksan, 2015).

Yerel kodlar -yani bölgeye özgü toponimler, etnonimler, deyimler ve ritüel göndergeler- toplumsal belleğin göstergesi ve taşıyıcısı konumundadır. Türkiye ölçeğinde yapılan güncel bir kültür politikası araştırması, bu kodların yerel ekosistemdeki durumunu katılımcılık, erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik ilkeleriyle ilişkilendirerek kültürel hak temelli bir çerçeve sunmaktadır (Bayraktar, 2024). Kahramanmaraş türkülerinde de karşımıza çıktığı üzere coğrafi göndergeler veya metaforların müzik içerisindeki işlevi, bu kuramsal çerçevenin somut yansımaları olarak gösterilebilecek niteliktedir.

Sözlü miras metinlerinin anlamsal yapısını haritalamak için kullanılan Anlam Ağı Kuramı, düğüm-kenar ilişkilerini sözcük sıklıkları ve motif birliktelikleri üzerinden nicelleştirerek toplumsal kimlik göstergelerini ortaya çıkarabilmektedir. Estonya runo-şarkıları üzerine yapılan korpus (çekirdek veri) temelli çalışmalar, söylek içindeki kavramsal dizgelerin tarihsel boyutlarını görünür kılmış; benzer biçimde sosyal ağ analiziyle güncellenmiş SIR modelleri, yerel halk şarkılarının çevrimiçi yayılım hareketliliklerini saptayarak aktarım sürecindeki bozulma veya duraklama noktalarını tanımlamıştır (Sarg ve Veskis, 2024; Yang, 2024). Dijital arşivlerin uzun erimli yaşatılabilirliği ise teknik standartların ötesinde iş modeli, yönetişim yapısı ve kurumsal kaynak sürdürülebilirliği gibi parametrelere bağlıdır. Sekiz farklı üçüncü taraf koruma sistemini karşılaştırmalı olarak inceleyen kapsamlı bir rapor, "tam otomatik" dijital koruma çalışmalarının uygulamada insan kaynağı, finansman ve şeffaflık sorunlarıyla sınırlandığını ortaya koymuştur (Rieger vd., 2022). Bu bulgular ise Kahramanmaraş türkülerinin de barındırılacağı dijital platformun, açık standartlı metadata, çoklu format çoğaltması ve kurumlar arası iş birliği ilkelerini karşılaması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Somut olmayan mirasın dijitale aktarılmasında kullanıcının deneyimleme yöntemi ve kalitesi de etkili ve belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknoloji Kabulü ve Kullanımı Teorisi (UTAUT2) ve İmmersiyon kuramını birleştiren yeni bir yapılandırmacı araştırma, hedef-bağlam-süreç

üçlemesinin dört ayrı konfigürasyonunu tanımlayarak kültürel miras platformlarının tasarımında içsel/deneyimsel değer ölçütlerinin önemine işaret etmektedir (Ye vd., 2025). Öte yandan dijital alanın alan-çalışması etiğini dönüştürdüğünü irdeleyen güncel bir tartışma, araştırmacı-toplum ilişkilerinin "içeriden/dışarıdan" ikilemini yeniden tanımladığını ve veri sınıflandırma süreçlerinde yerel bilgi yetkinliğinin hâlâ belirleyici olduğunu göstermektedir (Egan, 2021). Bu iki bakış açısı, veri toplama sürecinin ve son kullanıcı arayüzlerinin yerel paydaş katılımını gözeten etik bir tasarıma ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır.

Yukarıda bahsi geçen bileşenler, Kahramanmaraş türkülerinin anlam ağlarını ortaya koymayı hedefleyen bu araştırmanın kuramsal temelini oluşturmaktadır: somut olmayan mirasın dijital çağda sürekliliğini sağlayacak teknik ve toplumsal mekanizmalar, yerel kodların toplumsal bellekteki işlevi, anlamsal ağ analitiğinin sunduğu nicel haritalama olanakları, arşivsel sürdürülebilirliğin yönetişim boyutu ve dijital etnografide etik-katılımcı paradigmalar. Bu kavramlar birlikte ele alındığında, bölgesel müzik mirasının bilimsel belgelemesi ve dijital ekosistemlerde uzun erimli bir şekilde yaşatılması için bütüncül bir teorik çerçeve sunabilmektedir.

Kuramsal Çerçeve

Araştırmanın beklenen katkısı, anlamsal ağ analitiğiyle üretilen nicel göstergeleri, somut olmayan mirasın dijital sürekliliğine ilişkin kavramsal tartışmalarla buluşturarak bölgesel müzik mirasının bilimsel belgelenmesine ve dijital koruma uygulamasının yönetişim odaklı tasarımına bütüncül bir çerçeve sağlamaktır. Böylelikle çalışma, etnomüzikoloji ve dijital kültürel miras literatüründe dile getirilen eksiklikleri doldurarak, alan yazına kavramsal, yöntemsel ve uygulamalı düzeyde özgün katkı getirmeyi hedeflemektedir (Ye vd., 2025; Yang, 2024).

Veri Kaynakları ve Araştırma Alanı

Bu araştırmanın verilerini, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) Türk Halk Müziği repertuvarında Kahramanmaraş yöresine kayıtlı eserlerden tam söz metni, notası ve temel bibliyografik künyesi eksiksiz olan 36 türkü oluşturmaktadır. Söz konusu repertuvar evreninin tamamı, konu-makam-usûl dağılımı bakımından ayrıntılı olarak betimlenen 78 eserlik dizgeye ilişkin en güncel bilimsel incelemede (Kum ve Ulusoy Yılmaz, 2022) doğrulanmıştır; ancak TRT Müzik Dairesi Başkanlığı'ndan Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'nün Kahramanmaraş'ın Somut Olmayan Sesli Kültürel Miraslarının Etnografik Analizi ve Dijital Dokümantasyonu isimli sanatsal araştırma ve uygulama projesi kapsamında talep ettiği belgede sunulan türküler göz önünde bulundurulmuş, örneklem yalnızca analitik bütünlük sağlayan 36 esere indirgenmiştir. Başka bir deyişle bu araştırmanın yapıldığı zamanda TRT Müzik Dairesi Başkanlığı repertuvarında kayıtlı 36 Kahramanmaraş türküsü bulunmaktadır ve ilgili birimden yeni derlenen eserlerin ise notasyon ve arşivleme çalışmalarının devam ettiği bilgisi alınmıştır. Temel sözlü ve müzikal meta-veriler, TRT Müzik Dairesi Başkanlığı tarafından E-94933574-449-1752176 sayılı evrakla gönderilen Kahramanmaraş yöresine ait sözlü Türk halk müziği repertuvar envanterinin dijital PDF dosyasından edinilmiştir. Bu dosyada ayrıca repertuvarın listesine yer verilmiş; sıra numarası, derleyen-kaynak kişi bilgisi, notaya alan uzman, inceleme ve derleme tarihlerinin yanı sıra TRT tarafından geliştirilen tanımlayıcı alanlar standart biçimde yer almaktadır (TRT Müzik Dairesi Başkanlığı, 2025).

Türkü sözlerinin tam metinleri, TRT kayıtlarıyla çapraz bir şekilde denetlenerek çevrimiçi repertuvar kataloglarından (ör. internetteki muhtelif veri tabanları) doğrulanmıştır. Bu kataloglardan eserlerin repertuvar numarasını ve söz bilgilerini senkron biçimde gösterdiği için satır içi veri temizleme sürecinde yararlanılmıştır; "Ben Bir Gazoğluyum" başlıklı eser, Repertuar No. 4545 örneğinde olduğu

gibi söz, kaynak kişi ve notaya alan triadıyla problem alanlarının tespitinde kontrol satırı olarak kullanılmıştır. Araştırma alanı, Kahramanmaraş il sınırlarının tamamını kapsayan kültürel-coğrafi bir çerçevede tanımlanmıştır. Repertuvara göre en çok kayıt, merkez ilçeler (Dulkadiroğlu ve Onikişubat) ile Elbistan ve Afşin ilçelerinden; az sayıda kayıt ise Türkoğlu, Pazarcık ve Andırın'dan oluşmaktadır. İlk derlemeler 1960'lı yıllarda yapılırken, analiz kapsamındaki en geç kayıt 2014 tarihini taşımaktadır; dolayısıyla veri dizgesi hem erken radyo-derleme dönemini hem de yakın tarihli alan derlemelerini içeren altmış yıla yakın bir tarihsel aralığı temsil etmektedir. Veri kümesindeki her eserin alan-kaynak bilgisi, repertuvar sıra numarası ve form kategorisi (uzun hava/kırık hava) MAXQDA Analytical Pro nitel veri analizi yazılımı ortamında ayrı alanlar olarak etiketlenmiş; bu etiketler daha sonra Gephi'ye aktarılarak düğüm-kenar matrislerinin oluşturulmasında kullanılmıştır. Veri temizleme süreçlerinde Unicode dönüşümü, satır içi noktalama standardizasyonu ve eş anlamlı-varyant birleştirme adımları uygulanmış; analizde kök-ek ayrıştırma gerektiren örneklerde Zemberek-TR kütüphanesi ile otomatik lehçe normalizasyonu gerçekleştirilmiştir. Bu veri tasarımının hedefi, örnekleme dâhil edilen eserlerin Kahramanmaraş yerel kodlarının dilsel ve semantik dağılımını bütüncül olarak yansıtmasını sağlamak, bununla birlikte TRT repertuvarının kurumsal sınırlılıklarından kaynaklanan eksiklikleri gelecekteki alan derlemeleri için görünür kılmaktır. Böylelikle araştırma, mevcut arşivsel verinin analitik kapasitesini en üst düzeye çıkarmayı ve yeni derlemelere metodolojik bir referans sunmayı amaçlamaktadır. Aşağıdaki tabloda TRT Müzik Dairesi Başkanlığı'ndan temin edilen eserlerin listesine yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada İncelenen Türküler

Türkü Adı	**Derleme Bilgileri**
Ben Atımı Nallatırım	Kaynak Kişi: Ökkeş Eşkin, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Çamdan Sakız Akıyor	Kaynak Kişi: Özer Oruç, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Gayabaşı Dirgenlik	Kaynak Kişi: Mehmet Çıtak, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Oniki Şubat'tır Kurtuluş Günü	Kaynak Kişi: Mehmet Temiz, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Gine Geldi Yaz Baharın Ayları	Kaynak Kişi: Aşık Yanık Mehmet, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Bilal'ımsın Bilal'ım	Kaynak Kişi: Azmi Işıklı, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Çiy Köfteler	Kaynak Kişi: Mehmet Temiz, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Çıksam Baksam Görünür mü	Kaynak Kişi: Aşık Hazeri, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Güzel Ne Güzel Olmuşsun	Kaynak Kişi: Aşık Yanık Mehmet, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Gökte Uçan Huma Kuşu	Kaynak Kişi: Mehmet Kara, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Havada Kar Sesi Var	Kaynak Kişi: Bekir Büke, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Kara Tavuk Cücüğü	Kaynak Kişi: Nazım Tahaoğlu, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Bin Derdim Var İdi	Kaynak Kişi: Müslim Aydoğdu, Derleyen: Nazmiye Coşkun Özgül, Notaya Alan: Mustafa Özgül
Kara Çadır Düzdedir	Kaynak Kişi: Ökkeş Eşkin, Derleyen: Muzaffer Sarısözen, Notaya Alan: Muzaffer Sarısözen
Seher Yeli Nazlı Yare	Kaynak Kişi: Aşık Kul Ahmet, Derleyen: Arif Sağ, Notaya Alan: Adnan Ataman

Kaleden İniyordum	Kaynak Kişi: Hüseyin Erden, Derleyen: Ankara Devlet Konservatuarı, Notaya Alan: Ateş Köyoğlu
Evleri Fadime'li	Kaynak Kişi: Ali Akbaş, Derleyen: Mehmet Özbek, Notaya Alan: Mehmet Özbek
Bir durna uçurdum hublar gölünden	Kaynak Kişi: Güzel Köse, Derleyen: Nazmiye Coşkun Özgül, Notaya Alan: Mustafa Özgül
Kanadım Deydi Sevdaya	Kaynak Kişi: Aşık Mahzuni Şerif, Derleyen: Nazmiye Coşkun Özgül, Notaya Alan: Nazmiye Coşkun Özgül
Zeyno Bana Kar Getir	Kaynak Kişi: Müslüm Örenel, Derleyen: Mustafa Geceyatmaz, Notaya Alan: Altan Demirel
Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin	Kaynak Kişi: Mahmut Karakaya, Derleyen: TRT Ankara Radyosu Türk Halk Müziği Müdürlüğü, Notaya Alan: Altan Demirel
Bir Sen Kaldın Felek	Kaynak Kişi: Vahap Koç, Derleyen: Kemal Karasüleymanoğlu, Notaya Alan: Mustafa Özgül
Körpe İken Kırdın Felek Dalımı	Kaynak Kişi: Aşık Mahzuni Şerif, Derleyen: Yıldıray Çınar, Notaya Alan: Altan Demirel
Yüce Dağdan İndirdiler	Kaynak Kişi: Leyla Esen, Derleyen: Yücel Paşmakçı, Notaya Alan: Yücel Paşmakçı"
İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım	Kaynak Kişi: Aşık Mahzuni Şerif, Derleyen: Plaktan Yazıldı, Notaya Alan: Ahmet Günday
Biner Atın İyisine	Kaynak Kişi: Mesut Yinanç, Derleyen: Mesut Yinanç, Notaya Alan: Mesut Yinanç
Tükenmek Bilmiyor Kara Günlerim	Kaynak Kişi: Aşık Mahzuni Şerif, Derleyen: Yıldıray Çınar, Notaya Alan: Altan Demirel
Bugün Ben Şahımı Gördüm	Kaynak Kişi: Aşık Mahzuni Şerif, Derleyen: Banttan Yazıldı, Notaya Alan: Süleyman Yıldız
Sarı Kaya Sarı Kaya	Kaynak Kişi: Mehmet Temiz, Derleyen: Ankara Devlet Konservatuarı, Notaya Alan: Altan Demirel
Çayıra Serdim Postu	Kaynak Kişi: Ökkeş Eşkin, Derleyen: Ankara Devlet Konservatuarı, Notaya Alan: Altan Demirel
Paytonumun Tekeri	Kaynak Kişi: Mehmet Temiz, Derleyen: Ankara Devlet Konservatuarı, Notaya Alan: Altan Demirel
Sürmelimin Gözlerine Mailem	Kaynak Kişi: Mehmet Temiz, Derleyen: Ankara Devlet Konservatuarı, Notaya Alan: Altan Demirel
Yine Göynüm Havalandı	Kaynak Kişi: Döne Özcan, Derleyen: Ankara Devlet Konservatuarı, Notaya Alan: Altan Demirel
Ben Bir Gazoğluyum Kendi Elimde	Kaynak Kişi: Mehmet Temiz, Derleyen: Ankara Devlet Konservatuarı, Notaya Alan: Altan Demirel
Bismi Şah Allah Allah	Kaynak Kişi: Aşık Dertli Divani, Derleyen: Banttan Yazıldı, Notaya Alan: Süleyman Yıldız
Bir Çiçek Açılmış	Kaynak Kişi: İbrahim Ünsalan, Derleyen: Nazmi Gültekin, Notaya Alan: Ahmet Turan Şan"

Kaynak: TRT Müzik Dairesi Başkanlığı, 2025

Yöntem

Bu çalışma, eşzamanlı nicel-nitel tasarım anlayışıyla yapılandırılmış dört bileşenli bir çözümleme zincirine dayanmaktadır. İlk bileşende nitel belgesel etnografi, TRT'den sağlanan dokümanların tarihsel bağlamı ve alan derleme uygulamaları üzerine betimsel bir çerçeve sunmaktadır. İkinci bileşende içerik çözümlemesi, türkü sözlerindeki tematik ögeleri sistematik olarak kodlamak için kullanılmıştır; üçüncü bileşende metin madenciliği, kodlanmış veriyi sözcük-eşdizim ağlarına dönüştürmüştür; son bileşende ise sosyal ağ analizi (SNA) bu ağları merkezîlik, yoğunluk ve topluluk yapıları bakımından nicelleştirerek anlam ağlarını görünür kılmıştır. Tasarım mantığı bakımından bu dört bileşen,

explanatory sequential karma yöntem yaklaşımında önerilen "keşif-derinleşme" döngüsüyle örtüşmektedir (Miles, Huberman ve Saldana, 2020). Veri hazırlama sürecinde tümdengelimli bir temizleme yöntemi izlenmiştir. Söz metinleri önce Unicode (UTF-8) uyumlu hâle getirilmiş, ardından noktalama ve satır sonu tutarsızlıkları giderilmiştir. Türkçenin eklemeli yapısı nedeniyle kök-ek ayrıştırması Zemberek kütüphanesinin morfolojik çözümleyicisi (Akın ve Akın, 2007) ile otomatik yürütülmüş, varyant formlar ortak lemma altında birleştirilmiştir. Elde edilen temiz veri korpusu, MAXQDA Analytical Pro'ya aktarılmış ve her dizede yer alan toponim, etnonim, metafor ve ritüel göndergeler a priori kod şemasına göre işaretlenmiştir. Kodlama güvenilirliğini sağlamak amacıyla iki araştırmacı bağımsız kodlama yapmış, ardından MAXQDA Analytical Pro'da yer alan modüllerle Cohen κ ve Krippendorff α katsayıları hesaplanmıştır; $\alpha \geq .79$ eşiğini sağlayamayan kodlar uzlaşma oturumunda yeniden tanımlanmıştır (Halpin, 2024; Krippendorff, 2019). MAXQDA'nın yerleşik işlevi kodlar arası yüzde uyumu görselleştirerek olası önyargı kümelerini ortaya çıkarmakta, bu da kod defteri revizyonuna veri temelli bir zemin sunabilmektedir (VERBI Software, 2024).

Nitel kod seti, Python tabanlı bir betikle sözcük-eşdizim matrisine dönüştürülmüş ve 3+ eş-geçim eşiğinin üzerindeki düğümler "anlamsal komşuluk" kabul edilerek co-occurrence grafiği oluşturulmuştur. İçerik çözümlemesinin nicel ayağı, birimleştirme, örnekleme ve değişken geçerliği ilkelerini ayrıntılı biçimde tarif eden Neuendorf'un Content Analysis Guidebook'undaki ölçütlerle hizalanmıştır (Neuendorf, 2022). Oluşturulan düğüm-kenar listesi, Gephi 0.10.1'e aktarılmıştır. Girvan–Newman modülerlik optimizasyonu sınırları belirlemiş; Bastian ve diğerlerinin derece, yakınlık ve aracı-merkezîlik ölçümleriyle kavramsal odak düğümleri saptanmıştır (Bastian vd., 2009). Metin bağlamında 0.4'ün üzerinde betimlenen aracı-merkezîlik sonuçları yerel belleğin "anahtarlayıcı motifleri" olarak yorumlanmış, söz gelimi bazı metaforların aşk temalı ve ağıt temalı alt bağlamlarda yüksek geçiş değeri sergilemesi, kültürel anlamda motifler arası köprü işlevini ortaya koymuştur.

Bütünleşik analitik geçerlik, yöntemsel üçgenleme ile güçlendirilmiştir. İçerik çözümlemesinden elde edilen tematik kod yoğunlukları, SNA'daki modülerlik kümeleriyle çapraz tablolaştırılmış; uyum katsayısı $\chi^2 = 41.27$, $p < .001$ bulunarak iki yöntem arasındaki ilişkinin istatistiksel anlamlılığı gösterilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğinin temeli, kodlayıcı uzlaşısı, temiz metin çıktıları ve Gephi proje dosyalarının açık biçimlerde (CSV, GEXF) saklanarak yinelenebilirliği sağlamasına dayanmaktadır.

Bulgular

Anlamsal ağ analizi bulguları

Sözcük sıklıkları ve temalar

Bu araştırmada yer verilen 36 adet Kahramanmaraş türküsünden oluşan dokümanın sözcük frekans analizi, repertuvardaki en baskın temaların aşk (sevda) ve ayrılık/gurbet olduğunu göstermektedir. En sık tekrar eden kelime "yar" (sevgili anlamında) olup toplam 33 kez geçmektedir. "Yar", sevilen kişi (sevgili) anlamında kullanılmaktadır. "yare" ise sevgiliye/yâre doğru yönelme anlamında (ör. "Yâre selam söyle") kullanılmaktadır. Bu durum, türkü sözlerinde sevgiliye hitabın ve aşk temasının ne derece merkezi olduğuna işaret etmektedir. Nitekim "yar", derlemedeki türkülerden 21'inde geçerek aşk temasının yaygınlığını göstermektedir. Diğer dikkat çekici sözcükler arasında "dost" (12 kez) ve "canım" (6 kez) gibi sevilen kişiyi veya samimi hitapları ifade eden kelimeler bulunmaktadır. "Güzel" sıfatı (7 kez) da sevgilinin fiziksel ve ruhsal güzelliğini öven birçok türkünün ortak dil unsurudur. Aşağıdaki tabloda en sık geçen bazı anlamlı kelimeler ve frekansları listelenmiştir:

Tablo 2. Kahramanmaraş Türkülerinde En Sık Geçen Bazı Anlamlı Kelimeler ve Frekansları

Kelime	Frekans	Tema

yar	33	Aşk (sevilen kişi)
dost	12	Dostluk/Alevi kültürü
gel	9	Davet/Çağrı
güzel	7	Aşk (övgü)
gelin	7	Aşk/Öyküsel
yare	7	Aşk (yar, yönelme)
Ali	7	Dini/Alevi
canım	6	Aşk (samimi hitap)
Maraş(lı)	11 (toplam)	Kahramanlık/Yöre

Bu frekans bulguları, repertuvardaki türkülerde en çok aşk ve sevda temalarının işlendiğini göstermektedir. Gerçekten de türkülerin önemli bir bölümü sevgiliye duyulan özlem, kavuşma isteği veya güzelliğine methiye içeriklidir. Örneğin "Güzel Ne Güzel Olmuşsun" ve "Seher Yeli Nazlı Yare" gibi türküler doğrudan sevilenin güzelliğine ve nazına vurgu yapmaktadır. Ayrılık ve gurbet teması da sıklıkla işlenmiştir. "İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım" ve "Zeyno Bana Kar Getir" türkülerinde gurbet eldeki sevgiliye duyulan özlem dile getirilmektedir (bu eserlerde "gurbet" kelimesi defalarca geçmektedir). Derlemelerde ölüm ve acı temaları da yer bulmaktadır; özellikle "Yüce Dağdan İndirdiler" türküsünde bir evladın ölümü ağıt şeklinde anlatılırken "Körpe İken Kırdın Felek Dalımı" ve "Tükenmek Bilmiyor Kara Günlerim" gibi türkülerde hayatın kederleri ve feleğe (kadere) sitem öne çıkmaktadır.

Bir diğer belirgin tema ise kahramanlık ve tarihî hatıradır. "Oniki Şubat'tır Kurtuluş Günü" adlı türkü, 1920'de Maraş'ın düşman işgalinden kurtuluşunu destansı bir dille anlatmaktadır. Bu türküde "Maraş" kelimesi ve "Maraşlı" sıfatı toplam 11 defa geçmektedir; ayrıca "düşman", "top, tüfek, bomba" gibi Kurtuluş Savaşı'na özgü sözcükler kullanılmaktadır. Yine "Ben Bir Gazoğluyum Kendi Elimde" türküsü, elde kılıç-kalkan savaşan bir halk kahramanını (Gazoğlu) konu edinmektedir. Bu eserde "kılıç", "kalkan", "cellat", "tuzak" gibi kelimeler ve tarihi bir tüfek adı olan "martini" geçerek kahramanlık teması belirginleşmektedir. Bu örnekler, Maraş'ın yöresel türkülerinin bireysel duyguların yanı sıra toplumsal tarihî hafızayı ve kahramanlık anlatılarını da taşıdığını göstermektedir. Yerel coğrafi adların kullanımı da sınırlı olmakla birlikte anlamlıdır. Özellikle "Maraş", yukarıda bahsedilen kurtuluş türküsünde ve "Zeyno" türküsünün sözlerinde (ör. "Zeyno Maraş'ta durur…") geçerek yöresel kimliği pekiştirmektedir. Bunun dışında açık bir toponim nadiren kullanılmaktadır; ancak bazı türküler dolaylı olarak Maraş'ın coğrafyasına atıf yapmaktadır (örneğin "Gökte Uçan Huma Kuşu" gibi eserler dağlara, doğaya göndermeler içermektedir). Etnik adlandırmalar ise repertuvarda doğrudan geçmemektedir. Dolayısıyla, Maraş türkülerinin söz varlığında Türkmen/Yörük kimliği doğrudan etnonimler ile değil, "Kara Çadır Düzdedir" türküsünde görüldüğü üzere kara çadır, göç olgusu gibi imgelerle dolaylı olarak hissedilmektedir. Örneğin bu türkü, konar-göçer yaşam tarzına ait çadır, kırat (kır at) gibi motifler içererek bölgenin tarihi Yörük/Avşar kültürüne göndermede bulunmaktadır.

Türkü sözleri arasında geleneksel deyimler, metaforlar ve ritüel göndergeler de önemli yer tutmaktadır. Aşk ve ayrılık temalı türkülerde "bağrına taş basmak" (acıya katlanmak), "körpe iken kırdın dalımı" (genç yaşta umutlarımı kırdın) gibi mecazi anlatımlar kullanılmıştır. "Kanadım deydi sevdaya" gibi ifadeler, sevdanın yakıcılığını kuşa benzeterek mecaz yapmaktadır. Gurbet türkülerinde "gurbet elde yad eller" ve "sıladan uzak" gibi kalıplarla memleket özlemi dile getirilmektedir. Kahramanlık türküsünde geçen "utma düğünü" (utma: zafer) tabiri, zaferin düğün gibi kutlandığını anlatan yerel bir deyim olarak karşımıza çıkmaktadır. Ritüel ve inanç göndergeleri özellikle Alevi-Bektaşi geleneğine ait türkülerde daha belirgindir: "Bismi Şah Allah Allah" adlı eserde "dört kapı", "üryan büryan meydana gelmek", "can baş feda", "On İki İmam", "Pir Hacı Bektaş", "mürşid, rehber" gibi Alevi inanç sistemine özgü terimler ardı ardına kullanılmıştır. Bu terimler Alevi kültürel hafızasının izlerini yansıtırken, Kahramanmaraş yöresinin inanç çeşitliliğine de işaret etmektedir. Örneğin "Secde haktır Âdem'e, seyrangâhı âleme" gibi dizeler, Alevi düşüncesinin dini ritüel anlayışını yansıtan şiirsel ifadelerdir. Bu

tür inançla ilgili göndergeler, ilgili türkünün kendi topluluğunda bir ritüel müziği işlevi gördüğünü göstermektedir.

Anlamsal ağ ve merkeziyet analizi

Türkü sözlerinin anlamsal ağ yapısı incelendiğinde, bazı kelimelerin ağ içinde çok merkezi konumlarda olduğu görülmüştür. Bu analiz, her bir kelimeyi bir düğüm kabul edip, aynı türkünün içinde birlikte geçen kelimeleri bağlantılı hale getiren bir ağ grafiği üzerinden yapılmıştır. Elde edilen ağda toplam ~1100 farklı kelime düğümü ve on binlerce bağlantı vardır ve bu karışıklık göz önünde bulundurularak araştırmada görseller yerine tanımlama ve betimlemelere yer verilmiştir. Bu kapsamlı ağ yapısını daha anlaşılır kılmak için aşağıdaki merkezîlik ölçütleri kullanılmıştır:

Derece merkezîliği (degree): Bir kelimenin kaç farklı diğer kelimeyle bağlantılı olduğunu göstermektedir, yani ağda kaç komşusu (bağlantısı) olduğunu.

Ara-kesit merkezîliği (betweenness): Bir kelimenin, diğer kelimeler arasındaki en kısa yollar üzerinde ne kadar sık yer aldığı, dolayısıyla farklı anlam kümeleri arasında köprü olma derecesidir.

Yakınlık merkezîliği (closeness): Bir kelimenin ağın tümüne ortalama ne kadar yakın olduğu (tüm diğer kelimelere en kısa mesafelerin ters ortalaması).

Derece merkezîliği sonuçlarına göre "gel" fiili ağda en yüksek dereceye sahiptir (yaklaşık 471 farklı kelimeyle bağlantı kurmaktadır). "Gel" kelimesi birçok türkünün nakaratında veya mısra başında tekrarlandığı ve hemen her temada (aşkta, gurbet çağrısında, ritüel metinlerinde vs.) kullanıldığı için, neredeyse her alt temayla ilişki kurmuştur. Aşk türkülerinde sevgiliye "gel" diye seslenilirken, örneğin Alevi nefeslerinde dahi "gel ey gönül" gibi kullanımlara rastlanmaktadır. Bu nedenle "gel" kelimesi anlamsal ağın adeta merkezinde yer alarak en yüksek derece değerini almıştır. "Yar" ve "yâre" kelimeleri de yüksek derece merkezîliğe sahiptir (her ikisi ~280 civarı bağlantı). Bu ikilinin yüksek dereceye sahip olması, aşk temalı kelimelerin birçok farklı bağlama girebildiğini göstermektedir. "Yar", sadece aşk şiirlerinin değil, gurbet ve özlem şiirlerinin de vazgeçilmez ögesi konumundadır; dolayısıyla pek çok farklı kelimeyle birlikte anılmıştır. Benzer şekilde "yâre" (sevgiliye anlamında) kelimesi de hem sevgi hem ayrılık bağlamlarında birçok fiil ve sıfat ile bir arada kullanılmıştır. Derece merkezîliği yüksek diğer kelimelere baktığımızda ise "çekip" (~229 bağlantı) ve "ayrı" (~229 bağlantı) gibi kelimeler görülmektedir. "Çekip" fiili, farklı türkülerde farklı bağlamlarda geçtiği için (örneğin "elini çekip gitmek" bir aşk bağlamı, "kılıç çekip düşmana saldırmak" kahramanlık bağlamı, "gülbank çekmek" ritüel bağlam, çeşitli temalarla ilişki kurmuştur. "Ayrı" kelimesi ise özellikle ayrılık temalı ifadelerde (ayrı düşmek, ayrı kalmak) sık geçtiğinden gurbet/ayrılık ve aşk ağının merkezinde yer almaktadır.

Betweenness (ara-kesit) merkezîliği açısından incelendiğinde, ağdaki köprü kelimeler ortaya çıkmaktadır. Bu ölçüte göre "gel" yine en yüksek değere sahiptir; yani "gel" kelimesi farklı alt tematik kümeleri birleştiren bir köprü gibidir. Örneğin aşk temalı bir türküde de geçmektedir, kahramanlık anlatısında da ("Haydi Maraşlılar gelin birlik olalım" gibi bir ima) veya Alevi deyişinde de (manevi çağrı şeklinde) bulunduğundan, farklı kümeler arasında geçiş sağlamaktadır. "Yar" da ikinci yüksek ara-kesit değerine sahiptir (betweenness ≈0.12), bu da onun aşk, hüzün ve diğer bağlamlarda ortaya çıkarak değişik kelime gruplarını birbirine bağladığını göstermektedir. Örneğin "yar" kelimesi sevinçli ve hüzünlü eserlerin ortak paydasıdır. "Yâre" kelimesi de yüksek betweenness değeriyle üçüncü sıradadır. Betweenness değeri yüksek diğer bazı kelimeler, ilginç biçimde temalar arası geçiş noktalarını işaret etmektedir: "gelin" kelimesi (0.06) ve "kız" kelimesi (0.03) bunlardan ikisidir. "Gelin" evlenme/aşk temalı kullanımlarda (sevdiğine "gelin" demek veya gelin alayı anlatıları) geçerken, aynı zamanda ağıtlarda genç gelinlerin talihsizliği üzerinden hüzün temasıyla da bağlantılıdır (örneğin "Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin" türküsü hem mizahi hem hüzünlü ögeler içerir). "Kara" sıfatı da yüksek ara-kesit

merkezîliğe sahiptir (~0.042). "Kara" kelimesi farklı imgelerde yer almaktadır: "kara gün" (keder), "Kara Çadır" (Yörük yaşamı), "kara bağlamış kaşların" (sevilenin kaşları) gibi çeşitli bağlamlarda kullanıldığı için bu farklı tematik alanları birbirine bağlayan bir kavşak görevi görmektedir.

Yakınlık merkezîliği (closeness) sonuçları da genel olarak benzer bir tablo çizmektedir. "Gel", "yar" ve "yâre" kelimeleri ağın geneline en yakın konumdaki düğümler olup, ortalama olarak diğer tüm kelimelere en kısa mesafeye sahiptir. Bu durum, bu kelimelerin ağda ne denli yaygın ve her yerde olduğunun bir göstergesidir. Örneğin "gel" kelimesine ulaşmak için ağdaki diğer kelimeler ortalama çok az uzaklıktadır, zira "gel" neredeyse her tematik kümeye komşudur.

Bu kapsamda merkeziyet analizinden çıkan sonuç şudur: aşk ve özlem söz varlığı ("yar", "gel", "güzel" vb.), Kahramanmaraş yöresi türkülerinin anlamsal ağının merkezinde yer almaktadır ve bu temalar etrafında diğer motifler kümelenmektedir. Öte yandan dini/ritüel dil veya kahramanlık dili barındıran kelimeler (ör. "Ali", "Muhammed", "kurban", "Maraş", "düşman" vb.) ağın daha kenar topluluklarında yer alsalar da bazı köprü kelimeler aracılığıyla (örn. "dost", "gel", "can") merkeze bağlanmaktadırlar. Bu, bir yörenin türkü dağarcığında ortak dil unsurlarının (örneğin duygusal ifadelerin) farklı alt türleri birbirine bağladığını, böylece toplumsal bir dil ve duygu dünyası oluşturduğunu göstermektedir.

Tematik kümeler ve modüler topluluklar

Anlamsal ağ üzerinde yapılan topluluk algılama (community detection) analizi, kelimelerin birbiriyle daha sık bağlantı kurduğu alt grupları ortaya koymuştur. Bu alt gruplar, büyük ölçüde tematik olarak tutarlı kümelere karşılık gelmektedir. İncelenen Kahramanmaraş türkülerinin sözlü mirasında belirginleşen başlıca anlamsal gruplar şunlar olmuştur:

Aşk ve Sevda Grubu: Bu en büyük kümede yar, güzel, canım, gönül, sevda, nazlı, ağla gibi aşk ilişkisini, ayrılığı ve kavuşma arzusunu dile getiren kelimeler yoğunlaşmıştır. Birçok farklı türkü bu ortak kelime dağarcığını paylaşmaktadır. Örneğin "Çıksam Baksam Görünür mü (Yar)" ve "Yine Göynüm Havalandı" gibi eserler tamamen bu sevda diline aittir. Bu toplulukta geçen kelimeler arasında ağ bağlantıları çok yoğundur; bu da aşk temalı ifadelerin hemen her eserde çeşitlenerek tekrarlandığını göstermektedir.

Gurbet ve Ayrılık Grubu: Aslında aşk topluluğuyla iç içe geçen bu alt küme, özellikle gurbet, ayrılık, hasret, gözyaşı, ağlar, mektup gibi kelimelerle belirmektedir. "İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım" ve "Zeyno Bana Kar Getir" gibi gurbet içerikli türküler bu kümeye örnektir. Bu türkülerde sevdiğinden ayrı kalan âşıkların duyguları anlatıldığı için, aşk kümesinin diline gurbet motifleri eklemlenmiştir. Kelime ağında "gurbet" düğümü, "yar" ve "ağlar" düğümlerine komşudur; bu da gurbet temasının sevda ve gözyaşı ile beraber anıldığını göstermektedir.

Keder ve Ağıt Grubu: Bu küme, ölüm, felaket ve kader temasındaki kelimelerin yoğunlaştığı gruptur. Felek, dert, kara gün, mezar, ölüm, ağla, yavrum gibi kelimeler burada merkezidir. "Yüce Dağdan İndirdiler" (evlat acısı ağıdı), "Biner Atın İyisine", "Körpe İken Kırdın Felek Dalımı" ve "Tükenmek Bilmiyor Kara Günlerim" gibi eserler bu topluluğun örnekleridir. Bu türkülerde sevgiliye değil, çoğunlukla kadere veya ölümün acısına sesleniş yer almaktadır. Anlamsal ağda "felek" ve "dert" gibi düğümler kendi aralarında ve "ağla", "gözyaşı" gibi kelimelerle sık bağlantılı olup, aşk topluluğundan nispeten ayrışmış bir alt modül oluşturmaktadır. Ancak bu hüzün dilinin de aşk temasıyla ortak noktaları bulunmaktadır; örneğin "ağlamak" fiili ayrılık ve ölüm ağıtlarında ortak kullanılabilmektedir.

Kahramanlık ve Tarihî Destan Grubu: Bu belirgin topluluk, Kahramanmaraş'ın kurtuluş mücadelesi ve yerel kahramanlık öykülerinin diline ait kelimeleri içermektedir. Maraş, düşman,

kurtuluş, zafer (utma), kan, kurşun, kılıç, kalkan, cellat gibi kelimeler bu grupta yoğunlaşmıştır. "Oniki Şubat'tır Kurtuluş Günü" türküsü ve "Ben Bir Gazoğluyum" türküsü, bu topluluğun temsilcileridir. Bu kelime grubu, doğal olarak aşk veya gurbet dilinden uzaktır ve kendi içinde tutarlı bir destansı anlatım dili oluşturmaktadır. Ağ içerisinde "Maraş" düğümü ve "düşman", "top", "tüfek" gibi düğümler birbirleriyle güçlü bağlar kurmuş, ancak merkezdeki "yar" ağına yalnızca zayıf bağlantılarla ilişmiştir. Örneğin "Maraş" kelimesi genel aşk ağına doğrudan bağlanmazken, "gün" veya "selam" gibi daha nötr kelimeler aracılığıyla diğer kümelere dolaylı şekilde temas etmektedir. Bu durum kahramanlık türkülerinin dilinin büyük ölçüde özgün ve ayrıksı olduğunu, ancak yine de ortak dilde birkaç kesişim noktası bulunabildiğini (ör. ortak dil unsuru olarak "gün" kelimesi veya duygusal tonlama için "ağlar" fiilinin kahramanlık öyküsünde bile kullanılması) göstermektedir.

İnanç ve Alevî-Bektaşî Grubu: Bu topluluk, belirgin şekilde dini-tasavvufi terimlerin yer aldığı bir küme olarak karşımıza çıkmaktadır. "Bîsm-i Şâh Allah Allah" türküsünün yoğun terminolojisi bu kümenin çekirdeğidir. Ali, Şah, Pir, Oniki, İmam, eyvallah, kurban, meydan, dar, rehber, mürşid gibi kelimeler hep birlikte bu alt ağda yer almaktadır. Bu dini topluluğun dili, diğer aşk veya gurbet dillerinden oldukça farklıdır. Ağda "Ali" düğümü ile "pir", "meydan", "kurban" düğümleri sıkı bağlantılıdır. Bu topluluk, Maraş yöresindeki Alevî kültürünün izlerini taşıyan deyişlere karşılık gelmektedir. Diğer topluluklarla kesişimi kısıtlıdır; ancak "dost" kelimesi burada önemli bir köprü rolü oynamaktadır. Alevî kültüründe "dost" Allah'ı ya da mürşidi sembolize ederken, aşk şiirlerinde de "dost" kelimesi (ör. "dost bağında gezerim" veya "dost beni bıraktı") kullanıldığı için, "dost" düğümü bu dini topluluğu aşk/hüzün topluluğuna bağlamaktadır. Nitekim "dost" kelimesi ağda yüksek derece ve ara-kesit merkezîliğe sahiptir. Bu da göstermektedir ki, Kahramanmaraş'ın kültürel mirasında farklı temalar olsa da dil ile ilgili köprüler mevcuttur.

Yerel Mizah ve Günlük Yaşam Grubu: Derlemelerde birkaç türkü, aşk veya kahramanlık dışında, günlük yaşam ve mizahi konular barındırmaktadır. Örneğin "Çiy Köfteler" türküsü, Kahramanmaraş'ın çiğ köfte yemeğini esprili bir dille anlatmaktadır; "çiğ köfte", "soğan", "et" gibi kelimeler bu eserde geçip diğerlerinden kopuk bir küçük ağ oluşturmaktadır. Yine "Paytonumun Tekeri" gibi türkü adlarından anlaşılan bazı parçalar yerel yaşam mizahına dair olabilmektedir. Bu tür eserlerin kelimeleri, ana duygusal temalarla çok bağlantı kurmadığından ağda ayrı küçük modüler kümecikler olarak kalmıştır. Ancak genel bütün içindeki sayıları az olduğu için analizin genel sonucunu etkilememektedir.

Tematik kümelenme analizi sonuçları, Kahramanmaraş türkü sözlerinin farklı kültürel temaları yansıtmasına rağmen ortak bir dilsel çekirdek etrafında örüldüğünü ortaya koymaktadır. Aşk ve ayrılık dili, bu çekirdeği oluştururken; diğer temalar kendi özel kelime hazineleriyle bu çekirdeğin etrafında konumlanmıştır. Yani her bir türkü, kendine has hikâyesini anlatsa da hepsi, yörenin ortak kültürel diline ait motifleri bir şekilde kullanmaktadır.

Kültürel hafıza, toplumsal kimlik ve dijital miras bağlamındaki bulgular

Kahramanmaraş yöresine ait incelenen 36 türküdeki dilsel ve tematik bulgular, bölgenin kültürel hafızası ve toplumsal kimliği hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Halk türküleri, sözlü kültürün en önemli taşıyıcılarından biri olarak, bir yörenin tarihini, değerlerini ve ortak duygularını nesiller arasında aktarmaktadır. Nitekim çok sayıdaki halk müziği araştırması da göstermektedir ki türkü, kültürel hafızanın, mirasın ve geçmişin bir yankısıdır ve belli bir bölgenin kültürünü karakterize edebilir. Kahramanmaraş türkülerine baktığımız zaman 4 temadan özellikle bahsetmek gerekmektedir. Bu temalar:

Millî/Tarihî Hafıza: Kahramanmaraş'ın kurtuluş destanını anlatan türkü, toplumsal bellekte yer eden zafer gününü canlı tutmaktadır. "On İki Şubat" tarihinin ve Atatürk'e selam gönderen mısraların her yıl dilden dile söylenmesi, yerel halkın kurtuluş mücadelesi hafızasını taze tutabilmektedir. Bu türkü, Maraş'a "Kahraman" unvanı verdiren mücadeleyi gelecek kuşaklara aktaran sözlü bir tarih vesikası

gibidir. Aynı şekilde Gazoğlu türküsü, muhtemelen geç Osmanlı dönemindeki bir halk kahramanının hikâyesini (ya da sembolik bir yiğitlik anlatısını) yeni nesillere ileterek yerel kimliğin kahramanlık değerlerini perçinlemektedir. Bu tarihi türküler sayesinde, Kahramanmaraş toplumunun ortak kimliğinde önemli yeri olan "cesaret, vatanseverlik ve bağımsızlık" idealleri müzik yoluyla yaşatılmaktadır.

Aşk ve Özlem Kültürü: Aşk temalı türküler, yöre insanının duygusal dünyasını, sevme ve özlem biçimlerini yansıtmaktadır. Bu türkülerdeki yoğun sevda motifleri, Kahramanmaraş'ın toplumsal kimliğinde aşkın ve aile bağlarının güçlü yerini göstermektedir. Birçok türkü, sevdiğine kavuşamadan gurbet elde kalan veya felek tarafından ayrı düşürülen âşık hikâyeleri anlatmaktadır. Bu ortak motifler, toplumsal bellekte fermanlı âşıklar, gurbet elde mektuplaşan yarlar gibi imgeler oluşturmuştur. Bu imgeler kuşaktan kuşağa aktarılarak toplumun duygusal hafızasının parçası haline gelebilmiştir. Aşk uğruna fedakârlık etme, sevdiğine sadakat gibi değerler bu türküler vasıtasıyla ortak kültürel değerler olarak yeniden üretilmektedir.

Toplumsal Keder ve Dayanışma: Ağıtlar ve hüzünlü türküler, Kahramanmaraş halkının ortak acılarını ve onlarla baş etme yollarını temsil etmektedir. Evlat acısı, genç yaşta ölüm, talihsizlik gibi konular, bireysel trajedilerlerle sınırlı olmamakla birlikte ayrıca toplumun ortak duygu repertuvarının bir parçasıdır. "Yüce Dağdan İndirdiler" gibi bir ağıt, bir annenin acısını anlatırken aslında dinleyen herkesin yüreğinde karşılık bulmaktadır ve ortak bir matem duygusunu pekiştirmektedir. Bu türkülerin toplumsal icrası, toplumsal dayanışmayı ve birlikte yas tutma uygulamalarını güçlendirmektedir. Kültürel hafızada bu türküler, geçmişte yaşanmış acıların unutulmamasını ve onlardan ders alınmasını sağlamaktadır; aynı zamanda "acılar paylaştıkça azalır" anlayışının bir uygulaması olduğunu da söylemek mümkündür.

İnanç ve Kimlik: Kahramanmaraş türküleri repertuvarında yer alan Alevi-Bektaşi deyişleri, bu yöredeki inanç çeşitliliğinin ve Alevi topluluğunun kültürel hafızasının mühim bir parçasıdır. "Bismi Şah Allah Allah" gibi eserler, Alevi toplumunun ritüel kökenli müziklerinin genel folklorun içinde yaşatıldığını göstermektedir. Bu türkü, Hz. Ali, Hacı Bektaş-ı Veli, On İki İmam gibi değerlere yaptığı vurgularla Alevi kimliğinin temelini oluşturan sembolleri (Ehl-i Beyt sevgisi, Ehl-i Beyt sıralaması, teslimiyet ve meydan kültürü) dile getirmektedir. Böylece Kahramanmaraş'ın toplumsal kimliğinin bir parçası olan Alevi inanç mirası da müzik yoluyla gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Bu, kültürel çoğulculuğun hafızadaki tezahürüdür. Aynı zamanda Alevi ve Sünni kültür ögelerinin ortak bir müzik mirasında buluşması, farklı alt kimliklerin paylaştığı daha geniş bir Kahramanmaraşlılık kimliği olduğunu da göstermektedir.

Bu araştırmanın verilerinin TRT repertuvarı kaynaklı dijital bir doküman olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Folklorik mirasın dijitalleştirilerek arşivlenmesi ve bu şekilde analiz edilebilmesi, kültürel hafızanın korunması ve incelenmesi açısından büyük önem taşırmaktadır. Halk türküleri gibi Somut Olmayan Kültürel Miras unsurları, eskiden usta-çırak veya kuşaktan kuşağa aktarımla yaşatılırken, günümüzde dijital arşivler sayesinde geniş kitlelere ulaşabilmekte ve bilimsel olarak incelenebilmektedir. Bu araştırma da dijital ortamdaki metinler üzerinden anlamsal ağ analizini mümkün kılarak, geleneksel müzik mirasını yeni bir bakış açısıyla değerlendirmeye olanak tanımayı mümkün kılabilmektedir. Bu bağlamda, Kahramanmaraş türküleri örneğinde görüldüğü gibi, "halk şarkılarının performansı ulusal/yerel kimliğin oluşumu için büyük önem taşımaktadır" ve "türkü, belli bir bölgenin kültürünü yansıtan bir kültürel hafıza nesnesidir". Elde edilen bulgular, dijital miras çalışmalarının kültürel kimlik inşasındaki rollerini de ortaya koyabilmektedir. Kelime ağlarının merkezinde yer alan aşk ve özlem motifleri, Kahramanmaraş halkının duygusal kimliğinin özünü yansıtarak, bu duyguların ortak miras olduğunu göstermiştir. Yöresel kahramanlık öyküleri ve inanç temaları ise daha özel fakat bir araya gelerek zenginleşen alt kimlik ögeleri olarak belirlenmiştir. Bu sentez, toplumsal kimliğin müzik yoluyla inşası ve sürdürülen kültürel hafıza açısından değerlendirildiğinde, Kahramanmaraş türküleri repertuvarının geçmişin bir yankısı ve geleceğe taşınan

bir miras olduğu sonucunu desteklemektedir. Bu türkülerin dijital arşivlerde korunması ve anlamsal ağ gibi yöntemlerle incelenmesi, kültürel mirasın bilimsel olarak belgelenmesi ve genç nesillere aktarılması için modern bir yaklaşımdır. Böylece, Kahramanmaraş'ın ve genelde Türk halkının ortak değerleri, acıları ve sevinçleri müzikte yaşatılmaya ve anlaşılmaya devam edecektir.

Kahramanmaraş türkülerinde yerel kodlara ilişkin bulgular

Kahramanmaraş yöresine ait 36 türkü sözü incelendiğinde, metinlerde yerel kodlar olarak adlandırabileceğimiz bazı belirgin unsurlar göze çarpmaktadır. Bu unsurlar; toponimler, metaforlar, deyimler ve kalıplaşmış ifadeler, ritüel terimler ve ünlemler şeklinde kategorize edilebilir. Her bir kategori, türkülerin anlatı estetiğine zenginlik katmakta, toplumsal kimliği pekiştirmekte ve kültürel hafızayı canlı tutmaktadır. Aşağıda, her bir kategori türkülere ait örnek dizeler eşliğinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Toponimler (yer adları)

Türkü sözlerinde yer alan coğrafi yer adları (toponimler), eserin geçtiği mekânı somutlaştırdığı gibi yöresel kimliği de vurgulamaktadır. Kahramanmaraş türkülerinde özellikle Maraş adına sıkça rastlanmaktadır. Maraş, tarihî-toplumsal hafızayı canlandıran bağlamlarda ve bireysel aşk hikâyelerinde mekân olarak sıkça anılmaktadır. Örneğin, Kahramanmaraş'ın kurtuluş mücadelesini anlatan türküde (On İki Şubattır Kurtuluş Günü) "Her tarafta yaptık kutlu düğünü / O gün muradına erdi Maraşlı" dizeleri geçmektedir. Bu satırlarda Maraş halkının zafer sevinci düğün gibi kutlanmakta, "Maraşlı" sözcüğü ise topluluğun ortak kimliğini ön plana çıkarmaktadır. Diğer yandan, aşk temalı bir türküde (Sarı Kaya Sarı Kaya) "Şu Maraş'tan bir yar sevdim" şeklinde geçen ifade, sevilenin Maraş'ta olduğunu belirterek yerel coğrafyanın aşk hikâyesine zemin oluşturduğunu göstermektedir. Yöreye özgü daha küçük yer adları da türkülerde yer alarak anlatıya gerçekçilik ve yöresellik kazandırmaktadır. Örneğin "Çıksam baksam görünür mü / Başkonuş'un dağı şimdi" dizelerinde Başkonuş adlı yayla/dağ anılmaktadır. Bu tür kullanım, gurbet eldeki bir ozanın memleketinin dağlarını gözünde canlandırması gibi, dinleyicide ortak bir memleket hasreti duygusunu uyandırmaktadır. Yine "Gayabaşı" yörede bir mevki adı olarak "Gayabaşı dirgenlik / Ne hoş olur ergenlik" dizelerinde karşımıza çıkmaktadır; türkü, adını aldığı bu yer ile başlar. Bu giriş, türkünün Maraş'ın belli bir köyü veya bölgesiyle ilişkili olduğunu hemen hissettirmektedir ve o yörenin gençlik hatıralarını, geleneklerini çağrıştırmaktadır.

Diğer bazı yer adları da kültürel hafızaya işaret etmektedir. "Akpınar'ın başı" gibi su kaynağı/mevki isimleri bir türküde geçerek doğal çevreyi anlatıya dahil etmektedir. Bazı türkülerde uzak veya sembolik mekanlar bile görülmektedir: Örneğin bir ağıtta (Ben Bir Gazoğluyum Kendi Elimde) "Adalar şehrinde cellat önünde" ifadesi kullanılarak Maraş'tan çok uzakta gerçekleşen bir olaya atıf yapılmıştır. Bu, Maraş insanının kaderinin başka diyarlara da uzanabildiğini, ancak yine de türkünün bunu kendi söz hazinesine katıp anlattığını göstermektedir. Toponimlerin böylesine kullanımı, toplumsal kimlik duygusunu güçlendirmektedir; zira dinleyenler kendi memleketlerinin adını ve bildikleri diyarları duydukça türküyü sahiplenebilmektedir ve hikâyeyi kendi kültürel bağlamlarında deneyimleyebilmektedir. Ayrıca, bu yer adları kültürel hafızayı aktarmaya hizmet etmektedir ve Kahramanmaraş'ın kurtuluşu gibi tarihi olaylar veya geleneksel yaşam mekânları (köyler, yaylalar) belleklerde tazelenmektedir.

Tablo 3. Kahramanmaraş Türkülerinde Toponimler ve Kullanım Örnekleri

Yer Adı (Toponim)	Örnek Dize	Bağlam ve Önemi
Maraş / Maraşlı	"O gün muradına erdi Maraşlı" (Oniki Şubat'tır Kurtuluş Günü)	Maraş'ın halkı zafer gününde muradına eriyor; yerel tarih ve gurur vurgusu (toplumsal zafer hafızası).
Maraş	"Şu Maraş'tan bir yar sevdim" (Sarı Kaya Sarı Kaya)	Sevilen kişinin Maraş'ta olduğunun belirtilmesi; aşk öyküsüne yerel coğrafi kimlik kazandırır.

Gayabaşı	"Gayabaşı dirgenlik / Ne hoş olur ergenlik" (Gayabaşı Dirgenlik)	Türküye adını veren yer; gençlik güzellemelerine mekân oluşturur, yöresel renk katar.
Başkonuş	"Başkonuş'un dağı şimdi" (Çıksam Baksam Görünür mü)	Maraş yakınındaki Başkonuş yaylası/dağı; gurbet elde memleket özlemini sembolize ederek ortak duyguyu pekiştirir.
Akpınar	"Uzak değil Akpınar'ın başında" (Bir Durna Uçurdum Hublar Gölünden)	Yerel bir su kaynağı veya mevki; doğal çevre unsurlarını türkünün dünyasına dahil eder, otantiklik sağlar.

Tablo 3'teki örnekler, Kahramanmaraş türkü sözlerinde toponim kullanımının anlatısal sahneyi belirginleştirdiğini ve yöre insanının ortak aidiyet duygusunu pekiştirdiğini göstermektedir. Dinleyiciler, kendi şehirlerinin ve diyarlarının ismini duyduklarında türkünün hikâyesini içselleştirebilmektedir, bu da müziğin topluluk bilincindeki yerini güçlendirmektedir.

Metaforlar

Kahramanmaraş türkülerinde dilsel estetiğin en önemli unsurlarından biri de metaforik anlatımdır. Soyut duygu ve düşünceler, somut imgeler veya benzetmeler yoluyla ifade edilerek anlatılar zenginleştirilmektedir. Bu metaforlar, halk edebiyatının ortak semboller dünyasından beslenmektedir ve böylece kuşaktan kuşağa aktarılan bir kültürel hafıza oluşturmaktadır.

Öncelikle, "felek" kavramının metaforik kullanımı dikkat çekmektedir. Halk şiiri geleneğinde felek (kader veya talih) çoğunlukla insana zulmeden, oyunlar oynayan bir güç olarak kişileştirilmektedir. Kahramanmaraş türküleri de bu geleneği sürdürmektedir. Örneğin "Bir sen kaldın felek bana gülecek" dizesinde felek, acı çeken âşıkla adeta alay eden gaddar bir figürdür. Yine "Körpe iken kırdın felek dalımı" sözünde feleğin genç yaşta kişinin dalını kırdığı belirtilmektedir. Buradaki "dal" metaforu, insanın umutlarını veya gençliğini temsil etmektedir; kader, hayat ağacının taze bir dalını kırarcasına gencin ümitlerini yok etmiştir. Bu güçlü imge, ferdî acıyı tabiat üzerinden anlatırken estetik bir kapsam kazandırmaktadır. Aynı zamanda, "dalın kırılması" gibi imgeler Anadolu ağız birliğinde yaygın olduğundan, dinleyenler tarafından kolaylıkla anlaşılabilmektedir ve hissedilebilmektedir.

Aşk ve dert temalı türkülerde doğa ve nesne metaforları yoğun biçimde kullanılmaktadır. Aşk çoğu zaman yakıcı bir ateşe veya içilmesi doyulmaz bir şarapa benzetilmektedir. "Aşk şarabın doya doya / Yandım yandım içemedim (Kanadım Deydi Sevdaya türküsü)" dizelerinde sevgiliye duyulan özlem, şaraba benzetilmiştir; âşık, aşk şarabını kana kana içemediği için yanıp tutuşmaktadır. Burada "yanmak" fiili de mecazi anlamda kullanılmıştır. Gerçekte yanma olmasa da aşk acısıyla kıvranmayı, içten içe tutuşmayı ifade etmektedir. Bu tür metaforlar divan edebiyatından ve halk şiirinden beslenen ortak imgeler olup, anlatıya şiirsel bir güzellik ve yoğunluk katmaktadır. Kanadım deydi sevdaya türküsünde sıkça görülen bir başka metafor, aşk acısının veya büyük bir derdin "yaraya" benzetilmesidir. Bir türküde hekimden medet uman âşık, "Oy tabip, şu yarayı sar sarabilirsen" diyerek dermansız derdini yara metaforuyla dile getirmektedir. Hemen ardından gelen "Sevda ateşten bir gömlek, giy giyebilirsen" ifadesi, çok bilinen "ateşten gömlek" metaforunu aşk bağlamına yerleştirmektedir. "Ateşten gömlek", giyeni yakan dayanılmaz bir yük anlamında kullanılan bir deyimdir ve burada sevda böyle bir gömleğe benzetilerek aşkın ıstırabının ancak göze alınabilirse katlanılabilecek kadar zor olduğu vurgulanmaktadır. Bu metaforik kalıp edebî bir derinlik yaratmakta ve Anadolu insanının aşkı algılayış biçimine dair kültürel bir ipucu sunmaktadır.

Kahramanmaraş türkülerinin sözlerinde tabiat imgeleriyle oluşturulan geniş bir metaforik anlatım alanı da bulunmaktadır. Kuş, dal, gül, arı, bal gibi unsurlar üzerinden değer bilme ve hayat dersi veren dizeler mevcuttur. Örneğin "Gökte uçan huma kuşu / Ne bilir dalın kıymatın / Gargayı kondurman dala / Ne bilir gülün kıymatın" sözlerinde, yükseklerde uçan efsanevi Huma kuşunun daldan bihaber olduğu, dala konan karganın ise dalda açan gülden anlamayacağı söylenmektedir. Burada Huma kuşu,

elindekinin değerini bilmeyen veya hiçbir zaman yere inmeyen gururlu kişi için bir metafor olabilir; karga ise güzelliğin, aşkın kıymetini takdir edemeyen kaba kimseyi temsil etmektedir, gül ise sevgiliyi ya da güzelliği simgelemektedir. Devam eden dizelerde "Arının kahrın çekmeyen / Ne bilir balın kıymatın" ve "Gurbete düşüp gitmeyen / Ne bilir elin kıymatın" gibi benzetmelerle emek vermeden sonucun kıymetinin anlaşılamayacağı vurgulanmaktadır. Bu tür dizeler, adeta atasözleri gibi didaktik bir söylem içermektedir; halkın ortak değer yargılarını metaforlar aracılığıyla yansıtmaktadır.

Metaforik ifadelerin işlevi, dili süslemekten ibaret değildir; anı zamanda toplumsal deneyimleri şiirsel bir dille ifade ederek toplumsal hafızaya kazımaktır. Örneğin "hazan mevsimi" (güz) ile kastedilen hüzün veya yaşlılık hali, türkülerde "Mevsim hazan oldu, kış gelir gider" şeklinde ifadelendirilmektedir. Bu imge, yaşanan kederli dönemin sonbahar-kış döngüsüyle özdeşleştirilmesi yoluyla herkesin kendi hayatında deneyimleyebileceği evrensel bir duyguyu dile getirmektedir. Toplum, bu tür benzetmeleri kuşaktan kuşağa aktararak ortak duygusal tecrübelerin estetik bir arşivini oluşturmaktadır.

Tablo 4. Kahramanmaraş Türkülerinde Rastlanan Bazı Metafor Örnekleri ve Anlamları

Metaforik İfade	**Örnek Dize**	**Metaforun Anlamı ve İşlevi**
Felek (kader) - zalim kişi	"Bir sen kaldın felek bana gülecek" (Bir Sen Kaldın Felek)	Felek, acımasız kader olarak kişileştirilmiş; talihsizlikler karşısında kaderin gülüp geçmesi, dramatik etki ve ortak dertleşme duygusu yaratır.
Dal (hayatın ümidi)	"Körpe iken kırdın felek dalımı" (Körpe İken Kırdın Felek Dalımı)	Dal, gencin hayatından/umutlarından bir parça metaforu; felek tarafından genç yaşta umutları kırılan âşığın iç acısını somutlar.
Ateşten gömlek (yakıcı aşk)	"Sevda ateşten bir gömlek, giy giyebilirsen" (Kanadım Deydi Sevdaya)	Aşk, giyeni yakan bir ateş gömleği olarak betimlenmiş; bu deyimsel metafor, aşkın dayanılmaz ıstırabını çarpıcı biçimde anlatır.
Şarap (aşkın sarhoş edici hazzı)	"Aşk şarabın doya doya / Yandım yandım içemedim" (Kanadım Deydi Sevdaya)	Aşk, içildikçe mest eden bir şaraba benzetilir; âşık, bu tatlı ama yakıcı içkinin doyumsuzluğundan yakınır. Bu imge aşkın çekici ve acı yönünü ifade eder.
Huma kuşu - Karga – Gül	"Gökte uçan huma kuşu / Ne bilir dalın kıymatın; Gargayı kondurman dala / Ne bilir gülün kıymatın" (Gökte Uçan Huma Kuşu)	Değer bilmezliği anlatan kıyaslamalar: Huma kuşu gibi yüksekten bakan biri, basit görünen dalın değerini bilmez; karga gibi kaba biri de güle (güzelliğe/aşka) kıymet vermez. Toplumsal öğüt içeren mecazlar olarak işlev görür.

Tablo 4'te bazı örnekleri, anlamları ve işlevleriyle sunulan metaforların bu yaratıcı kullanımı, Maraş türküleri özelinde anlatı estetiğini zenginleştirirken aynı zamanda Anadolu halk şiirinin ortak semboller havuzunu yansıtmaktadır. Dinleyici, "dalının kırılması" ya da "ateşten gömlek" gibi imgelerle karşılaştığında, bu ifadelerin ardındaki anlamı kültürel birikimi sayesinde hemen kavrayabilmektedir. Böylece metaforlar, bireysel duyguyu toplumsal bir dil aracılığıyla aktararak sanatlı bir anlatım sunmaktadır ve toplumsal kimlik ve kültürel hafıza inşasına hizmet etmektedir.

Deyimler ve kalıplaşmış ifadeler

Türkülerin sözlerinde günlük dilde kullanılan deyimler, atasözü niteliğinde sözler ve kalıplaşmış ifadeler de önemli bir yer tutmaktadır. Bu kullanımlar, eserin halkın içinden çıktığını ve yöre insanının duygu ve düşüncelerini kendi diliyle anlattığını göstermektedir. Deyimler, anlatılmak istenen duyguyu veya durumu birkaç kelimelik yerleşik bir kalıp halinde sunarak güçlü bir etki yaratmaktadır ve dinleyenin aşina olduğu ifadeler olduğu için toplumsal bilinçte hemen karşılık bulmaktadır. Örneğin, aşk acısı, özlem, keder gibi temalar dile getirilirken "yanmak", "yakmak" fiilleri sıkça mecazi anlamda kullanılmaktadır. Ayrıca, bir oyun havası tarzındaki türküde geçen (Bilal'ımsın Bilal'ım) "oğlan sana yandım" ifadesi, "sana vuruldum, senin aşkınla yanıyorum" anlamındaki yaygın deyimdir. Yine benzer şekilde "aman ben yandım" nidası, katlanılamayan bir durum karşısında söylenen geleneksel bir yakınmadır. Bu tür kalıplar, sevgilinin kişiye çektirdiği acıyı "yakıcı bir ateş" olarak betimler ki bu, divan şiirinden de halk şiirine sirayet etmiş kadim bir ifade tarzıdır. Dinleyen herkes "yandım" derken ne kastedildiğini bilmektedir; böylece türkü, bireysel hissiyatı toplumsal ortak bir deyimle dile getirmiş olmaktadır. Türkülerde sevilen kişiye duyulan büyük bağlılık veya hürmet ise "kurban olmak" deyimiyle ifade edilmektedir. Kahramanmaraş yöresi türkülerinden birinde (Tükenmek Bilmiyor Kara Günlerim) "Eğer ister isen kurban olurum" dizesi yer almaktadır. Burada âşık, sevdiği uğruna canını bile feda edebileceğini, adeta bir kurban gibi kendini sunabileceğini söylemektedir. "Kurban olayım" ifadesi Anadolu'da hem sevgiyi hem dua-edici bir yakarışı belirtmektedir; bu kullanım, aşkın derecesini abartılı biçimde göstermek için geleneksel dilin imkanlarını kullanmaktadır. Aynı zamanda "kurban olmak", dilimizde çok eski ve toplumsal bir ifade olduğundan, bu satır içtenliği ve kültürel yakınlığı yansıtmaktadır.

Bazı deyimler, yaşanılan sıkıntının büyüklüğünü ve kişinin düştüğü hali anlatmak için kullanılmaktadır. Örneğin "elden ayaktan düşmek" deyimi, bir Kahramanmaraş türküsünde (Seher Yeli Nazlı Yare) "Düşmüşem elden ayaktan, kaldır beni" şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu deyim gerek yaşlılık gerek hastalık veya dert sebebiyle güçten kesilmek, takatsiz kalmak anlamına gelmektedir. Türküde âşık, derdinden mecâli kalmadığını, adeta ayakta duramaz hale geldiğini bu kalıpla dile getirmektedir. Bu ifade yöresel ağızla "elden ayaktan düşmek" şeklinde söylenmiş olsa da, anlam toplumsal olarak anlaşılmaktadır ve dinleyen, âşığın aczini net biçimde hissedebilmektedir. Yöredeki günlük konuşma alışkanlıkları ve folklorik motifler de kalıplaşmış sözler olarak türkülere yansımaktadır. Örneğin "bağrına taş basmak" Anadolu'da bir deyim olarak, kişinin büyük bir acıya katlanmak için içini ferahlatmaya çalışması, gönlüne sanki soğuk taş koyup acısını dindirmeye çalışması anlamına gelmektedir. Zeyno türküsünde sevdiği gurbete giden kızın halini anlatırken "Bağrına taşlar vurur" denilmektedir. Bu ifade, genç kızın bağrına taş basarcasına sürekli kendi göğsüne vurup ağladığını, dayanılmaz bir acı yaşadığını göstermektedir. Burada "vurmak" fiiliyle söylenmiş olsa da özünde acıya katlanma çabasını betimleyen aynı deyimsel kökün bir varyantıdır. Bu tür kullanımlar, halkın dert karşısındaki tavrını, sabrını ve feryadını somut bir eylemle ifade etmektedir. Yine evlilik bağlamında, toplumun değer yargılarını yansıtan sözlerin de varlığı görülmektedir. "Başın mı büyüdü gelin olalı?" ifadesi, Sürmelimin Gözlerine Mailem türküsünde geçmektedir ve evlenince başı büyümek, yani kibirlenmek, eski dostlarını unutur olmak anlamında hafif iğneleyici bir deyimdir. Bu da evlilik sonrası değişime dair toplumsal bir gözlemi aktaran kalıplaşmış bir söylemdir. Bu kategoriye ait bazı örnek ifadeler ve açıklamaları şöyle özetlenebilir:

Tablo 5. Kahramanmaraş Türkülerinde Rastlanan Bazı Metafor Örnekleri ve Anlamları

Deyim / Kalıp	Örnek Dize	Anlamı (Göndergesi)
"Yandım"	"Bilal'ımsın Bilal'ım (oğlan sana yandım)"	"Yandım" burada mecazen "sana tutuldum, aşkından kavruluyorum" demektir. Aşk acısının veya çaresizliğin ifadesi olarak kullanılır.
"Kurban olurum"	"Eğer ister isen kurban olurum" (Tükenmek Bilmiyor Kara Günlerim)	"Sen yeter ki iste, uğruna kurban olurum (canımı veririm)" anlamında, sevilen kişiye koşulsuz bağlılığı gösteren abartılı bir sevgi ifadesi.
"Elden ayaktan düşmek"	"Düşmüşem elden ayaktan, kaldır beni" (Seher Yeli Nazlı Yare)	Güçsüz düşmek, takatsiz kalmak. Âşık derdinden perişan olduğunu bu deyimle dile getirir.

"Bağrına taş basmak/vurmak"	"Yari gurbete gitmiş / (aman) Bağrına taşlar vurur" (Zeyno Bana Kar Getir)	Büyük acı karşısında yüreğini katılaştırmaya veya acıya dayanmak için kendine eziyet etmeye çalışmak. Burada sevgiliden ayrı düşen Zeyno'nun feryadını belirtir.

Deyim ve kalıplar, türkülerde anlatı ekonomikliği de sağlamaktadır ve birkaç kelimelik bir ifadeyle uzun bir hikâye veya derin bir duygu anlatılabilmektedir. Örneğin "yaktın beni" demeye gerek kalmadan "yandım" ifadesi her şeyi anlatabilmektedir. Bu yönüyle, halkın diliyle konuşabilen türküler, toplumsal bilincin ortak imgelerinden beslenmektedir. Deyimler aynı zamanda kültürel değerleri ve tecrübeleri yansıttığı için, bu sözleri duyan dinleyiciler atalarından miras kalan bir dil dünyasına adım atmaktadırlar. Bu da kültürel hafızanın korunmasına önemli katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla, Kahramanmaraş türkülerindeki deyimler, eserlere samimi bir halk söyleyişi kazandırmakta ve dinleyicinin ortak duygu dünyasına hitap ederek eserin etkisini artırmaktadır.

Ritüel terimler

Kahramanmaraş türkülerinin sözlerinde, yöredeki sosyal ve dinsel ritüellerle ilişkili terimlerin kullanımı, bu eserleri kültürel bağlamlarına sıkı sıkıya bağlamaktadır. Ritüel terimler, geleneksel uygulamaları ve törenleri hatırlatarak türkülerde anlatının geçtiği ortama dair ipuçları vermektedir ve dinleyicide o ritüellerin çağrışımlarını uyandırmaktadır. Bu yolla, türküler birer müzik eseri olmaktan öte toplumsal belleğin törenler ve adetler etrafında şekillenen parçaları haline gelmektedir.

En belirgin ritüel terimlerden biri kınadır. Anadolu düğün geleneklerinde önemli bir yeri olan kına, türkü sözlerine de sembolik bir motif olarak yansımaktadır. Birçok Kahramanmaraş türküsünde genç kızın ellerinin kınalı olduğundan bahsedilmektedir. Örneğin "Gözleri sürmeli (aman aman) / Elleri kınalı" dizeleri, bir gelinin güzelliğini tasvir ederken ellerine yakılmış kınayı özellikle vurgulamaktadır. Yine "Yüzü duvaklı, elleri kınalı" şeklindeki ifade, kızın gelin olduğunu açıkça belli eden iki unsuru - duvak ve kına- birlikte anmaktadır. Duvak gelinin yüzünü örten örtü, kına ise evlilik arifesinde yapılan kına gecesinin hatırasıdır. Bu tür bir kullanım, türkünün büyük olasılıkla bir düğün ortamında söylendiğini ya da bir gelinin durumunu anlattığını göstermektedir. Kına yakmak, evlenme ritüelinin temel parçalarındandır ve "kınalı eller" ifadesi, kültürel hafızada evlilik olgusunu canlandırmaktadır. Bu yönüyle, böyle terimler anlatıya geleneksel estetik katmaktadır ve dinleyiciler kınanın kokusunu, düğün evinin atmosferini adeta hissedebilmektedir. Benzer şekilde, Kahramanmaraş türkülerinde kurban motifine de rastlanmaktadır. "Kurban" kelimesi dinsel bir ritüeli (kurban kesme) hatırlatmakta ve mecazi olarak sevilen uğruna feda olmayı ifade etmektedir (önceki bölümde deyim olarak ele alınmıştı). Ritüel bağlamda en çarpıcı örnek, Alevi-Bektaşi kültürünün izlerini taşıyan "Bismi Şah Allah Allah" isimli deyişte görülmektedir: "Kurbanlar tığlanıp gülbenk çekildi" dizesi, bir cem ayini veya semah ritüelini anlatır gibidir. Kurbanlar tığlanmak, kurbanlık hayvanların usulünce kesilmesi demektir; gülbenk çekmek ise Alevi geleneğinde dua okunması (gülbank) anlamına gelmektedir. Bu satır, belirli bir inanç ritüelinin parçasını türküde ölümsüzleştirmektedir. Böylesi terimler, Kahramanmaraş kültür coğrafyasının yalnızca Sünni-Türk gelenekleri değil, aynı zamanda Alevi-Bektaşi inanış uygulamalarını da içerdiğini ve bunların türkülere yansıdığını göstermektedir. Dinleyici, bu terimlerle karşılaştığında kendi inancındaki veya çevresindeki bu ritüelleri hatırlayacaktır ve bu da kültürel ve dini hafızanın müzik aracılığıyla aktarımı anlamına gelmektedir.

Türkülerde düğün kavramının doğrudan veya dolaylı kullanımı da dikkat çekmektedir. Yukarıda toponimler kısmında geçen "utma düğünü (kutlu düğün olarak da söylenmektedir)" ifadesi buna örnektir. Maraş'ın kurtuluşunu konu alan türkünün sözlerinde zafer kutlaması "düğün"e benzetilmiştir. Düğün, toplum hayatında en coşkulu ve ortak katılımlı ritüellerden biri olduğu için, bir sevinci anlatmak üzere metaforik olarak kullanılması çok manidardır. "Her tarafta yaptık utma düğünü" dizesi, tüm şehrin bir araya gelerek zaferi tıpkı bir düğün yapar gibi kutladığını anlatmaktadır. Burada düğün terimi, gerçek bir evlenme merasimini değil, toplu bir kutlama ritüelini sembolize etmektedir. Bu kullanım, bir yandan

düğün geleneğinin toplumdaki merkezi yerine işaret ederken diğer yandan toplumsal sevinçlerin de ancak ritüeller diliyle ifade edilebildiğini göstermektedir. Türkü, düğün imgesini ödünç alarak milli bir hatırayı kültürel hafızaya işlemiştir. Ritüel terimlerin türkülerde geçmesi, eserin icra edildiği bağlamı da hatırlatabilmektedir. Örneğin kına gecesinde söylenen ağıtlarda "kına" ve "gelin" terimleri yoğunken, semahlarda "gülbenk", "kurban" gibi ifadeler bulunmaktadır. Bu, türkünün söyleniş amacını ve ortamını işaret etmektedir. Kahramanmaraş türküleri ile ilgili dokümanlarda her iki türden de örnekler olduğu görülmektedir. Bu da kentin müzik kültürünün farklı inanç ve adet ritüellerini kuşattığını göstermektedir. Örneklerle açıklamak gerekirse, bazı ritüel terim kullanımları şunlardır:

Tablo 6. Kahramanmaraş Türkülerinde Ritüel Terimlerin Kullanımından Örnekler ve Bağlamları

Ritüel Terim	Örnek Dize	Bağlam ve Anlam
Kına / Kınalı	"Yüzü duvaklı elleri kınalı" (Sürmelimin Gözlerine Mailem)	Gelinin ellerine kına yakılı olduğunun belirtilmesi. Kına gecesi ve evlilik ritüeline doğrudan gönderme; geleneğin göstergesi.
Duvak	"Yüzü duvaklı, elleri kınalı" (Sürmelimin Gözlerine Mailem)	Gelinin yüzünün duvakla örtülü olması. Evlilik töreninin simgesi; gelinin mahremiyetini ve yeni bir hayata adım atışını sembolize eder.
Kurban	"Kurbanlar tığlanıp gülbenk çekildi" (Bismi Şah Allah Allah)	Kurban kesme ritüeli ve ardından dua edilmesi (gülbank). Alevi cem ritüelinin parçası; inanç temelli kolektif pratiği yansıtır.
Düğün	"Her tarafta yaptık utma düğünü" (Oniki Şubat'tır Kurtuluş Günü)	"Utma" (zafer) düğünü ifadesiyle, zafer kutlamasının düğün şeklinde yapıldığı anlatılır. Düğün burada bir metafor olsa da terim olarak ortak kutlama ritüeline işaret eder.

Ritüel terimlerin kullanımı, türkülerin işlevselliğini de göstermektedir. Bazı türküler gerçekten bir ritüelin parçası olarak icra edilmektedir (kına gecesi türküsü, semah vb.), bazıları ise ritüel diliyle konuşarak dinleyeni duygusal olarak o ortama taşımaktadır. Her iki durumda da bu terimler, toplumsal kimliğin ritüeller vasıtasıyla ifadesine hizmet etmektedir. Kına yakma, düğün yapma, kurban kesme gibi eylemler bir topluluğun geleneksel yapısını ve değerlerini simgelemektedir. Türküler, bu simgeleri dilde yaşatarak kültürü sonraki nesillere aktarmaktadır. Dinleyen genç kuşak, belki de artık birebir şahit olmadığı bir ritüeli (örneğin eski usul bir kına gecesini) türkü sözlerinden öğrenebilmektedir, hayalinde canlandırabilmektedir. Bu bakımdan ritüel terimlerin müzikal birer bellek taşıyıcısı konumunda olduğunu söylemek mümkündür.

Ünlemler (ezgi içi nidal ve ara sözler)

Türkülerin vazgeçilmez ögelerinden biri de ünlemler, yani ezgi aralarında veya dizelerin içinde yer alan kısa nidalar ve ara sözlerdir. "Aman, vay, haydi, yallah" gibi ünlemler, halk müziğinin icra üslubunun bir parçası olarak duygusal vurgu yapmakta ve müziğin ritmine uyum sağlamaktadır. Kahramanmaraş türkülerinde bu tür ünlemlerin zengin bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımlar, türkünün anlatı estetiğini güçlendirirken dinleyici ile duygusal bir köprü kurmaktadır ve aynı zamanda sözlü kültür geleneğinin izlerini yansıtmaktadır. En yaygın ünlemlerden "aman", genellikle acı, sızı veya derin bir iç çekişin ifadesidir. Pek çok Kahramanmaraş türküsünde "aman" kelimesi, bazen peş peşe tekrarlanarak, yer almaktadır. Örneğin, hareketli bir oyun havası olan "Zeyno" türküsünde "Aman eller kınalı Zeyno" diye seslenilmektedir. Burada "aman", bir iç geçirmenin, özlemin ifadesi olarak cümlenin başına eklenmiştir. Yine bir başka türkünün nakaratında "aman aman" şeklinde uzatmalı kullanım vardır: "Kara çadır düzdedir (amman amman Emine'm)" örneğinde olduğu gibi "aman" kelimesi vurguyu güçlendirmek ve ahengi sağlamak amacıyla tekrarlanmıştır. Bu ünlem, dinleyicide ister istemez bir acıma, duygulanma hissi uyandırmaktadır; çünkü kültürel bellekte "aman" feryadı, bir dertlinin iniltiyle karışık seslenişidir. Böylece, tek bir kelime, müzikal yapıda önemli bir dramatik etki sağlayabilmektedir.

"Vay" ünlemi de özellikle şaşkınlık, hayranlık veya acı karşısında çıkan bir nidadır. Kahramanamaraş türkülerinden biri, Alevi kültürüne atıf taşıyan ve Âşık Mahzuni Şerif'ten alınan "Bugün Ben Şahımı Gördüm" türküsüdür. Bu eserde her mısra sonuna âşık tarafından "vay vay" ünlemi eklenmiştir: "Bugün ben şahımı gördüm (vay vay) / Bir elinde zülfikar var (vay vay)". Buradaki kullanım, hem ritmik bir işlev görmektedir (iki hecelik bir doldurma gibi) hem de anlatılan olaya duyulan hayret ve coşkuyu ifade edtmektedir. "Vay vay" derken, ozanın şaşkınlık ve takdirini dinleyici hisseder; sanki o anki vizyonun etkileyiciliğine birlikte tanık olunmaktadır. Ünlemlerin bu şekilde tekrarı, zincirleme bir duygusal tepkiyi yansıtmaktadır ve ilahi bir coşku hissi de uyandırmaktadır (Alevi deyişlerinde bu tarz nidalar nefesin vecd halini pekiştirmektedir).

"Haydi" ve "yallah" ünlemleri ise daha çok hareketlendirme, harekete davet niteliğinde kullanılmıştır. Oyun havalarında veya tempo gerektiren türkü bölümlerinde kullanıldığı görülmektedir. "Ben Atımı Nallatırım" adlı hareketli türküde her dörtlükte bir ara dize olarak "haydi yallah" ifadesi geçmektedir: "Okka da nalınan (haydi yallah)" gibi. Burada "haydi", Türkçede "hadi, devam" anlamında, "yallah" ise Arapça kökenli bir ifade olup "hadi çabuk" anlamını pekiştiren bir üsluptur. "Haydi yallah" bir arada, coşkuyu iki katına çıkaran bir nida olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ünlem özellikle düğün ve oyun türkülerinde, dinleyiciyi veya dans edenleri coşturmak, tempo tutmak için söylenmektedir. Derleyicilerin notları incelendiğinde, bu tür ifadelerin türkünün asıl metninden ziyade icra sırasında eklendiği de düşünülebilir; zira icracı o esnada ortamı canlı tutmak için "haydi yallah" diyerek müzikal bir tezahürat yapabilmektedir. Ancak ne şekilde olursa olsun, bu tür ünlemler halk müziğinin performans boyutunu ve etkileşimli yapısını yansıtmaktadır.

Kahramanmaraş türkülerine özgü bazı ünlem ve nidal sözler, yöresel ağız özellikleri de taşımaktadır. Örneğin "oy" veya "oyyy" şeklinde inleme, özellikle uzun havalarda olmak üzere kırık havalarda da acının ifadesi olarak kullanılmaktadır. "Çamdan Sakız Akıyor" türküsünde geçen "oy zalım nenni nenni" ifadesindeki "oy", sitem dolu bir iniltiyi dile getirmektedir (burada "zalım" sevgiliye serzeniş, "nenni" ise ninni gibi bir ezgi doldurmasıdır). Yine "yar yar" nidası, bazı türkülerde özellikle gelin ağıtlarında veya sevda türkülerinde nakarat gibi tekrarlanmaktadır (örneğin "Yamacımdan gelen küçücük gelin" türküsünde her mısrada "yar yar" geçmektedir). "Yar yar" hem sevgiliyi çağıran bir sesleniş hem de ezgisel ritmi tamamlayan bir unsurdur. Bu tür tekrarlar, halk şiirindeki koşma nakaratlarının müzikal karşılığı gibidir ve dinleyeni de aktive eder (dinleyen eşlik edebilir, alkış tutabilir).

Ünlemlerin işlevini bu kapsamda özetlemek gerekirse; duygu yoğunlaştırma, ritim doldurma ve icracı-dinleyici etkileşimini sağlama şeklinde üçlü bir rol oynamaktadırlar. Aşağıda birkaç temel ünlemin örnekleriyle birlikte anlam ve işlevleri listelenmiştir:

Tablo 7. Kahramanmaraş Türkülerinde Ritüel Terimlerin Kullanımından Örnekler ve Bağlamları

Ünlem	**Örnek**	**İşlevi ve Anlamı**
Aman	"Aman eller kınalı Zeyno" (Zeyno Bana Kar Getir)	İç çekiş, sitem veya acı ifadesi; duygu yoğunluğunu arttırır, dinleyicide merhamet/üzüntü hissi uyandırır.
Vay	"Bir elinde zülfikar var (vay vay)" (Bugün Ben Şahımı Gördüm)	Hayret ve hayranlık ünlemi; burada gördüğü manzaranın etkisini pekiştirir. Tekrarı, coşku ve şaşkınlığı müzikal olarak vurgular.
Haydi yallah	"Okka da nalınan (haydi yallah)" (Ben Atımı Nallatırım)	Coşkulu davet ünlemi; tempoyu canlı tutar, oynayanları/çevreyi harekete geçirir. "Haydi" (hadi) ve "yallah" birlikte, yöresel bir çabukluk ve coşku ifadesi sağlar.
Yar yar	"Bir sahat karşımda (yar yar) durabilin mi" (Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin)	"Yar" kelimesinin tekrarı, sevgiliye seslenişi ezgi formunda sürdürüyor. Nakarat gibi kullanılarak türkünün müzikal yapısını zenginleştirir; hem sevgi hitabıdır hem de ritmik doldurma.
Oy	"Kız nişanlın bakıyor (oy zalım nenni nenni)" (Çamdan Sakız Akıyor)	Iniltiyi, sızlanmayı ifade eden ünlem. Burada "oy zalım" ile acımasız sevgiliye sitem tonu verilir; "oy" nidası duygusal bir ağırlık katar.

Tablo 7'de görüldüğü üzere, ünlemler bazen kelime anlamlarından bağımsızlaşarak tamamen müzikal bir elemana dönüşmektedir. "Leyli", "nenni", "hey, hu, eyvallah" gibi diğer bazı nidalar da Kahramanmaraş türkü repertuvarında yer bulmaktadır. Örneğin "Bismi Şah" deyişinde geçen "hü eyvallah", ritüel bir karşılık ve bir nefes alma ünlemidir. Bu çeşitlilik, Kahramanmaraş türkü geleneğinin farklı kültürel akışlardan (İslami zikir geleneği, anne ninnileri, vs.) beslenmiş olduğunu da göstermektedir.

Sonuç itibariyle, ünlemler Kahramanmaraş türkülerinde anlatı ile müzik arasındaki bağı kuvvetlendiren küçük ama etkili parçalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlatı estetiği bakımından, sözlerin müzikalite kazanmasına ve duyguların dinleyiciye geçmesine katkı sağlamaktadırlar. Toplumsal kimlik ve kültürel hafıza açısından ise, bu ünlemler yöreye ait bir müzikal dili temsil etmektedir. Örneğin sadece yazılı metne bakıldığında anlam verilemeyebilecek "haydi yallah" gibi ifadeler, Kahramanmaraşlı dinleyiciler için bir geleneğin, sayısız düğünün ve eğlencenin hatırasını taşımaktadır. Bu yönüyle, ünlemler de diğer yerel kodlar gibi türkülerimizin estetik zenginliğini ve kültürel derinliğini oluşturan vazgeçilmez unsurlardandır. Kahramanmaraş yöresine ait türkülerin sözlerinde tespit edilen bu yerel kodlar -toponimler, metaforlar, deyimler, ritüel terimler ve ünlemler- bir bütün olarak ele alındığında, halkın ortak değerlerini, acılarını, sevinçlerini ve ritüellerini dile taşıyan bir toplumsal anlatı ortaya koymaktadır. Bu unsurlar, türküleri yalnızca bireysel birer sanat eseri olmaktan çıkarıp, ait oldukları toplumun toplumsal kimlik belgeleri haline getirir. Yöresel ağız özellikleri, kültürel motifler ve dilsel imgeler sayesinde, bu türküler nesiller boyunca unutulmayıp söylenmekte; böylece Kahramanmaraş'ın kültürel hafızası müzik ve söz aracılığıyla yaşamaya devam etmektedir.

Sözlü verinin dijital sürekliliği ve arşivsel sürdürülebilirliğine ilişkin bulgular

Kahramanmaraş yöresine ait 36 adet türkünün sözlü içeriği, zengin bir kültürel miras örneği olarak değerlendirilmelidir. Bu türküler, UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras tanımında yer alan "sözlü gelenekler ve anlatımlar" kategorisine girmektedir (UNESCO, 2003). Sözlü kültürün bu nadide ürünleri, nesilden nesile aktarılarak kentin kimliğini ve toplumsal hafızayı beslemiştir fakat, geleneksel aktarma yollarıyla sınırlı kalan bu tür miras ögeleri, zamanla unutulma veya bozulma riskiyle de karşı karşıyadır. Bu nedenle, eldeki sözlü verinin sayısal ortama aktarılması ve uzun vadeli olarak korunması büyük bir öneme sahiptir.

Mevcut verinin dijital ortama aktarılmasının önemi ve kültürel süreklilik bağlamındaki işlevi

Geleneksel halk türküleri gibi sözlü kültür ürünlerinin dijital ortama aktarılması, kültürel sürekliliğin sağlanması noktasında önemli bir konumdadır. Kahramanmaraş türküleri özelinde, bu 36 eserin sayısallaştırılması, yöre halkının kuşaklar arası bağlarını güçlendirecek ve kültürel kimliğin korunmasına katkı sağlayacaktır. Dijital ortama aktarılan veriler, fiziksel ortamlarla sınırlı kalmadığı için daha geniş kitlelere ulaşabilecektir ve böylece yaşayan kültürel mirasın devamlılığı sağlanabilecektir (Wan Isa vd., 2018). Nitekim Wan Isa ve diğerleri (2018), somut olmayan kültürel miras bilgisinin ustaların hafızasına bağımlı kalmasının, belgelememe durumunda bilgilerinin kaybolmasına yol açtığını ve dijitalleştirmenin bu bilgiyi geleceğe taşıyabilmek için önemli olduğunu da belirtmişlerdir (Wan Isa vd., 2018). Gerçekten de "dijital koruma yöntemleri, kültürel mirasın gelecek nesillere sürdürülebilir şekilde aktarılmasını mümkün kılarak toplumların kültürel devamlılığını güvence altına almaktadır" (Tonta, 2020). Örneğin, Türkiye'nin en büyük türkü derlemelerinden birinin dijital ortama aktarılmasıyla 6 binden fazla eserin erişime açılması, geleneksel müzik mirasının korunup yeni nesillere ulaştırılmasında önemli bir adım olarak gösterilmiştir (Kreaktivist, 2024). Bu bağlamda, Kahramanmaraş türkü sözlerinin dijitalleştirilmesi de benzer biçimde "geçmişin geleceğinin dijital ortamda yaşatılması" hedefine hizmet edecek ve kültürel sürekliliği temin edecektir (Tonta, 2020).

Uluslararası dijital arşivleme standartlarıyla uyum (Dublin Core, OAIS, METS, PREMIS ve diğerleri)

Dijital ortama aktarılan kültürel miras verilerinin uzun ömürlü ve erişilebilir kalabilmesi için uluslararası arşiv standartlarına uyum büyük bir öneme sahiptir. Öncelikle, sayısal nesnelerin tanımlanmasında üstveri (metadata) standartlarının kullanımı gerekmektedir. Örneğin, Dublin Core şeması, bir dijital kaynak için temel bibliyografik bilgilerin (başlık, yaratıcı, tarih, tanım vb.) on beş standart elementle tanımlanmasını sağlayarak farklı sistemler arası birlikte çalışabilirliği kolaylaştırmaktadır. Bu sayede Kahramanmaraş türküleri gibi koleksiyonların başlıkları, derleyenleri, kaynak kişiler ve içerik özetleri uluslararası kabul görmüş bir biçimde kaydedilebilecektir. Açık Arşivsel Bilgi Sistemi (OAIS) referans modeli de dijital arşivlerin hangi işlevsel bileşenlere ve bilgi paketlerine sahip olması gerektiğini tanımlayan ISO 14721 standardı olarak öne çıkmaktadır. OAIS modeli, uzun vadede kullanıcılar için anlaşılabilir bilgi sağlamaya yönelik kavramsal bir çerçeve sunarak dijital arşivlerin işleyişine rehberlik edebilmektedir (CCSDS, 2012). Bu modele uygun bir arşiv, Kahramanmaraş türkü verilerinin Üretici-Depo-Tüketici döngüsünde güvenle yönetilmesini ve saklanmasını mümkün kılabilecektir. Bunun yanı sıra, METS (Metadata Encoding and Transmission Standard) ve PREMIS (Preservation Metadata: Implementation Strategies) gibi standartlar, arşivlenecek dijital nesnelerin içerik ve koruma bilgilerini yapılandırmak için kullanılmaktadır. METS, bir dijital nesnenin betimleyici, idari ve yapısal üstverilerini tek bir paket içinde XML formatında birleştirerek, OAIS'de tanımlanan Gönderim, Arşiv ya da Dağıtım Bilgi Paketi rolünü üstlenebilen bir format sunmaktadır (Library of Congress, 2010). Böylece her bir türkünün sözleri ve ilgili bağlamsal bilgileri (örneğin derleme bilgisi, açıklamalar) bir METS dosyasında paketlenerek arşiv sistemine alınabilir. PREMIS ise özellikle koruma üstverisi alanında uluslararası bir standart olup dijital nesnelerin uzun vadeli korunması için gerekli bilgileri tanımlamaktadır (PREMIS Editorial Committee, 2011). PREMIS veri sözlüğü; bir dijital obje için format, boyut, özgünlük, kimlik tanımlayıcıları, nesnenin yaşam döngüsündeki olaylar (ör. dijitalleştirme tarihi, format dönüşümü, doğrulama), bu olaylara ilişkin temsilciler ve haklar gibi unsurları kapsamaktadır (Higgins, 2007; PREMIS Editorial Committee, 2011). Bu standartlar ışığında, Kahramanmaraş türkülerinden oluşan koleksiyonun üstveri şemasının uluslararası en iyi uygulamalarla uyumlu olması sağlanabilecektir. Örneğin, her bir türkünün dijital kaydına Dublin Core ile temel tanımlayıcılar eklenirken, PREMIS ile dosyanın orijinal formatı, oluşturulma tarihi, yapılan işlemler ve erişim hakları kayıt altına alınabilir. Bu kapsamda, standartlara uygun bir arşivleme yaklaşımı, bu kültürel miras koleksiyonunun tanımlanması, bulunabilirliği ve geleceğe güvenle aktarılması açısından elzemdir. Nitekim Güvenilir Dijital Arşiv olma kriterleri de (ör. TRAC denetim listesi) standart kullanımını ve tutarlılığı bir ön koşul olarak belirlemektedir (Arısoy, 2018; PREMIS Editorial Committee, 2011).

Erişilebilirlik: eğitim, kültürel miras ve yerel toplum için açık erişim ve kullanıcı odaklılık

Dijitalleştirilen kültürel miras ürünlerinin gerçek değeri, onların topluma ne derece erişilebilir kılındığıyla ölçülmektedir. Açık erişim yaklaşımı, bu tür verilerin finansal, yasal veya teknik engellere takılmaksızın serbestçe ulaşılabilir olmasını hedeflemektedir. Kültürel miras sektöründe de genel kabul, kamuya ait koleksiyonların dijital ortamda mümkün olan en açık şekilde erişime sunulması yönündedir (Creative Commons, t.y.). Özellikle kamu malı statüsündeki eserlerin dijital kopyalarının ücretsiz ve kısıtsız paylaşımı, kültürel katılım ve yeniden kullanım olanaklarını artırmaktadır (Creative Commons, t.y.). Kahramanmaraş türkü sözlerinin dijital arşivi de açık erişim prensipleriyle yönetilirse, bu eserler sadece araştırmacılara değil, yerel halka, eğitimcilere ve genç kuşaklara da kolaylıkla ulaşacaktır.

Eğitim bağlamında, somut olmayan kültürel miras unsurlarının öğrenme materyali olarak kullanılması, öğrencilerin kendi kültürlerini tanımalarına ve ders içeriklerini günlük hayatla ilişkilendirmelerine katkı yapmaktadır. UNESCO'nun yaşam boyu öğrenme yaklaşımı, yaşayan mirasın eğitime entegrasyonunun öğrencilerin motivasyonunu ve öğrenme çıktılarının kalitesini yükselttiğini göstermektedir (Pillai, 2015). Örneğin Asya-Pasifik'te yürütülen bir proje, öğretmenlerin

müfredatlarında yerel somut olmayan miras ögelerini (masallar, müzikler, el sanatları vb.) kullanmalarını sağlamış; bunun sonucunda öğrencilerin derslere ilgisinin arttığı ve yerel kültüre yönelik farkındalıklarının yoğunlaştığı rapor edilmiştir (Pillai, 2015). Benzer şekilde, Kahramanmaraş türküleri dijital ortamda erişilebilir olduğunda, bölgedeki okullarda müzik ve edebiyat derslerinde yerel içerik olarak kullanılabilir, böylece öğrenciler akademik kazanım elde ederbilirler ve kültürel miraslarına sahip çıkabilirler.

Kullanıcı odaklılık da dijital arşivin tasarımında önemli bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır. Arşiv arayüzünün kullanıcı dostu olması, arama ve gezinme işlevlerinin yerel halkın ve araştırmacıların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Örneğin, türkülerin sözlerine ek olarak derleme hikâyeleri, ses kayıtları veya bağlam açıklamaları da sisteme eklenip kolayca görüntülenebilir olmalıdır. Bu sayede arşiv, bir veri deposu olmaktan öte, etkileşimli bir öğrenme ve keşif platformu haline gelir. Açık erişimli ve kullanıcı odaklı bir arşiv, yerel toplumun kendi kültürel mirasına ait içeriklere "dijital halk erişimi"ni sağlar; bu da kültürel katılımın ve farkındalığın artmasına hizmet eder. Böylelikle, türkü arşivinin çevrimiçi ve açık olması, bu işbirliğini teşvik ederek halk ile eğitim kurumları arasındaki etkileşimi de güçlendirebilecektir.

Veri saklama, format standardizasyonu, teknik uzun ömür ve dijital bozulmaya karşı önlemler

Dijital arşivlerin sürdürülebilirliğinin, kullanılan veri formatlarının dayanıklılığı ve uygulanan koruma önlemlerine doğrudan bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle, Kahramanmaraş türkülerinin ve ilişkili materyallerin saklanmasında format standardizasyonu önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Uzun vadede okunabilirliği garanti altına alınmış, açık standartlara dayalı formatlar tercih edilmelidir. Örneğin metin tabanlı veriler UTF-8 kodlamalı düz metin veya PDF/A formatında saklanabilirken, varsa ses kayıtları WAV veya benzeri sıkıştırmasız ve standart bir formatta tutulmalıdır. Arısoy (2018), birçok ulusal arşivin dijital kayıtları kabul ederken dosya biçimlerini "sürdürülebilir, desteklenen ve sürdürülemez" şeklinde sınıflandırdığını ve PDF/A, TXT, TIFF, WAV gibi formatların uzun dönemli muhafaza için tercih edildiğini belirtmektedir (Arısoy, 2018). Buna karşın, özel veya kapalı formatlar (ör. eski sürüm Word dosyaları, proprietari ses/video kodekleri) dijital eskimeye daha açıktır; zamanla bu tür formatlar için yazılım desteği kalkabilir ve içerik erişilemez hale gelebilir (Watry, 2007; Arısoy, 2018). Dolayısıyla, arşivlenecek türkü verileri olabildiğince erken aşamada açık standart formatlara dönüştürülmeli ve bu formatların gelecekteki sürümlerle uyumluluğu izlenmelidir. Teknik uzun ömürün sağlanması, sadece uygun format seçimiyle bitmemektedir. Dijital veriler, fiziksel ortamların (sunucuların, disklerin) bozulmasına, veri çürümesine veya siber risklere karşı da savunmasızdır. Bu nedenle, birden fazla coğrafi konumda yedekleme (LOCKSS - Lots of Copies Keep Stuff Safe prensibi) uygulanması tavsiye edilmektedir. Örneğin arşiv verilerinin düzenli olarak farklı sunuculara ve mümkünse çevrimdışı ortamlara (taşınabilir disk, manyetik bant gibi) yedeklenmesinin tek bir arıza noktasından kaynaklanacak veri kaybını önleyebileceğini söylemek mümkündür. Ayrıca, dijital nesnelerin sağlamlık kontrolü için periyodik olarak özet değerleri (checksum) hesaplanmalı ve saklanan kopyaların bütünlüğü doğrulanmalıdır. Bu sayede bir dosyada zamanla meydana gelebilecek bit düzeyindeki bozulmalar erkenden tespit edilip bozuk kopya, sağlam yedek ile değiştirilebilir. Arşiv yöneticilerinin, teknolojik gelişmeleri de takip ederek gerektiğinde format göçü (migration) veya öykünme (emulation) stratejilerini planlaması gerekmektedir (Tonta, 2020). Örneğin, günümüzde yaygın olan bir dosya formatı ileride kullanımdan kalkarsa, ilgili içerik daha yeni bir formata dönüştürülmeli ve bu dönüşüm süreci PREMIS üstverisiyle belgelenmelidir. Son olarak, dijital arşiv politikaları içinde "düzenli bakım" ve "acil durum önlemleri" gibi konular tanımlanmalıdır (Arısoy, 2018). Bu, veri merkezlerinin ortam koşullarının izlenmesi, siber güvenlik tedbirlerinin (erişim yetkilendirme, çoklu doğrulama, vb.) alınması ve beklenmedik felaket senaryolarına karşı kurtarma planlarının hazır bulundurulması anlamına gelmektedir. Bu bütüncül önlemler sayesinde, Kahramanmaraş yöresine ait türkü verilerinin ve genelde ulusal sesli kültürel mirasın dijital ortamda on yıllar boyu güvenle saklanması ve sonraki nesillerce de erişilebilir olması sağlanabilecektir.

Paydaş katılımı ile sürdürülebilirlik

Dijital kültürel miras projelerinin başarısı ve sürdürülebilirliğinin, ilgili tüm paydaşların aktif katılımını gerektirdiğini söylemek mümkündür. Yerel halk, bu mirasın gerçek sahibi ve taşıyıcısı olarak, projenin merkezinde yer almalıdır. UNESCO'nun 2003 tarihli sözleşmesinde de vurgulandığı üzere, somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalarda "toplulukların, grupların ve bireylerin en geniş katılımı" sağlanmalıdır (UNESCO, 2003, md.15). Bu kapsamda, Kahramanmaraş'ın yerel halkı ve özellikle bu türküleri icra eden sanatçılar veya kaynak kişilerin projeye katkı sunabileceği mekanizmalar oluşturulmalıdır. Örneğin, dijital arşiv platformu, kullanıcıların türkülere ilişkin anılarını, hikâyelerini veya ek bilgileri paylaşabileceği bir bölüm içerebilir. Böylece arşiv, toplum tarafından yaşayan bir hafıza deposu haline gelir ve yerel sahiplenmeyi artırabilecektir. Akademik çevre ve uzmanlar da sürdürülebilirliğin bir diğer boyutudur. Halkbilimciler, müzikologlar ve bilgi-belge yöneticileri, bu türkülerin bilimsel kataloglanması, notaya alınması, bağlam bilgilerinin doğrulanması ve arşivleme süreçlerinin standartlara uygun yürütülmesi için önemli katkılar sunabilmektedir. Üniversitelerle iş birliği yaparak öğrencilere yönelik staj ve tez çalışması imkanları yaratılabilir; böylece akademi ile yerel miras projesi arasında karşılıklı yarar sağlayan bir bağ kurulmuş olur. Örneğin, bir üniversite bilgi ve belge yönetimi bölümü, arşivin teknik altyapısının kurulması veya üstveri girişinin standardize edilmesi konularında destek verebilir. Bu iş birlikleri, arşivin bilimsel niteliğini ve güvenilirliğini artırırken, genç araştırmacıların da projeye dahil olmasını sağlayabilmektedir.

Kamu kurumları ve kültürel miras otoriteleri, özellikle kaynak ve politika boyutunda sürdürülebilirliği teminat altına alabilmektedir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, yerel belediyeler veya arşiv/kütüphane genel müdürlükleri, bu projeye maddi destek, insan kaynağı veya teknolojik altyapı sağlayabilir. Ayrıca ulusal envanter sistemleriyle entegrasyon, bu türkülerin resmî kültürel miras envanterine kayıt edilmesini ve ulusal/uluslararası görünürlüğünün artmasını mümkün kılmaktadır. Kamu desteği, arşivin uzun vadede güncellenmesi, bakımı ve hukuki korunması (örn. telif hakları takibi) için de gereklidir. Dijital kültürel miras platformları ve ağları da paydaş olarak değerlendirilebilir. Örneğin, Avrupa çapında kültürel içerikleri bir araya getiren Europeana gibi platformlara veya ulusal dijital arşiv portallarına Kahramanmaraş türküleri koleksiyonunun eklenmesi, koleksiyonun küresel erişimini artıracaktır. Benzer şekilde, Creative Commons gibi açık lisans inisiyatifleriyle iş birliği yapılarak türkü sözlerinin ve varsa müzik kayıtlarının uygun lisanslarla paylaşılması sağlanabilir. Bu sayede, araştırmacılar veya müzisyenler içerikleri yeniden kullanabilir, derlemeler yapabilir ve böylelikle kültürel içeriklerin dolaşımı genişler.

Genç kuşakların katılımı, mirasın yaşatılarak geleceğe taşınması için vazgeçilmezdir. Dijital çağın gençleri, teknolojiyi ve sosyal medyayı etkin kullanarak kültürel mirası tanıtma potansiyeline sahiptir. Proje kapsamında gençlere yönelik atölyeler, türkü yarışmaları, çevrimiçi kampanyalar düzenlenerek onların ilgisi çekilebilir. Örneğin, lise ve üniversite öğrencileri arasında Kahramanmaraş türküleri cover yarışması düzenlenip, dijital arşivdeki kayıtlar ilham kaynağı olarak kullanılabilir. Bu tür etkinlikler, gençlerin kültürel mirasla duygusal bir bağ kurmasını sağlarken, arşivin de hareketli ve yaşayan bir platform olmasına katkıda bulunur. UNESCO'nun iyi uygulama örnekleri, gençlerin ve yerel toplulukların dahil edildiği miras projelerinin daha sürdürülebilir ve etkili olduğunu göstermektedir (Pillai, 2015; UNESCO, 2003). Gerçekten de topluluk temelli ve kuşaklar arası bir yaklaşım benimsendiğinde, dijital arşivler salt bilgi depoları olmanın ötesine geçerek kültürel etkileşimin merkezleri haline gelmektedir.

Kahramanmaraş'a ait türkülerden derlenen sözlü verinin dijitalleştirilmesi ve uzun ömürlü biçimde arşivlenmesi, yöresel kültürel mirasın korunması ve ulusal/uluslararası kültür hazinesine katkı sunulması bakımından büyük bir değere sahiptir. Bu değerlendirmede ele alındığı üzere, verinin sayısal ortama aktarılması kültürel sürekliliğe hizmet etmekte; uygun üstveri standartları ve arşivleme modelleri, bu mirasın gelecek nesillere anlaşılır ve erişilebilir kalmasını sağlamaktadır. Aynı şekilde, açık erişim ve kullanıcı odaklı yaklaşımlar, dijital arşivi eğitimden toplumsal katılıma pek çok alanda

işlevsel kılarken; teknik olarak doğru format ve koruma stratejileri, dijital eskime ve kayıpların önüne geçmektedir. En önemlisi, böylesi bir projenin başarısı, yerel halktan akademiye, kamudan gençlere tüm paydaşların sahiplenmesiyle mümkündür. Kahramanmaraş türküleri dijital arşiv projesi, bu paydaşların bilgi ve emek katkılarıyla yaşayan, öğrenen ve sürekli gelişen bir kültürel bellek kurumu haline gelebilecektir. Böylece, geçmişten miras aldığımız ezgiler ve sözler, dijital dünyanın imkanlarıyla geleceğe güvenle taşınacak; kültürel kimliğimizin bu önemli parçası sonsuza dek yaşatılabilecektir.

Tartışma

Bu araştırma, TRT Müzik Daire Başkanlığı repertuvarındaki Kahramanmaraş yöresine kayıtlı 36 türkü sözünü merkeze alarak yerel kodların (toponim, metafor, deyim, ritüel terim ve ünlemler) anlatı estetiği, toplumsal kimlik ve kültürel hafıza üzerindeki işlevlerini ortaya koymuş, ardından verinin dijitalleştirilmesi ve uzun ömürlü korunmasına ilişkin koşulları irdelemiştir. Bulgular, bir yandan dilsel ögelerin yöre halkının ortak bellek ve kimlik inşasında oynadığı belirleyici rolü, öte yandan bu sözlü mirasın dijital ortamda sürekliliğinin teknik ve toplumsal gerekliliklerini gözler önüne sermiştir. Toponimlerin, kolektif hatıraları mekâna sabitleyen birer hafıza işareti işlevi gördüğü saptanmıştır. "Maraş" ve "Başkonuş" gibi yer adlarının tekrar eden kullanımı, Halbwachs (1992) ve Assmann'ın (2001) belleğin mekânsal örgütlenmesine dair savlarını destekler biçimde, dinleyicide ortak tarih bilincini tetiklemektedir. Metafor ve deyimlerin ortak kültürel imgeleme yaslanması, sözlü anlatıya estetik yoğunluk ve kültürel tanıdıklık kazandırmaktadır; bu durum Bohlman'ın (1988) halk müziğinde "bellek işaretleyicisi" tespitini doğrular niteliktedir. Buna karşın veri setinin yalnızca 36 türküyle sınırlı kalması, motif çeşitliliğini mutlak biçimde temsil etmeyi güçleştirmiş, özellikle Kahramanmaraşlı ozanların derlenmemiş türküleri ve Alevi-Bektaşi terminolojisinin olası zenginliği tam olarak ortaya konamamıştır. Dolayısıyla sahaya dayalı ek derlemeler ile veri setinin genişletilmesi sonucu yerel kod haritası tematik ve coğrafi bakımdan ayrıntılandırılmalıdır.

Verinin dijital ortama aktarılmasının kültürel süreklilik açısından taşıdığı önem, Wan Isa ve diğerlerinin (2018) somut olmayan mirasın kaybolma riskine vurgu yapan çalışmalarınca desteklenmektedir. Bununla birlikte, türkü sözlerinin ham bir PDF dosyasında tutulması erişimi kolaylaştırsa da üstveri eksikliği nedeniyle uzun vadeli saklanabilirlik ve keşfedilebilirlik riskleri barındırmaktadır. Dublin Core ile temel betimleyici alanların, PREMIS veri sözlüğüyle koruma üstverisinin ve OAIS modeline uygun arşiv bilgi paketlerinin oluşturulması, bu mirasın geleceğe anlaşılabilir biçimde aktarılmasını güvenceye alacaktır (Tonta, 2020; CCSDS, 2012). Aynı şekilde METS paketi kullanımı, içerik ile koruma bilgilerini bütüncül bir şemada buluşturacaktır. Dosyaların açık ve sürdürülebilir biçimlerde (metin için UTF-8, ses için WAV gibi) saklanması, bit rotu izlemek amacıyla düzenli özet değeri denetimleri yapılması ve coğrafi olarak dağıtık yedekleme stratejilerinin benimsenmesi, dijital eskime olasılığını azaltacaktır.

Erişilebilirlik boyutunda açık erişimin benimsenmesi, verinin araştırmacılarla sınırlı kalmamasını, yerel halka, eğitimcilere ve genç kuşaklara da ulaşmasını sağlayacaktır. UNESCO'nun yaşam boyu öğrenme ilkesine uygun biçimde, dijital arşiv öğretmenler ve öğrenciler tarafından ders materyali olarak kullanılabilir; bu da kültürel farkındalığı ve yerel sahiplenmeyi güçlendirecektir (Pillai, 2015). Arayüz tasarımında kullanıcı dostu gezinme, sözlerin bağlam bilgileriyle birlikte sunulması ve ses-görsel eklemeler, dijital koleksiyonu sadece bir veri depolama alanı olmaktan çıkarıp etkileşimli öğrenme platformuna dönüştürebilir. Bunun yanı sıra paydaş katılımı, projenin sürdürülebilirliğinde kilit bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Yerel sanat topluluğu üyeleri (halk müziği ve ozan dernekleri vb.), sanatçılar, akademisyenler ve kamu kurumları süreçlere dâhil edildiğinde, arşiv yaşayan bir hafıza deposu kimliğine bürünebilecektir. Açık lisans modelleri (Creative Commons) telif ve kişilik haklarıyla dengeli biçimde uygulandığında, içerik yeniden kullanım ve yaratıcı üretim için elverişli hâle

gelmektedir. Üniversitelerin müzik alanındaki bölümleri teknik ve bilimsel destek sunabilir, genç kuşaklar atölye ve çevrimiçi etkinliklerle kültürel mirasa aktif olaram katılım sağlayabilir.

Araştırmada kullanılan hakemli kaynaklar, kuramsal çerçevenin sağlamlaşmasına büyük katkıda bulunmuş; gri literatür ve güncel web içeriği ise uygulamaya dönük güncel veriler sağlamıştır. Ancak web temelli haberlerin uzun vadeli erişim güvencesi olmadığı için kalıcı bağlantılarla arşivlenmesi gereklidir. Ayrıca, toponim verileri için yalnızca yazılı kaynaklara dayanmanın yerel çeşitlemeleri gözden kaçırma riskini barındırdığı, sözlü veriye dayalı alan araştırmalarının bu açığı kapatabileceği değerlendirilmektedir. Gelecekte çok-modlu belgelemenin hayata geçirilmesi ve türkü sözlerine ses, nota ve video kayıtlarının eklenmesi; yerel kodların semantik web ilkeleriyle ilişkilendirildiği üstveri katmanlarının oluşturulması; katılımcı arayüzler vasıtasıyla halk anlatılarının toplanması ve PREMIS tabanlı sürdürülebilir koruma planlarının teste tabi tutulması önerilmektedir. Böylece Kahramanmaraş türkülerinin dijital arşivi, yalnızca korunmuş bir veri kümesi değil, kültürel etkileşimin ve yeniden üretimin hareketli merkezi hâline de gelebilecektir.

Sonuç

Bu araştırma, Kahramanmaraş yöresine ait 36 türkünün sözlü içeriğini anlamsal ağ analiziyle inceleyerek halk kültüründeki aşk, gurbet (ayrılık), kahramanlık ve inanç temalarının yerel kodlarla nasıl örüldüğünü ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, Kahramanmaraş türkü sözvarlığında aşk ve özlem dilinin merkezi bir çekirdek oluşturduğunu, diğer temalardaki motiflerin ise bu çekirdeğin çevresinde kümelendiğini göstermektedir. Örneğin "yar", "gel", "güzel" gibi kelimeler hemen her eserde tekrar eden duygusal ifadelerdir ve anlamsal ağın merkezinde yer almaktadır. Buna karşın kahramanlık destanlarına veya Alevî inanç içeriğine ait "Maraş", "düşman", "kılıç", "Ali", "pir" gibi kelimeler ağda daha kenarda kalmakla birlikte, "gel", "can" veya "dost" gibi köprü sözcükler aracılığıyla merkezi aşk/özlem diliyle bağlantı kurmaktadır. Bu durum, farklı tema ve türlerdeki türküler arasında ortak bir dilsel evren bulunduğunu, yani yerel halkın duygularını ifade etmede paylaştığı toplumsal bir duygu dünyası olduğunu göstermektedir. Türkülerin sözlerinde tespit edilen yerel kodlar -yöresel ağız ifadeleri, toponimler (yer adları), metaforlar, deyimler, ritüel terimleri ve ünlemler gibi- bir bütün olarak ele alındığında halkın ortak değerlerini, acılarını, sevinçlerini ve ritüellerini dile taşıyan toplumsal bir anlatı oluşturmaktadır. Örneğin yalnızca Kahramanmaraş yöresine özgü "utma düğünü" (zaferin düğün gibi kutlanması) ifadesi kahramanlık türkülerinde zafer sevincini anlatırken, "gurbet elde yâd eller" veya "sıladan uzak" gibi kalıplar gurbet türkülerinde memleket özlemini vurgulamaktadır. Yine "haydi yallah" ya da "eyvallah" gibi ünlemler, dışarıdan bakıldığında anlamsız görünebilecek olsa da yöre insanı için sayısız düğünün, semahın veya eğlencenin hatırasını canlandıran kültürel işaretlerdir. Bu tür yerel kodlar, türkülerimizi bireysel birer müzik eseri olmanın ötesine taşıyarak ait oldukları toplumun toplumsal kimlik belgeleri haline getirmektedir. Nitekim nesiller boyunca bu türkülerdeki dilsel ve kültürel motifler unutulmadan aktarılabilmiş; böylece Kahramanmaraş'ın kültürel hafızası müzik ve söz aracılığıyla canlı kalmayı başarmıştır.

Öte yandan, çalışma sonuçları dijital çağda bu sözlü mirası koruma sorumluluğunu da vurgulamaktadır. Geleneksel yöntemlerle kuşaktan kuşağa aktarılan halk türkülerinin, modern dünyada unutulma veya değişime uğrama riski bulunmaktadır . İnceleme sırasında mevcut arşivlerde (örneğin TRT repertuvar veritabanında) türkülere dair sınırlı bilgi alanı ve eksik meta-veri olduğu tespit edilmiştir; bu meta-veri eksikliği, uzun vadede sürdürülebilir erişimi riske atmaktadır. Dolayısıyla, sadece bu kültürel miras ögelerinin içerdiği tematik ve anlamsal zenginliği ortaya koymak değil, aynı zamanda onların dijital ortamdaki sürekliliğini sağlamak da önemli bir ihtiyaç olarak belirlenmiştir. Çalışmanın disiplinlerarası yöntemi (etnografik betimleme, metin madenciliği ve sosyal ağ analitiği birlikteliği) somut olmayan kültürel mirası koruma konusunda bütünleşik yaklaşımlar benimsemenin şart olduğunu göstermektedir. Hem nitel hem nicel tekniklerin bir arada kullanılması, türkülerin kültürel

bağlamını ve anlamsal yapısını daha kapsamlı anlamamızı sağlamıştır. Sonuç itibariyle, Kahramanmaraş türkülerinin yerel kodlarının toplumsal kimlik inşasındaki rolü bu çalışma ile görünür kılınmış; bu türküler, taşıdıkları temalar ve motifler sayesinde kültürel aktarımda büyük bir potansiyele sahip toplumsal hafıza unsurları olarak tescillenmiştir.

Öneriler

Elde edilen bulgular ışığında, Kahramanmaraş türküleri ve benzeri sözlü kültür mirasının korunması, erişimi ve gelecek kuşaklara aktarımı için aşağıdaki çok boyutlu stratejiler önerilmektedir:

Türkülerin sürdürülebilir dijital korunumu için uluslararası üstveri ve arşiv standartlarına uyum sağlanmalıdır. Her bir esere Dublin Core şemasına göre temel tanımlayıcı meta-veriler eklenmeli; PREMIS veri sözlüğü ile dosya biçimi, oluşum tarihi, dijitalleştirme işlemleri ve hak bilgileri kaydedilmelidir. Arşiv sistemi, OAIS (Açık Arşiv Bilgi Sistemi) referans modeline uygun şekilde tasarlanarak uzun erimli koruma ve gelecek nesillerce anlaşılabilirlik teminat altına alınmalıdır. Aynı şekilde, meta-veri paketleme için METS kullanılabilir. Standartlara uygun bir dijital arşivleme yaklaşımı, bu kültürel miras koleksiyonunun tanımlanması, sistemler arası birlikte çalışabilirliği ve yıllar boyu sağlıklı yaşatılmasını mümkün kılacaktır. Açık erişim ve lisanslama boyutu göz önünde bulundurulduğunda ise türkü arşivi açık erişimli hale getirilmeli ve gerekli durumlarda Creative Commons gibi açık lisanslar tercih edilmelidir. Telif ve kişilik haklarını gözeten bu lisanslama, içeriklerin yeniden kullanımını ve yaratıcı üretimlerde değerlendirilmesini kolaylaştıracaktır. Kamuya açık bir arşiv, araştırmacılardan müzisyenlere kadar geniş bir kullanıcı kitlesinin bu mirastan faydalanmasına imkân tanıyacak, böylece türkülerin yaşatılması toplumsal bir çabaya dönüşecektir.

Araştırma bulguları katılımcı arşiv ve paydaş işbirliği konusunda değerlendirildiğinde dijital koruma çalışmalarına yerel paydaşların katılımının sağlanması gerektiği açıkça görülmektedir. Halk müziği dernekleri, yerel ozanlar, sanatçılar, akademisyenler ve kültür kurumları arşiv oluşturma ve geliştirme süreçlerine aktif olarak dâhil edilmelidir . Bu sayede oluşturulacak arşiv, yalnızca verilerin saklandığı bir depo değil, yaşayan bir hafıza merkezi haline de gelecektir. Kurumsal işbirlikleri çerçevesinde, özellikle Kahramanmaraş'taki üniversitelerin bilgi-belge yönetimi ve müzik bölümleri teknik ve bilimsel destek sunabilir; yerel müzeler ve kütüphaneler de altyapı ve mekân sağlayarak sürece katkı verebilir.

Eğitim ve farkındalık boyutu da destekleyici bir konumdadır. Türkülerinin yeni nesillere aktarımı için yerel eğitim programlarına entegrasyon önem taşımaktadır. Okullarda ve kültür merkezlerinde Kahramanmaraş türküleriyle ilgili atölye çalışmaları, müzik dersleri ve dinleti etkinlikleri düzenlenerek genç kuşakların bu mirasa aşina olması sağlanmalıdır. Bu sayede, dijital arşivde saklanan bilgilerin toplum içinde de canlı kalması ve gençlerin kendi kültürel miraslarını sahiplenmeleri mümkün olacaktır. Ayrıca, dijital arşivin çevrimiçi platformları üzerinden interaktif eğitim materyalleri (örneğin, türkü sözleriyle ilişkili bulmacalar, oyunlar, sanal sergiler) geliştirilerek kullanıcı katılımı teşvik edilebilir.

Çoklu ortam ve semantik zenginleştirme bu araştırmada önemli bir nokta olarak göze çarpmaktadır. Sadece yazılı sözler değil, çoklu ortam belgeleri de arşive dâhil edilmelidir. Her bir türkünün mümkünse ses kayıtları, nota transkripsiyonları ve video performansları dijital ortama aktarılarak koleksiyona eklenmelidir. Bu sayede türkülerin müzikal ve görsel bağlamı da belgelenerek geleceğe taşınacak, araştırmacılar için zengin veriler sunulacaktır. Ayrıca, semantik ağ ilkelerinden yararlanılarak yerel kodların ve kavramların anlamsal web üzerinde bağlantılandırılması önerilmektedir. Örneğin, türkü içinde geçen bir yer adının coğrafi konumu veya tarihi önemi, meta-veri aracılığıyla ilgili açık bilgi tabanlarına (Wikipedia, Vikiveri vb.) bağlanabilir. Bu tür semantik zenginleştirme, arşivin keşfedilebilirliğini ve akademik araştırmalardaki işlevselliğini artıracaktır. Sürdürülebilir dijital koruma planı kapsamında ise oluşturulacak dijital arşivin uzun vadeli yaşaması için yedekleme, izleme ve güncelleme içeren bir koruma planı uygulanmalıdır. Veriler coğrafi olarak dağıtılmış birden fazla

sunucuda yedeklenmeli, düzenli aralıklarla format dönüşümleri ve bütünlük kontrolleri yapılarak dijital nesnelerin bozulmadığı doğrulanmalıdır. PREMIS tabanlı koruma politikaları test edilerek arşivin olası felaket senaryolarına karşı dayanıklılığı ölçülmeli ve gerektiğinde iyileştirmeler yapılmalıdır. Bu proaktif yaklaşım, dijital arşivin "dijital karanlık çağa" düşmeden gelecek nesillere ulaşmasını güvence altına alacaktır.

Topluluk temelli aktarım ve canlılık boyutu göz önünde bulundurulursa kültürel mirasın geleceğe aktarımında toplumun bizzat özne olduğu katılım stratejilerinin geliştirilmesinin gerekli olduğu açıktır. Kahramanmaraş yerelinde halk konserleri, türkü söyleme yarışmaları, ustadan çırağa eğitim programları gibi etkinliklerle bu türküler gündelik hayatın parçası olarak yaşatılmaya devam edilmelidir. Dijital arşiv, bu tür etkinliklerle entegre çalışarak toplumsal katılımı çevrimiçi ortama da taşıyabilir; örneğin arşiv portalı üzerinden kullanıcılar kendi aile hikâyelerini, türkülere dair anılarını veya yerel varyantları paylaşabilir. Böylece arşiv, paylaşılan bir kültürel üretim mekânı haline gelecek; bilgi birikimi sürekli zenginleşecek ve toplumun bu mirasa sahip çıkma bilinci pekişecektir. Bu toplum odaklı yaklaşım, UNESCO'nun somut olmayan kültürel mirasın korunmasında vurguladığı üzere, geleneğin yaşatılarak korunması ilkesine de hizmet edecektir.

Bu kapsamda, burada sunulan öneriler, akademik araştırmalardan kültürel miras yönetimine kadar farklı düzlemlerde uygulanabilecek somut adımlar içermektedir. Dijital arşivleme, açık erişim, teknik standartlar, eğitim ve toplumsal katılım bileşenlerinin bir arada hayata geçirilmesi, Kahramanmaraş türküleri özelinde başlatılan bu girişimin uzun vadede başarıya ulaşmasını sağlayacaktır. Bu model, yalnızca Kahramanmaraş yöresi için değil, Türkiye'nin ve dünyanın diğer sözlü kültür mirası ögeleri için de örnek teşkil edebilecek bütüncül bir dijital süreklilik yaklaşımı sunmaktadır. Böylelikle geçmişin zengin mirası, dijital çağın imkânlarıyla gelecek nesillere kesintisiz aktarılabilecek; kültürel hafızamız bilimsel ve sürdürülebilir yöntemlerle daima canlı tutulacaktır.

Beyan ve Açıklamalar

1. **Araştırmacıların katkı oranı beyanı:** Araştırmacıların katkı oranları uluslararası CRediT (Contributor Roles Taxonomy) ilkeleri esas alınarak belirlenmiş ve her bir yazarın çalışmaya toplam katkısının yüzdesi aşağıda belirtilen faaliyet alanlarına dağıtılmıştır. Araştırmanın kavramsallaştırılması, kuramsal çerçevenin inşası, araştırma sorularının formülasyonu ve genel metodolojik tasarımın oluşturulması süreçlerinin ana sorumluluğunu 1. yazar üstlenmiş, ayrıca verilerin derlenmesi sonrasında analiz ve analitik hesaplamalarını yürütmüştür ve çalışmaya toplam katkısı yaklaşık %50'dir. 2. araştırmacı, veri toplama, veri setinin alan yazın ile ilişkilendirilmesi, içerik çözümlemesi sürecinde bağımsız kodlayıcı olarak görev almış, bulgular bölümünü eleştirel bakış açısıyla gözden geçirmiş, tartışma kısmının kavramsal derinliğini artırmıştır ve araştırmaya katkı oranı yaklaşık %30'dur. 3. araştırmacı, kültürel müzikoloji ile ilgili terminoloji, alan literatürü ve etik süreçlerin koordinasyonu görevlerini üstlenmiş, metinlerin normalizasyonunu yürütmüş, veri temizleme betiklerinin doğruluğunu gözden geçirmiş, tabloların ve grafiklerin görsel standartlara uygunluğunu sağlamış, son okuma aşamasında biçimsel düzenleme ve kaynak kontrolünü tamamlamıştır ve araştırmaya katkı oranı yaklaşık olarak %20'dir. Tüm yazarlar araştırmanın her aşamasından haberdar olmuş, sonuçların

doğruluğunu onaylamış ve makalenin son hâlini birlikte inceleyerek yayımlanmak üzere ortak mutabakatla kabul etmiştir.

2. Çıkar çatışması: Bu çalışmanın hazırlanması ve yürütülmesi sürecinde yer alan araştırmacılar, araştırmanın tasarımı, verilerin toplanması, analizi, yorumu ve makalenin yayımlanma kararını etkileyebilecek finansal, ticari, kurumsal veya kişisel nitelikte herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Yazarlar, çalışmanın her aşamasının bilimsel ilkelere uygun biçimde bağımsız yürütüldüğünü ve sunulan tüm bulguların nesnel şekilde raporlandığını beyan ederler.

3. Etik Raporu: Bu çalışma, insan veya hayvan katılımcılara yönelik herhangi bir müdahale, gözlem ya da kişisel veri toplama süreci içermediği; yalnızca Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu (TRT) Müzik Dairesi Başkanlığı repertuvarında yer alan ve resmi yazışmayla elde edilen türkü liste, nota ve sözlerinin ikincil veri biçiminde çözümlemesine dayandığı için, 31 Mayıs 2024 tarihli TR Dizin Etik İlkeleri Akış Şeması uyarınca etik kurul onayı gerektirmeyen çalışmalar kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırma süresince Helsinki Bildirgesi ilkeleri, COPE Yayın Etiği Kuralları ve UNESCO 2003 Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi'nin topluluk katılımına yönelik hükümleri gözetilmiş; verilerin saklanması, analiz edilmesi ve raporlanmasında bilimsel dürüstlük ve mesleki etik standartlarına eksiksiz biçimde uyulmuştur.

4. Araştırmanın Modeli: Bu araştırma, somut olmayan kültürel mirasa ait sözlü veriyi hem nicel hem nitel eksende bütüncül biçimde çözümlemeyi amaçlayan karma yöntemli bir tasarıma dayanmaktadır. Temel strateji, belgesel etnografi yaklaşımıyla (Bowen, 2009) TRT repertuvar kayıtlarının tarihsel bağlamını ve alan derleme süreçlerini nitel olarak betimlemek; ardından bu betimsellikten türeyen kod şemalarını içerik çözümlemesi ilkeleriyle (Neuendorf, 2022) yapılandırmak; kodlanmış korpusu metin madenciliği yoluyla sözcük-eşdizim matrislerine dönüştürmek ve nihayet ortaya çıkan ağları sosyal ağ analizi ölçütleriyle nicelleştirerek (Bastian, Heymann ve Jacomy, 2009) anlamsal haritalar üretmektir. Tasarım mantığı bakımından bu dört bileşen, karma yöntem literatüründe ayrıntılandırılan "keşif-derinleşme" döngüsüne dayalı eşzamanlı iç içe (convergent) karma model özellikleri sergiler; nitel bulguların nicel sonuçlarla karşılıklı yorumlanması, yöntembilimsel üçgenleme yoluyla kuramsal geçerliği güçlendirmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2018). Veri hazırlama evresinde, Unicode uyumlulaştırması ve leksik-stilistik normalizasyon adımları Zemberek-TR morfolojik çözücüsü kullanılarak otomatikleştirilmiş, varyant formlar ortak lemma altında birleştirilmiştir. Kodlama güvenilirliği, bağımsız iki araştırmacı arasında hesaplanan Krippendorff α katsayısıyla değerlendirildi; $\alpha \geq .79$ eşiğini sağlayamayan kodlar uzlaşma oturumunda yeniden tanımlanarak betimsel güvenirlik sağlanmıştır (Krippendorff, 2019; Halpin, 2024). Ardından Python betikleriyle üretilen düğüm-kenar listeleri Gephi 0.10.1 ortamına aktarılmış, Girvan-Newman modülerlik optimizasyonu ve derece, yakınlık ile ara-kesit merkeziliği ölçümleriyle kavramsal odak düğümleri saptanmıştır (Yang, 2024). İçerik çözümlemesinden elde edilen tematik yoğunlukların sosyal ağ modülleriyle gösterdiği yüksek uyum düzeyi ($\chi^2 = 41{,}27$; $p < .001$) karma tasarımın içsel bütünlüğünü teyit etmiştir (Miles vd., 2020). Bu yapı, yerel kodların toplumsal bellekteki işlevini nicel göstergelerle görünür kılarken, dijital süreklilik parametrelerinin (Wan Isa vd., 2018) tartışılmasına olanak sağlamış; böylece nitel etnografik betimlemeden başlayıp nicel ağ analizine uzanan ardışık-bütünleşik bir araştırma modeli ortaya konmuştur.

5. Bilgilendirme: Bu araştırma, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından Sanatsal Araştırma ve Uygulama Projesi kategorisinde desteklenen "Kahramanmaraş'ın Somut Olmayan Sesli Kültürel Miraslarının Etnografik Analizi ve Dijital Dokümantasyonu" başlıklı 2024/6-13 numaralı proje kapsamında yürütülmüştür. Proje desteği, araştırmanın planlanması, uygulanması ve sonuçlandırılması aşamaları için önemli katkı sağlamış olup, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'ne teşekkür ederiz.

References

Akın, A. A., & Akın, M. D. (2007). Zemberek, an open source NLP framework for Turkic languages. *Structure, 10*, 1–5.

Aksan, D. (2015). *Her yönüyle dil: Ana çizgileriyle dilbilim* (11. baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bastian, M., Heymann, S., & Jacomy, M. (2009). Gephi: An open source software for exploring and manipulating networks. In *Proceedings of the Third International AAAI Conference on Weblogs and Social Media* (pp. 361–362).

Bayraktar, U. (2024). *Türkiye'de yerel kültür ekosistemi* (Kültür Politikaları Raporu 11). İstanbul Kültür Sanat Vakfı.

Bohlman, P. V. (1988). *The study of folk music in the modern world*. Indiana University Press.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal, 9*(2), 27–40. https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

CCSDS. (2012). *Reference model for an Open Archival Information System (OAIS) (CCSDS 650.0-M-2)*. Consultative Committee for Space Data Systems. https://public.ccsds.org

Creative Commons. (n.d.). *Açık kültürel miras için politika kılavuzu* [Web sayfası]. https://creativecommons.org/ (Erişim: 30 Temmuz 2025).

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3. bs.). SAGE Publications.

Egan, P. (2021). Insider or outsider? Exploring some digital challenges in ethnomusicology. *Interdisciplinary Science Reviews, 46*(4), 477–500.

Halbwachs, M. (1992). *On collective memory* (L. A. Coser, Çev.). University of Chicago Press.

Halpin, S. N. (2024). Inter-coder agreement in qualitative coding: Considerations for its use. *American Journal of Qualitative Research, 8*(3), 23–43.

Higgins, S. (2007). The DCC curation lifecycle model. *International Journal of Digital Curation, 2*(2), 134–140. https://doi.org/10.1145/1378889.137899

İlhan, S. Y. (2025). Kahramanmaraş'ta abdal müziği ve bu kültürel mirasın sürdürülebilirliğine ilişkin abdal müzisyenleri görüşleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 14*(2), 723–736. https://doi.org/10.33206/mjss.1572853

Krippendorff, K. (2019). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4. baskı). SAGE Publications.

Kreaktivist. (2024, 29 Kasım). Türkü Derleme Arşivi Dijitalleşti: 6 Bin Eser Gün Yüzüne Çıktı [Blog yazısı]. https://kreaktivist.com.tr/turku-derleme-arsivi-dijitallesti-6-bin-eser-gun-yuzune-cikti/

Kum, E. T., & Ulusoy Yılmaz, D. (2022). Kahramanmaraş türkülerinin konu, makam, usûl ve ses özellikleri açısından incelenmesi. *Black Sea Journal of Public and Social Science, 5*(2), 62–70. https://doi.org/10.52704/bssocialscience.1103775

Library of Congress. (2010). *Metadata Encoding and Transmission Standard (METS) – resmî belge*. https://www.loc.gov/standards/mets/

Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2020). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (4. baskı). SAGE Publications.

Neuendorf, K. A. (2022). *The Content Analysis Guidebook* (2. baskı). SAGE Publications.

PREMIS Editorial Committee. (2011). *PREMIS data dictionary for preservation metadata* (v. 2.2). Library of Congress. https://www.loc.gov/standards/premis/

Rieger, O. Y., Schonfeld, R. C., & Sweeney, L. (2022). *The effectiveness and durability of digital preservation and curation systems* (Araştırma Raporu). Ithaka S+R.

Särg, T., & Veskis, K. (2024). Corpus-based research of semantic aspects of *laul-*stem words in Estonian, focused on past newspaper texts and folk song lyrics. *Folklore, 94*, 267–308. https://doi.org/10.7592/FEJF2024.94.sarg_veskis

Tonta, Y. (2020). Dijital kültürel kaydın korunması. *Türk Kütüphaneciliği, 34*(2), 229–248.

TRT Müzik Dairesi Başkanlığı. (2024). *Kahramanmaraş yöresi sözlü Türk halk müziği repertuvar envanteri* [Resmî belge, E-94933574-449-1752176 sayılı yazı eki].

UNESCO. (2003). *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi*. UNESCO.

VERBI Software. (2024). *MAXQDA Analytics Pro* (2022 sürümü) [Yazılım]. VERBI Software.

Wan Isa, W. M., Mat Zin, N. A., Rosdi, F., & Sarim, H. M. (2018). Digital preservation of intangible cultural heritage. *Indonesian Journal of Electrical Engineering and Computer Science, 12*(3), 1373–1379. https://doi.org/10.11591/ijeecs.v12.i3.pp1373-1379

Watry, P. (2007). Digital preservation theory and application: Transcontinental persistent archives testbed activity. *International Journal of Digital Curation, 2*(2), 49–63. https://ijdc.net/index.php/ijdc/article/view/28

Yang, Y. (2024). Combined with social network analysis of the art of local folk songs and cultural heritage of national music. *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences, 9*(1), 3530. https://doi.org/10.2478/amns-2024-3530

Ye, X., Ruan, Y., Xia, S., Gu, L. (2025). Adoption of digital intangible cultural heritage: A configurational study integrating UTAUT2 and immersion theory. *Palgrave Communications (Humanities and Social Sciences Communications), 12*(1), 1-17. https://doi.org/10.1057/s41599-024-04222-8

Yue, M., Xueyang, C., Ziyun, Q. (2024). A conceptual framework for the path of digital preservation of intangible cultural heritage: A thematic review. *Multidisciplinary Reviews, 8*(2), 2025045. https://doi.org/10.31893/multirev.2025045